

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Břetislav Panák

**Analýza Československého
filmového týdeníku v roce 1961**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Břetislav Panák**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

PANÁK, Břetislav. *Analýza Československého filmového týdeníku v roce 1961*. Praha, 2014. 133 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Abstrakt

Cílem práce je analýza Československého filmového týdeníku 1961 v rámci kombinace dvou metod. První je použita metoda kvantitativní, kde dochází k roztřídění jednotlivých zpráv podle jejich tématických celků. Na počátku je vytvořena kódovací kniha, podle které se postupuje (soft x hard news, domácí x zahraniční zprávy, kultura x politika x ekonomika x sport x katastrofy x ostatní). V rámci této metody dochází ke zjištění jaká témata byla ve zkoumaném roce upřednostňována (agenda-setting) a která byla záměrně zamlčována (gate-keeping). Jako druhá je použita kvalitativní metoda, zaměřená na vybrané tématické celky, které jsou rozsortovány kvantitativní metodou. Diplomová práce se zabývá zahraničními událostmi, jedná se o ekonomickou situaci Sovětského svazu, německou otázku, závody v dobývání vesmíru, kubánskou krizi a kolaps francouzského kolonialismu.

Abstract

The aim of the diploma thesis is analysis of the Czechoslovak newsreel of 1961. In the quantitative method, reports are sorted by the codebook into thematic groups. There are following variables: soft x hard news; domestic x foreign news; culture x politics x economy x sport x disaster x rest. As a result of this method we can find out which news were preferred (agenda-setting) and bated (gate-keeping). In the qualitative method author is analysing foreign reports chosen by quantitative method. There were chosen these topics: Soviet economy, German question, Space Race, Cuban Crises and French decolonialism.

Klíčová slova

filmový týdeník, Československý filmový týdeník, 1961, kvantitativní metoda, kvalitativní metoda, sovětská ekonomika, německá otázka, závody v dobývání vesmíru, kubánská krize, kolaps francouzského kolonialismu

Keywords

newsreel, Czechoslovak newsreel, 1961, quantitative method, qualitative method, Soviet economy, German question, Space Race, Cuban Crisis, French decolonialism

Rozsah práce: 202 871 znaků s mezerami

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Břetislav Panák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Petrovi Bednaříkovi, Ph.D., za pomoc při psaní této diplomové práce a dále svým rodičům a přátelům. Bez jejich podpory by tato práce nemohla vzniknout.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Panák Břetislav	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2009	
E-mail diplomantky/diplomanta: panak.bretislav@seznam.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia (magisterský v kombinované formě)	

Předpokládaný název práce v češtině:

Analýza Československého filmového týdeníku v roce 1961

Předpokládaný název práce v angličtině:

Analysis of the Czechoslovak Newsreel in 1961

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
LS 2012/2013

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Ačkoliv byly filmové týdeníky důležitou spojkou mezi rozhlasovým a televizním vysíláním, věnuje se jim pouze malá pozornost. O českém prostředí existují studie zabývající se tomuto fenoménu v období druhé světové války, nicméně prací týkajících se poválečné době je minimální počet.

MARGRY, Karel. *Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita*, in: Historical Journal of Film, Radio and Television, Vol. 24, No. 1, 2004, pp. 69-117

MACEK, Václav. *Karel Pečený versus Pavol Čambala. O dvou letech spolupráce Aktuality a Nástupu (1938–1940)*, in: Iluminace 4/2012

BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Bakalářská práce. Brno 2008

V období studené války, kdy se Československo nacházelo v jedné části rozděleného světa by bylo zajímavé pozorovat, jak tehdejší systém informoval své obyvatele a jakým způsobem jim byly předkládány zahraniční události. Diplomant bude analyzovat filmový týdeník v ČSSR z počátku šedesátých let dvacátého století.

V této době je již velkým konkurentem filmových týdeníků televizní zpravodajství, které mohlo přinášet aktuální informace denně, zatímco filmové týdeníky mohly reflektovat události pouze formou týdenního přehledu nejdůležitějších zpráv. Právě tento faktor napomůže diplomantovi v analýze opravdu těch nejdůležitějších událostí, tak jak je vybíral a zdůrazňoval tehdejší režim. Filmové týdeníky byly stále uváděny na

začátku představení a při vysoké návštěvnosti tehdejších kin tak zasahovaly značný počet lidí a utvářely jejich mínění.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem práce bude analyzovat Československý filmový týdeník v roce 1961 v rámci kombinace dvou metod.

První bude použita metoda kvantitativní, kdy dojde k rozřazení jednotlivých zpráv podle jejich tématických celků. Na počátku bude vytvořena kódovací kniha, podle které se bude postupovat (domácí x zahraniční zprávy, soft x hard news, politika x ekonomika x sport x kultura). V rámci této metody zjistím jaká témata byla ve zkoumaném roce upřednostňována (agenda-setting) a která byla záměrně zamlčována (gatekeeping).

Jako druhá bude použita kvalitativní metoda, která se zaměří na vybrané tématické celky, které byly rozsortovány kvantitativní metodou. V rámci této diplomové práce se zaměřím na zahraniční události. Bude se jednat především o Kubánskou krizi, Závody v dobývání vesmíru, stavbu Berlínské zdi a situaci v Africe. Rok 1961 byl na změny v mezinárodní politice bohatý, proto byl vybrán právě tento rok.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod

- seznámení s problematikou, literatura

2. Filmové týdeníky

- historie tohoto fenoménu (vznik, vývoj, zánik)

3. Společenská situace v šedesátých letech dvacátého století

- studená válka
- situace v Československu

4. Metodologie

- cíle práce, hypotézy, metody zpracování pramene

5. Analýza kvantitativní metodou

- výsledky, grafy

6. Analýza kvalitativní metodou

- rozbor zpráv týkajících se zahraniční politiky

7. Závěr

- konečné vyhodnocení, shrnutí

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Československý filmový týdeník 1961

Metody (techniky) zpracování materiálu:

kvantitativní obsahová analýza, kvalitativní obsahová analýza

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho

zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

FIELDING, Raimond. *The American Newsreel: A Complete History, 1911-1967*. McFarland & Company 2006

- historie filmových týdeníků ve Spojených státech

HAVELKA, Jiří. *Kronika našeho filmu 1898-1965*. Praha 1967

- publikace zaměřující se na vývoj československého filmu do autorovy současnosti

NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha 2002

- tato studie bude použita zejména v kapitole zabývající se vývojem filmových týdeníků

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha 2010

- učebnice o vývoji českých médií v minulém století

GADDIS, John Lewis. *The Cold War: A New History*. Penguin Group 2006

- kniha o studené válce od předního amerického historika post-revizionistického směru

DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé I. - Válka a nukleární mír. Velká politika 1938-1991 díl I. Světová válka a nukleární mír 1938-1964*. Praha 2004

- studie zachycující období od Mnichovské smlouvy do pádu Nikity Sergejeviče Chruščova

MONACO, James. *Jak číst film*. Praha 2004

- metodologická příručka pro analýzu audiovizuálních médií

HAGEN, Lutz; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena; SCHERER, Helmut; SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha 2005

- tato kniha bude použita pro metodologickou část

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha 2005

- teoretická studie, o kterou se student bude opírat v druhé části diplomové práce

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Bakalářská práce. Brno 2008

Datum / Podpis studenta/ky

.....

Obsah

Úvod.....	13
1. FILMOVÉ TÝDENÍKY	16
1.1 Počátky filmových žurnálů a jejich vývoj do Velké války.....	16
1.2 Meziválečné období a ozvučení týdeníků.....	21
1.3 Začátky československých žurnálů.....	23
1.4 Role týdeníků v průběhu druhé světové války.....	25
1.5 Předválečný a válečný československý týdeník	28
1.6 Vývoj týdeníku a přechod z druhé světové do studené války.....	32
1.7 Československý poválečný a komunistický týdeník	36
2. TEORIE A METODOLOGIE	41
2.1 Problematika zkoumaného materiálu.....	41
2.2 Zkoumaný vzorek	42
2.3 Kvantitativní analýza	43
2.4 Kvalitativní analýza	44
3. ANALÝZA KVANTITATIVNÍ METODOU.....	47
3.1 Technická stránka	47
3.1.1 Průměrné trvání týdeníku.....	47
3.1.2 Průměrný počet reportáží.....	48
3.1.3 Průměrná stopáž reportáže.....	49
3.2 Hypotézy	50
3.2.1 Objevuje se více soft news.....	50
3.2.2 Objevuje se více zpravodajství pokrývající domácí agendu.....	50
3.2.3 Převažují ekonomická témata	51
3.3 Zprávy pokrývající zahraniční agendu	51
4. ANALÝZA KVALITATIVNÍ METODOU	54
4.1 Sovětská ekonomika	54
4.1.1 Historické souvislosti.....	54
4.1.2 „Dohnat a předejhnat!“	55
4.1.3 Celiny.....	57
4.1.4 Kukuřice.....	60
4.1.5 Spolupráce ČSSR-SSSR.....	61

4.1.6 Byty.....	61
4.2 Německá otázka.....	63
4.2.1 Historické souvislosti.....	63
4.2.2 Vídeňská schůzka – Chruščov a Kennedy.....	64
4.2.3 Stavba berlínské zdi.....	65
4.2.4 Ekonomika NDR.....	69
4.2.5 Vztahy v rámci západního bloku.....	71
4.2.6 Situace v SRN.....	72
4.3 Závody v dobývání vesmíru.....	75
4.3.1 Historické souvislosti.....	75
4.3.2 Sovětský a americký program.....	76
4.3.3 První člověk ve vesmíru – Jurij Gagarin.....	78
4.4 Kubánská krize.....	82
4.4.1 Historické souvislosti.....	82
4.4.2 Invaze – politika – boj.....	83
4.4.3 Československo-kubánské přátelství, družba.....	87
4.4.4 Situace na Kubě.....	89
4.5 Kolaps francouzského kolonialismu.....	91
4.5.1 Historické souvislosti.....	91
4.5.2 Alžírsko.....	92
4.5.3 Tunisko.....	96
4.5.4 Situace ve Francii.....	99
Závěr.....	102
Summary.....	108
Literatura.....	127

Úvod

Studená válka by se dala charakterizovat jako soupeření bipolárních mocností, Spojených států amerických a Sovětského svazu, na poli ideologickém, vojenském a ekonomickém. Plánování, průběh a výsledky těchto bojů byly předkládány publiku na obou stranách železné opony nejen v rámci tradičních tištěných médií, ale i audiovizuálních. Co se týče „běžících obrázků“, studená válka začínala jako černobílá a končila barevná. Na jejím počátku museli diváci do kina dojít či dojet, aby měli možnost shlédnout dění ve světě v rámci několika minut. Na jejím konci došlo díky informační revoluci k naprosté změně, když záběry doslova „přicházely“ za diváky do jejich domovů a díky prvním celozpravodajským kanálům mohli sledovat zprávy nonstop 24 hodin denně.

O genezi televizních přijímačů a informačních stanic typu CNN bylo již napsáno mnoho studií a knih, nicméně filmovým týdeníkům je věnována malá pozornost. Ačkoliv byly důležitou spojkou mezi rozhlasovým a televizním vysíláním, jejich existence je neprávem opomíjena. O českém prostředí existují studie zabývající se tímto fenoménem v období druhé světové války, nicméně prací týkajících se poválečné doby je minimální počet. V období studené války, kdy se Československo nacházelo v jedné části rozděleného světa by proto bylo zajímavé pozorovat, jak tehdejší systém informoval své obyvatele a jakým způsobem jim byly předkládány zahraniční události.

Cílem práce je analyzovat Československý filmový týdeník z roku 1961. V této době bylo již velkým konkurentem filmových týdeníků televizní zpravodajství, které mohlo přenášet aktuální informace denně, zatímco filmové týdeníky mohly reflektovat události pouze formou týdenního přehledu nejdůležitějších zpráv. Právě tento faktor pomáhá diplomantovi v analýze opravdu těch nejdůležitějších událostí, tak jak je vybíral a zdůrazňoval tehdejší režim. Filmové týdeníky byly stále uváděny na začátku představení a při vysoké návštěvnosti tehdejších kin tak zasahovaly značný počet lidí a utvářely jejich mínění.

První kapitola, *Filmové týdeníky*, se zabývá historií tohoto média od prvních pokusů o použití kamery a primitivních záběrů. V rozsahu od období před první světovou válkou až po začátek studenoválečného konfliktu je nastíněn rozvoj tohoto

média na pozadí politicko-společenských a technických změn ve světě, i na území Československa. Aktuality se kvůli odlišné ideologii rozvíjely jiným směrem v liberálně-demokratickém USA, sovětském Rusku či nacistickém Německu. Zpravodajství týdeníků všech těchto zemí také ovlivňovala velikost a hmotnost kamer, či zavedení zvuku a hudby. Pro tuto kapitolu byla klíčová studie Raymonda Fieldinga *The American Newsreel, 1911-1967*. (University of Oklahoma Press 1980). Dále speciální vydání časopisu *Historical Journal of Film, Radio and Television* věnované filmovým týdeníkům (Vol. 24, No. 4, 2004), Navrátilovy *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu* (Praha 2002), Havelkova *Kronika našeho filmu 1898-1965* (Filmový ústav 1967) a *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962* (Praha 1965). Použita byla také Zemanova studie *Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války* (Illuminace, Ročník 9, 1997, č. 4; 28) a články z databáze JSTOR.

Druhá kapitola, *Teorie a metodologie*, patří teoretickým a metodologickým východiskům diplomové práce. Cílem práce je analýza Československého filmového týdeníku 1961 v rámci kombinace dvou metod. První je použita metoda kvantitativní, kde dochází k roztřídění jednotlivých zpráv podle jejich tématických celků. Na počátku je vytvořena kódovací kniha, podle které se postupuje (soft x hard news, domácí x zahraniční zprávy, kultura x politika x ekonomika x sport x katastrofy x ostatní). V rámci této metody dochází ke zjištění jaká témata byla ve zkoumaném roce upřednostňována (agenda-setting) a která byla záměrně zamlčována (gate-keeping). Jako druhá je použita kvalitativní metoda, zaměřená na vybrané tématické celky, které jsou rozsortovány kvantitativní metodou. Diplomová práce se zabývá zahraničními událostmi, proto je důraz kladen na nejčastěji se vyskytující celky. Jedná se o ekonomickou situaci Sovětského svazu, německou otázku, závody v dobývání vesmíru, kubánskou krizi a kolaps francouzského kolonialismu. Rok 1961 byl na změny v mezinárodní politice bohatý a proto byl vybrán záměrně. V teorii se tato část opírá o kolektivní monografii *Česká média a společnost v 60. letech* (Praha 2008) vedenou dvojicí Köpplová, Wolák a pramen *Four Theories of the Press* (University Illinois Press 1956) od Sieberta, Petersona a Schramma. Metodologická východiska jsou čerpána z učebnice *Metody výzkumu médií* (Praha 2010) od Trampoty a Vojtěchovské a článku Dolezela a Bodensiecka *Anglosaský okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku* (Illuminace, Ročník 9, 1997, č. 2; 26).

Třetí a čtvrtá kapitola, *Analýza kvantitativní metodou* a *Analýza kvalitativní metodou*, nabízí samotné analytické výstupy diplomové práce. Pro porovnání dat s předcházejícím obdobím je použita bakalářská práce Šimona Bauera *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku* (Masarykova univerzita v Brně 2008). Pro historickou analýzu jsou využity různé zdroje, s důrazem na konkrétní geografické zaměření. Přesto primární informace nabízí Gaddisova kniha *The Cold War. A New History* (Penguin Group 2006), Durmanovy *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964* (Praha 2004), Taubmanův *Chruščov. Člověk a jeho doba* (Praha 2005) a Nálevkova *Studená válka* (Praha 2002) a *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce* (Praha 2004). Cenné informace jsou také přebírány z kolektivních monografií *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989* (Praha 2000) a *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962; The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975* (Cambridge University Press 2010). Při sémiotické analýze se práce opírá o *Jak číst film. Svět filmů, médií a multimédií. Umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie* (Praha 2004) od Monaca, *Dictionary of Semiotics* (London 2000) od Martina s Ringhamem a *Analysis newspapers an approach from critical discourse analysis* (London 2007) od Richardsona.

Kvalitativní analýza této práce chce podle vzoru Macury (*Šťastný věk. A jiné studie o socialistické kultuře*, Praha 2008) postihnout mechanismy konkrétního média, odhalit zákony jeho emblematicky, demytizovat její mytologii. Fidelius (*Řeč komunistické moci*, Praha 1998) tvrdí, že pokud se jazyk komunistického režimu neignoruje, nebere jako obyčejné, banální lhaní, můžeme odkrýt její *stavební principy*. V komunistické řeči vládne jakýsi řád, stavební principy, je to opravdu řeč o nějakém světě, byť to je svět imaginární, tedy určitý ideologický obraz světa. V tomto ohledu se nejedná o *nesmyslný blábol* o ničem, ani o amorfní *chuchvalec lží*, nýbrž o regulérní řeč, která nám něco říká o jeho producentu a jeho vidění světa. Proto se zdá, že nejspolehlivějším pramenem pro poznání komunistického režimu je právě to, co tento režim sám o sobě vypovídá.

1. FILMOVÉ TÝDENÍKY

1.1 Počátky filmových žurnálů a jejich vývoj do Velké války

Ještě než se budeme zabývat filmovými týdeníky, musíme zmínit krátké filmové novinky. Jednalo se o jednotlivé sekvence, které vyobrazovaly události a osobnosti. Tyto novinky nebyly vysílány nikterak pravidelně a záleželo také na možnosti, zda se v daném sále mohly promítat. První kdo promítal tyto „běžící obrázky“ byl William Frise-Greene v roce 1889. Motivem byla promenáda obyvatelů Londýna, kteří měli přes Hyde Park namířeno do kostela na nedělní mši.¹ Podobným námětem se zabývaly i první záběry bratří Lumièrových z roku 1895. Při veřejném promítání jejich Cinématographe mohli diváci v Paříži shlédnout sekvence o obědě v továrně Lumièrových nebo příjezd vlaku.² Lumièrové si záhy uvědomili obchodní možnosti svého vynálezu a začali organizovat síť kameramanů, kteří pro jejich biografy pořizovali snímky „zajímavostí“ a „časovostí“ po celém světě.³ Pět měsíců po patentování Cinématographe bratři vytvořili první filmovou zprávu na území Francie. Jednalo se o záznam z dovolenkové exkurze Kongresu Národního svazu Francouzské fotografické společnosti z června 1895 (The Congress of The National Union of French Photographic Societies)⁴.

Ve Spojených státech se poprvé promítalo o rok později, když Thomas Armat ve spolupráci s Thomasem Edisonem představil americkému publiku první hrané obrázky v New York City.⁵ Ačkoliv tato show měla velký úspěch, obecnostvo si muselo na první pravidelné vysílání počkat ještě další necelou dekádu.⁶ Prapočátek filmových novinek v USA byl spojen se zápasy v boxu, na které se vsázelo. Promítání boxu bylo ideální pro prvotní fáze běžících obrázků. Jeho popularitu mezi mužským publikem zajišťovala zejména dramatická složka. Pro tvůrce bylo důležité, že celý souboj mohl být natočen jednou kamerou ve stabilní poloze.⁷

Díky počátkům v technickém poli kamer musely být všechny snímky točeny na jasném slunci.⁸ Toto neminulo ani zmiňované boxerské zápasy, pokud chtěl autor nabídnout publiku dostatečnou kvalitu obrazu dostupnou své době. Prvofilmy Thomase Edisona byly natáčeny v malém studiu „Black Maria“ které mělo otevírací střechu. Celé studio mělo navíc rotační systém, díky kterému se mohlo pohybovat přímo ke slunci.⁹ Vůbec Edison byl nejplodnějším tvůrcem filmových novinek v období před rokem

1900. Jeho tajemství spočívalo zejména v důkladném předprodukčním plánování, v adekvátním čase stráveném na místě natáčení před začátkem akce a v neposlední řadě vyhledání a předpřípravení místa pro těžkou kameru na celý průběh natáčení.¹⁰ Mezi léty 1896 a 1900 Edison opatřil více než 250 svých filmů ochrannou známkou a uložil je v United States Copyright Office.¹¹

První válka, která mohla být viděna přes objektiv kamery byl souboj Američanů a Španělů o Kubu. Od okamžiku, kdy v únoru 1898 americká námořní loď Maine explodovala v Havanském přístavu, měly noviny i filmoví tvůrci co zachycovat.¹² Snímky nabízely americké vojáky při tréninku, jejich cestu do války i boje na Kubě. Kameramani v mnoha případech zachycovali novinky přímo v místech, kde k nim došlo. Filmaři ovšem často znovu inscenovali aktuální události ve studiu – jednak, aby ušetřili peníze, a jednak proto, že kameraman zrovna nemusel být na místě události. Zmiňované potopení americké válečné lodi Maine znázornili tvůrci v miniaturní krajině ve studiu. Publikum podle všeho nevěřilo že jsou tyto napodobeniny skutečným záznamem reálných událostí, ale přijalo je jako znázornění události, srovnatelné s ilustracemi v časopisech.¹³

Obecenstvo konce devatenáctého století nebylo příliš kritické. Autentické záběry bývaly zachycovány v obtížných a občas i nebezpečných podmínkách. A ani vytváření modelů ve studiu nebylo jednoduchou záležitostí. Přestože byly některé záběry autentické, většina však byla klamná.¹⁴ Tyto klamné, falešné, nebo hrané snímky lze rozdělit do několika kategorií. a) První z nich byly ty, které byly hrané ale neměly publikum oklamat. Jednalo se zejména o jakési divadelní rekonstrukce událostí. b) Do druhé kategorie se řadily snímky, které měly diváka přesvědčit, že se jedná o autentický záběr. Ty se dále dělily na ty, které chtěly poskytnout co největší snahu o duplikaci již proběhlé události a jiné, které si s verifikací nedělaly vůbec starosti.¹⁵

Pro rané producenty naštěstí existovalo mnoho faktorů, proč diváci klamné snímky neodhalili. Film jako nové médium byl teprve na počátku a obecenstvo s ním mělo pouze minimální zkušenosti. Kvalita snímků byla z dnešního pohledu mizerná a také stopáž (od pár sekund do minuty) nemohla nabídnout možnost odhalení klamu. Mezi důležité body je třeba zmínit, že díky nedostatku obrazového materiálu nebylo možno autenticitu komparovat s jinými snímky.¹⁶ V průběhu Búrské války (1899-1902) přemluvil Albert E. Smith pár britských vojáků, aby se převlékli do búrských uniforem a vystřelili pár ran. Tyto záběry slavily paradoxně větší úspěch než autentické záběry, které natočil při reálné bitvě.¹⁷

Nicméně Búrská válka byla zachycena britskými kamerami autentičtěji než předchozí válka americko-španělská. Jako první zaslal filmové snímky do Anglie Edgar Hyman. Jednalo se o příjezd britských vojáků do Cape Townu. Avšak intenzivněji zachycoval boje W. K. L. Dickson. Ve svých pamětech zaznamenal vzpomínky na nehostinnou zemi a špatné cestovní podmínky. Nejvíc ho však trápily zákazy vojenských důstojníků znemožňující jeho účast v předních liniích.¹⁸ Ačkoliv Dickson nemohl přímo zachytit válečnou vřavu, musel žít v podobných podmínkách jako samotní vojáci. Musel odolávat nástrahám zranění, nemocí a hladu. Toto lze potvrdit i tím, že se dostal do búrskeho zajetí.¹⁹

Ačkoliv počet snímků představovaných publiku rostl jak jejich kvantitou, tak i sály, kde mohly být sledovány, stále se jednalo o nepravdělná promítání.²⁰ Toto platilo po celou první dekádu dvacátého století. Nicméně se začaly objevovat témata, která se později trvale zabydlela ve struktuře filmových týdeníků. Jednalo se o katastrofy, mezinárodní celebrity, slavnosti a ceremoniály, politické a vojenské události, technologické novinky a sportovní klání.²¹ Byl to právě sport, který se začal prosazovat díky své akčnosti a předem známému místu i času konání.²² Sportovní zápasy a závody začaly postupně nahrazovat stále populární boxerské zápasy. Ty totiž musely čelit stále většímu tlaku ze strany kritiků, náboženských skupin a legislativy.²³ Vše vyvrcholilo rokem 1912, kdy byl v Kongresu přijat „The Sims Act“, podle kterého se boxerské filmy staly nelegálními.²⁴

Množily se také snímky zachycující politické prostředí. Neobyčejně ochotný ke spolupráci se stále se rozvinutějším médiem byl prezident USA Theodore Roosevelt. Často se během oficiálních slavností nebo projevů zastavoval a tváří v tvář kameře mával, gestikulovat nebo se ukláněl. Byl natáčen například při obou svých inauguracích, návštěvě Paříže nebo projevu na Den nezávislosti.²⁵ Diváci ho mohli vidět také na pohřbu Edvarda VII. v květnu 1910. Tato událost byla pokryta mnoha kameramany z řady zemí.²⁶

Mezi léty 1908 a 1910 vzrostl v USA počet sálů, které byly schopny promítat snímky, z osmi na čtrnáct tisíc.²⁷ Stále by se ale dalo říci, že francouzské firmy byly aktivnější v propagaci těchto filmových záběrů. Narozdíl od Američanů preferovali žurnalistický styl nad teatrálním a taktéž se namísto manipulace častěji vydávali přímo do terénu. Dále hrála velkou roli technika. Edisonovy kamery byly rozměrově velké a těžké a obtížně se s nimi dalo pohnout. Kamery of Lumièrů byly nesrovnatelně menší a mohlo se nimi lehce přemísťovat. V neposlední řadě hrála v neprospěch USA její

geografická rozloha. V této době bylo stále ještě těžké distribuovat pořízené snímky do odlehlých částí země.²⁸

Jedna z nejstarších firem produkující filmové novinky byla Pathé Frères, založená Charlesem Pathém. Pathé jenom za rok 1908 prodal více snímků, než vyprodukovaly všechny americké firmy za stejné období dohromady.²⁹ Koncem prvního desetiletí dvacátého století vznikl v jeho dílně nápad spojit tyto krátké, osamocené autentické záběry do souvislého programového pásma a začít vydávat pravidelný žurnál. Není přesně známo zda v roce 1909 nebo 1910 začal Charles Pathé vydávat v Paříži první pravidelný filmový týdeník nazvaný The Pathé Journal s typickou ochrannou známkou – zlatým kohoutem.³⁰ Zanedlouho ho následoval další Francouz, Léon Gaumont.

Okolo roku 1910 začal Pathé expandovat také do anglosaských zemí. Ve Velké Británii představil The Pathé Gazette a následujícího roku ve Spojených státech Pathé's Weekly.³¹ Jak již název napovídá, jednalo se o vysílání jednou týdně. V té době se používal extrémně hořlavý nitrátový film, ale ochranné boxy, které Pathé používal byly relativně odolné vznícení. Proto mohly být rychle posílány. Éra společnosti, která vlastnila studia a střižny v mnoha zemích světa skončila s vypuknutím první světové války a těžiště tohoto média se přesunulo za Atlantický oceán.³²

Po komerčním úspěchu Pathého se ve Spojených státech zvedla vlna zájmu o produkci filmových žurnálů. Vznikala řada nových, ale většina z nich byly krátkého trvání neboť trpěla neadekvátním financováním, špatnou kvalitou, chabou distribucí a nedostatkem potencionálního publika.³³ Šanci vycítil také novinový magnát William Randolph Hearst, který začal vysílat na začátku roku 1914 svůj Hearst-Selig News Pictorial.³⁴ Hearstův týdeník často měnil název. V lednu 1917 došlo překvapivě i ke spolupráci jeho týdeníku s Pathém, ale toto spojení trvalo méně než rok. Ve dvacátých letech se ustálil název na The International Newsreel. Hearstovi se také přičítá první použití slova „newsreel“ (česky – filmový týdeník).³⁵

Mezi další produkční studia patřily Universal Pictures se svým The Universal Animated Weekly³⁶ a Fox Studio, které nabízelo Fox News. Počínaje rokem 1919 začal Fox vydávat pravidelné zpravodajství dvakrát týdně. V porovnání s konkurencí měl zajištěné snímky z daleké Jokohamy, Wellingtonu, Sibíře či Tibetu.³⁷ Počátkem dvacátých let se v USA uchytily čtyři z pěti společností, které ovládaly trh s filmovými týdeníky na dalších několik dekád. Byl to Pathé, Hearst, Universal a Fox. Pátý z nich,

Paramount, začal operovat až roku 1927. Ačkoliv se na trhu objevovaly i další firmy, vše podstatné se točilo kolem výše zmíněných pěti.³⁸

Přestože první světová válka je některými autory označovaná jako první mediální válka³⁹, musíme brát v potaz, že byla snímána nedostatečně od počátku do konce. Toto nebylo zapříčiněno nedostatkem zápalu či snad nezájmem o boje, ale díky mnohým restrikcím ze strany vojenských autorit.⁴⁰ Na počátku válečného stavu ještě političtí a vojenští představitelé dostatečně nechápali význam filmu pro informování obyvatelstva a pro propagandu a zakazovali kameramanům vstup do válečných zón. Na jaře 1915 ale ministr války Alexander Millerand donutil pod tlakem Leona Gaumona a Charlese Pathého k dohodě o vytvoření dvou organizací, které byly zodpovědné za natáčení bojů. Vznikly la Section photographique de l'armée (SPA) a la Section cinématographique de l'armée (SCA), které zajišťování zachycování konfliktu a řešení jeho zprostředkování pomocí filmu v rámci Francie i do jiných zemí.⁴¹ Začaly se distribuovat Anály války (Les Annales de la Guerre) v délce kolem patnácti minut. Kromě verze pro domácí obyvatelstvo se vyráběly také v anglické, španělské, vlámské a polské mutaci.⁴² Důraz byl kladen na představení fyzické síly, odvahy a disciplíny francouzské armády.⁴³

Émile Pierre byl první kameraman, který mohl natáčet vojáky přímo v průběhu bitvy. Stalo se tak začátkem července 1916 u vesničky Dompierre, v rámci společné britsko-francouzské ofenzívy na řece Sommě.⁴⁴ Kameraman musel operovat s kamerou vážící 40 kilo, jejím stativem a filmovými kotouči.⁴⁵ Mobilita s tímto zařízením byla velmi obtížná a bylo pro něj takřka nemožné následovat měnící se bojovou frontu.⁴⁶ Kameramani takto velmi často riskovali svůj život, ale ve finále byli nespokojení, neboť editoři se nezdráhali vystříhnout mnoho jejich scén s odůvodněním šoku obecnstva z příliš násilných a morbidních scén.⁴⁷

Nejčastějším typem snímků bylo vyobrazení zázemí. Různé parády, setkání generálů nebo politiků s vojáky, každodenní život jednotky a odpočinkové aktivity.⁴⁸ Vytváření klamných snímků z bojů první světové války bylo naprosto běžné.⁴⁹ Ve většině snímcích vypadají vojáci naprosto klidně, kamera se volně pohybuje aby představila divákovi co se děje a zabírá tváře vojáků. Útok je velmi často zachycen z čelní pozice, kde by byl kameraman ve skutečnosti lehkým terčem pro nepřítele.⁵⁰ Kritika z řad diváků byla minimální. V této době byl stále hlavním zdrojem informací tisk, který měl za úkol sledovat válečné operace den za dnem. Týdeníky nabízely sice často nepřesné, ale „živé“ snímky.⁵¹

1.2 Meziválečné období a ozvučení týdeníků

Zatímco ve zdevastované poválečné Evropě, kde vysedávání v sálech nebylo na hlavním pořadu dne, se ve Spojených státech filmové týdeníky stávaly čím dál více populární.⁵² Se vzrůstající konkurencí začala studia najímat nové odborníky, prohlubovaly rozpočty a zajímaly se o novou techniku.⁵³ Ačkoliv poptávka po filmových novinkách byla obrovská, tento byznys ne vždy zaručoval příjmy. Největší část nákladů připadla na mzdy. Největší organizace zaměstnávaly až sto kameramanů, kteří byli rozmístěni po celém světě.⁵⁴ Většina z nich byla alespoň z počátku rekrutována z novin, kde pracovali jako fotoreportéři. Vedoucí filmových týdeníků si od nich slibovali, že si poradí i s podobným přístrojem.⁵⁵ V neposlední řadě se díky vzrůstající konkurenci stalo běžným jevem, že některou událost natáčely dvě i více filmových společností. A díky tomuto faktoru se automaticky začínala odbourávat běžná tvorba klamných či falešných snímků. Došlo k možnosti komparace několika snímků a tím snadná možnost odhalit autentické záběry od těch zinscenovaných.⁵⁶

Přestože se se stále zvětšujícími nároky a konkurencí zlepšovaly služby, filmové týdeníky stále nemohly, co do rychlosti, konkurovat tištěným periodikám. Filmové kotouče mohly být transportovány vlakem a přinejlepším letadlem, což nemohlo stačit rychlosti přenosu dat pomocí telegrafu, telefonu nebo rádia. Co ale filmové týdeníky nejvíce limitovalo byla jejich délka. Pokud noviny mohly mít flexibilní délku a mohly psát prakticky o všem, filmové týdeníky měly fixní stopáž a časově i místně omezený výběr témat.⁵⁷ Americké týdeníky se zaměřovaly především na zachycování senzací. Těmi byly stávky, válečné bitvy, povodně, hurikány, exploze, skandály celebrit, zemětřesení, požáry a atentáty.⁵⁸

Jedním z klíčových milníků bylo uvedení ozvučených filmových týdeníků. Myšlenka ozvučit film byla stará jako film samotný, problémem bylo jak sesynchronizovat společné nahrávání obrazu a zvuku a poté i jeho promítání. Edison představil světu Kinetophones, který mohl seskupit obraz i zvuk. Jeho problémem bylo, že dokázal promítat pouze pro jednoho člověka.⁵⁹ Producenti ale potřebovali ozvučit celý sál. To se poprvé podařilo týdeníku od Fox Movietone v květnu 1927. Námětem byl Charles Lindbergh a jeho odpoutání se od země na jeho transatlantickém letu do Paříže.⁶⁰ Lindberghův týdeník měl ohromný finanční úspěch a na příště změnil strukturu filmových týdeníků.⁶¹

Namísto prezentování jednotného, samotného kódu, museli technici začít s mixováním či přenahráváním původního zvukového záznamu s jinými zvuky pro zamezení jednotné uniformity. Také tam, kde původní zvuk chyběl, editoři jednoduše přidali, či zaměnili zvukové efekty.⁶² Celý výsledek tohoto technologického progresu přinesl důraz na prezentaci a teatrální styl. Žurnalistický styl a snaha o informování se postupně začínaly vytrácet a vše se začalo točit okolo vytváření show.⁶³

V Británii se první ozvučený týdeník vysílal v červenci 1929 a jeho výrobce byl British Movietone.⁶⁴ Ať již tento a nebo jiné, anglické týdeníky se představovaly jako značně konzervativní médium. Následovaly oficiální vládní linii, byly loajální vůči královské rodině, zdůrazňovaly tradice a existující genderové a třídní struktury. Uváděly hegemonický a patriarchální diskurz, což se může vzhledem k tržním mechanismům znát nelogické, když valnou většinu publika tvořilo ženské osazenstvo.⁶⁵

Francouzská historička Héléne Puiseux, která se věnovala především německým aktualitám natočeným v období 1918-1928, o těchto filmových produkcích tvrdí, že se v nich všeobecně uplatňuje pět základních pravidel.⁶⁶ a) *Z události se dělá téma a z tématu událost* – vedle sebe mohou existovat banality i významné zprávy, krátkodobě i dlouhodobě důležité informace – o povodních, výměnách ministrů, důlních neštěstích, sportovních soutěžích, vánočních svátcích, pohřbech atd., přičemž všechny jsou vnímány jako úplně rovnocenné. b) *Všem tématům se věnuje pouze omezené množství času* – zemětřesení i reportáž o výzdobě velikonočních vajec dostává stejný časový rozsah, čímž se ještě více podporuje jejich zdánlivá rovnocennost. c) *Aktuality otevírají pouze velmi omezené množství témat* – pravidelně se objevuje sport, náboženské nebo lidové svátky, historická výročí nebo společenské oslavy, významné vědecké nebo technické objevy, postupující stavební práce na budovách nebo v oblasti dopravy a komunikace. d) *Upřednostňují se cyklicky opakující se události* – výročí, historické milníky, pravidelné sportovní události, výstavy a módní přehlídky. Jednotlivé záběry si odpovídají nejen na horizontální úrovni (z týdne na týden), ale i na vertikální (z roku na rok ve stejném ročním období). e) *Způsoby zobrazení jsou velmi stereotypní* – toto se s nástupem zvukového filmu ještě zvýraznilo tím, že se zredukoval počet pohybů kamery: kameramani mohou totiž stát pouze na určených místech, co v případě snímání cyklicky se opakujících událostí způsobuje, že záběry z několika let se nakonec stávají snadno zaměnitelnými.⁶⁷

Třicátá léta nabídla díky svému celosvětovému bouřlivému vývoji mnoho námětů pro zfilmování a zprostředkování publiku. Objevilo se mnoho senzačních

snímků, ale všechny převýšily dva konkrétní. Prvním bylo zachycení atentátu na jugoslávského krále Alexandra I. ve francouzském Marseille a druhým exploze německé vzducholodě Hindenburg.⁶⁸ I přes komerční úspěch si na počátku 30. let skotský kritik John Grieson stěžoval: „*Týdeník v mírové době je jen kvapný slepenec naprosto bezvýznamných ceremonií. Jeho působivost tkví v rychlosti, s níž dovede blekotání nějakého politika (zírajícího tupě do kamery) přiblížit během několika dnů padesáti miliónům uší, které o to nijak zvlášť nestojí. Snímky pro magazín přejaly původní novinářsko-klepařský způsob pozorování. [...] Se svým pohledem, majícím smysl jen pro výdělek (snad jejich jediný pohled), předhazují stejně jako v týdenících širokému a netečnému obecenstvu své snímky, vyhýbajíce se na jedné straně zhodnocení solidního materiálu, a na straně druhé utíkají od důkladného hodnocení jakéhokoli materiálu. Samy o sobě jsou tyto filmy často udělány brilantně. Ale vidět jich deset za sebou, to by umořilo osla. Snaha po lehkosti a popularitě je tak dalekosáhlá, že se v nich ztrácí smysl pro vkus a možná i zdravý rozum. [...] Tyto snímky se podstatně týden od týdně zlepšují, ačkoliv jen nebesa ví proč.*“⁶⁹

V té době byl program v kině následující: groteska nebo cestopisná reportáž, upoutávky na jiné filmy a filmový týdeník.⁷⁰ Po něm následoval samostatný film. Filmové týdeníky obsahovaly mnohé stereotypy, které kritikům nedaly spát. Zejména výrazný a slavnostní ráz komentáře a příliš živý hudební doprovod.⁷¹ Grieson správně okomentoval, že týdeníky byly svým způsobem vesele triviální. Jeho pohled je však pohledem aktivního pozorovatele, filmového kritika. Ne však modelového diváka. Jak již však napsal Terry Ramsay, editor filmového periodika Motion Picture Herald, „*lidé nechodí do kina za zprávami, lidé se chtějí bavit!*“⁷² Tvůrci týdeníků dobře věděli, že chtějí-li uspět, musí nakrmit zábavou hladovějící publikum, ne dobře informovanou veřejnost.⁷³ Tak jako dnes, i tehdy slavily největší úspěch záběry zvířat a dětí.⁷⁴

1.3 Začátky československých žurnálů

První pokusy české kinematografie o novodobou formu zpravodajství můžeme vysledovat až do dob rakousko-uherské monarchie. Kolem roku 1912 byl krátce vydáván Pražský kinematografický žurnál. Dochovalo se pár reportážních snímků, díky kterým víme o jeho existenci, ale vůbec není známo jak často snímky vycházely a co všechno obsahovaly.⁷⁵ Za první světové války byly programy kin v českých zemích

pravidelně doplňovány vídeňským válečným zpravodajstvím. Krátce po válce se filmové zpravodajství v nově vzniklém Československu stalo doménou zahraničních žurnálů, doplňovaných domácími aktualitami.⁷⁶

Zahraníční monopoly se rychle zmocnily nově vzniklého distribučního prostoru. Některé z nich (Paramount, Fox, poději UFA) zřídily v Praze filiálky, které dodávaly reportážní materiál z ČSR centrálám a zároveň mezinárodní vydání těchto žurnálů doplňovaly pro česká kina domácími snímky. Cizí týdeníky musely mít 20 % svého obsahu z tuzemska.⁷⁷ V této konkurenci byla naděje na založení českého periodika o to bezúspěšnější, že stát neměl o tuto formu vnitřní i vnější propagace zájem. Čeští nadšenci, pokud chtěli uspět, se museli odvážit čelit tvrdé zahraniční konkurenci, která disponovala mnohonásobným rozpočtem, mezinárodním štábem spolupracovníků, skvělou technikou a zkušenostmi.⁷⁸ Začaly se sice produkovat filmová periodika, ale ty vycházely dosti nepravidelně, mnoho z nich bylo pouze regionálního charakteru a většinou s prvním nebo druhým číslem zanikaly.

Všechny, i sebelépe a sebezpečivěji míněné snahy ztroskotávaly na různých úskalích, jejichž společným jmenovatelem však byly peníze. Někteří producenti se domnívali, že žurnál lze pořídit levně a tedy jakkoli, pouhým slepením několika časových zajímavostí. Jiní se pokoušeli o vyšší kulturu, především kameramanskou, ale nedokázali trvale nést břímě zahraniční konkurence. Jiní pak zase byli nedostatkem prostředků tlačeni ke zdi tak, že si nemohli dovolit snímky mimo oblast svého regionu. Žurnály proto byly místně omezené, mnohdy i časově zpožděné a ve srovnání s pestrými a pohotovými týdeníky zahraničních firem mdlé; majitelé kin o ně nejevili zájem, tím spíše, že zahraniční firmy dodávaly žurnály zdarma jako „přívazek“ k svým hraným filmům. Když se film obohatil o zvuk, zahraniční firmy jím své týdeníky ihned opatřili.⁷⁹ To si žádný z domácích producentů nemohl dovolit a neschopnost českých periodik konkurovat cizím se tak ještě zvětšila.⁸⁰ Mezi periodika s krátkou dobou trvání v meziválečném období lze zmínit: Deglův žurnál (1927-30), Bařův žurnál (1927-31), Favoritjournal (1928-29), Legiažurnál (1928-33), Menclův plzeňský žurnál (1926-36), Merkurjournal (1926), Osvětový zpravodaj (1931-34), Radiojournal (1926-27), Rebulic-žurnál (1926, 1930, 1933) a Vojenský zpravodaj (1930-37).⁸¹

Všechny překážky se podařilo překonat jedině společnosti Elektafilm. Nebyli o nic ve výhodě než jiní producenti, kteří na poli zpravodajství experimentovali a pokoušeli štěstí. Měli však vytrvalost a trpělivost, kterou neměli jiní, a taky trochu štěstí, že do svého studia získali lidi nejen talentované, ale zároveň také v žurnalistice

sběhlé a jí oddané.⁸² Elektajournal, vyráběný společností Elektafilm, začal vysílat v roce 1925. Byl založený Karlem Pečeným a Františkem Pečeným. Později se k nim připojili František Horký a Karel Anton.⁸³ Když po pěti letech firma zanikla, nedal se jeden z jejích spoluzakladatelů Karel Pečený zviklat nejistými vyhlídkami, zřídil si vlastní firmu a vydával týdeník dále pod změněným názvem Československý filmový týdeník.⁸⁴

Elektajournal ani Československý filmový týdeník se od jiných domácích pokusů nelišily zvláštní hodnotou, jejich význam pro vývoj našeho filmového zpravodajství má však nedocenitelnou hodnotu. Oba týdeníky se staly školou, v níž vyrostla řada znamenitých kameramanů. Někteří z nich později pracovali v hraném filmu, někteří se zde vyškolili v pohotovému a iniciativnímu reportéři. V této produkci se také objevila potřeba redakce zpravodajského periodika. Organizace u psacího stolu se musela rozšířit o redigování u stříhacího stolu i o samostatné natáčení. A konečně velkou cenu měl bohatý archiv domácího i zahraničního reportážního materiálu, který Karel Pečený během let soustředil a evidoval.⁸⁵

1.4 Role týdeníků v průběhu druhé světové války

Historik Marc Ferro si při porovnávání německých, francouzských, amerických, anglických, ruských a japonských aktualit z období druhé světové války všimnul, že se od sebe odlišují nejen výběrem témat a událostí, ale především na úrovni diskurzu. „*Němci informace přeměňovali na skutečný film: od začátku až do konce, byl to takřka nacistický western, který měl svůj rytmus a končil protianglickou či protiruskou scénou provázenou pokaždé stejnou lyrickou hudbou.*“ Americké týdeníky hodnotil jako „*na první pohled nejdemokratičtější, protože se v nich mohla otevřeně kritizovat vláda, nebo nabádat ke stávkám, na druhou stranu je ale označil jako nejvíc cenzurované, když si všechny materiály týkající se války nechávala armáda, letectvo či námořnictvo a do týdeníků se dostávaly zprávy převážně ze zázemí*“. Ferro také vyznamenal, že „*francouzské aktuality v čase okupace prakticky vůbec neměly identitu a teoreticky by mohly vzniknout kdekoli na světě. Až třetinu přebíraly z německých týdeníků a očividně upřednostňovaly neutrální témata jako sport nebo filmové hvězdy*“.⁸⁶

Německé týdeníky koncem třicátých let byly v porovnání s těmi americkými filmařsky kvalitnější a co do informovanosti také náročnější.⁸⁷ Zabývaly se politikou, ekonomikou, technologiemi a móda byla až na samém okraji zájmu. Sloužily však

naprosto jinému účelu. Joseph Goebbels věřil, že film je nejmocnějším nástrojem pro ovlivňování mas.⁸⁸ Proto neváhal a, společně s invazí do Polska, jeho ministerstvo pro osvětu a propagandu (Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda) nařídilo sjednocení dosavadních čtyř filmových týdeníků v jeden. Ufa-Tonwoche, Deulig-Tonwoche, Tobis-Wochenschau, Fox Tönende Wochenschau byly spolčeny pod názvem Deutsche Wochenschau.⁸⁹ Současně vznikl i týdeník, který měl být vysílán v podmaněných územích. Jednalo se o Auslandstonwoche.⁹⁰ Nacistické týdeníky měly dvakrát delší stopáž než americké. Málokdy trvaly méně než patnáct minut, často trvaly až tři-čtvrtě hodiny.⁹¹

Válečné záběry zajišťovaly speciálně vycvičení vojáci seskupovaní v propagandistické jednotky (Propaganda-Kompanien). Tito vojáci byli rekrutováni ze záložníků, kteří prošli vojenských výcvikem a měli profesní zkušenosti s fotografováním, grafikou a tvořením filmu. Automaticky se vstupem na frontu obdrželi vojenskou hodnost a spadali pod rozkazy.⁹² Tito specialisté měli za úkol zachycovat realistické záběry z fronty a nabízet divákům přímé útoky. Snímky se pyšnily velkou dynamikou, velmi často byly točené z tanku nebo z letadla.⁹³ Díky nasazení kameramanů do čelních pozic byly jejich ztráty obrovské. Často se na konci týdeníků v závěrečných titulcích objevovaly železné kříže za jejich jmény.⁹⁴

Kromě obrazu byly důležité i další kódy: zvuk a komentář. Zvukové efekty a hudební doprovod hrály podle Siegfrieda Kracauera významnou roli, neboť „*hudba nacistických týdeníků je jako motor, který vibruje s nervy. Zná pocity těla a pracuje s nimi.*“⁹⁵ Co se týče komentáře, zastřešoval ho Goebbles a sám ho často měnil. Poslední slovo však měl Adolf Hitler.⁹⁶ Toto pramenilo také z důvodu, že mezi vedoucím propagandy a Führerem byla základní neshoda ve vedení týdeníku. Podle Goebblese neměly média šířit žádné iluze. Měly se snažit o co nejrealističtější vidění války. Toto mělo pomoci Němcům snáze se vyrovnávat velkým problémům a čelit jim. Proti tomuto vidění byl Hitler, který důraz kladl v předkládání úspěšných útoků a postupů, i když by do reality měly daleko.⁹⁷

To, že Hitlerův postoj zvítězil, se dalo vyzorovat na záběrech z východní fronty. Přestože vojáci museli čelit sněhu, často si ho užívali a koulovali se sněhovými kuličkami. Ačkoliv teplota klesla hluboko pod bod mrazu, vojáci si mohli dopřát sprchy v teplých ubikacích. K tomu všemu veselá hudba do pozadí. Němečtí vojáci byli představováni jako zahřátí, šťastní a jistí ve vlastní vítězství.⁹⁸ Armáda ztrácela tisíce vojáků, kteří umírali na umrznutí, ale z počátku nikdo z civilní populace netušil, že se

něco takového ve skutečnosti děje.⁹⁹ Promítání Wochenschau bylo pro všechny kinosály povinné. Goebbels si také vymohl, aby po konci týdeníků a před začátkem filmu byla tři až pět minutová pomlka, během níž si diváci měli promyslet a zapamatovat to, co viděli. Nechtěl, aby zpravodajství bylo hned zapomenuto nějakým romantickým filmem či sentimentální komedií. Dveře do sálu musely být zavřeny ihned poté, co týdeník začal.¹⁰⁰ Po počátečních válečných úspěších si diváci začínali všimnout, že týdeníky zařazují velmi podobné, někdy i zcela totožné záběry, doplněné komentářem podloženým o stejné argumenty.¹⁰¹ S příchodem prvních vážnějších neúspěchů na frontě, si diváci, konfrontováni s reálným stavem začali v kině šeptat o tom, že „*toto přece nemůže být pravda, naši vojáci na frontě mrznou a jediné co můžou jíst je koňské maso*“¹⁰². Wochenschau se postupně stával očividně klamný a lživý a na přelomu let 1942 a 1943 ztratil svou důvěryhodnost a atraktivitu.¹⁰³

Jak již bylo zmíněno, kromě německé verze týdeníku, současně vznikla i verze, která měla být vysílána v okupovaných oblastech. V počátečních fázích vývoje se Auslandstonwoche od své domácí verze Deutsche Wochenschau lišil pouze v jazykové mutaci. Zanedlouho se ale verze od sebe začaly lišit díky odlišné cílové skupině, kterou měly oslovit.¹⁰⁴ Kdy tato změna nastala, není přesně známo, ale změny začaly být viditelné na podzim 1940. Někdy se stávalo, že komentář byl totožný, ale s jiným obrazem. Jindy tomu mohlo být naopak. Hitlerovy projevy byly v domácí verzi komentovány tím, že „*Führer ostře napadl kapitalistické státy a děkuje pracujícím za dodávky zbraní, které pomohou vyhrát válku Brity připravovanou a započatou*“. Ve francouzské verzi byly totožné záběry vůdce komentovány jinak. „*Hitler pouze projevil vůli dosáhnout míru a jeho záměr použít děla byl tou nejkratší cestou jak míru dosáhnout*.“¹⁰⁵

Auslandstonwoche byl distribuován do značného počtu zemí na celém světě a v mnoha zemích měl také pokrytí svými kameramany. Co se týče jazykových mutací, zahraniční verze nacistických týdeníků byly namlouvány do 36 jazyků. Bohužel, ani takové množství nám však nevypovídá nic o dopadu, které měly na veřejné mínění. V neokupovaných zemích a oblastech, kde byly distribuovány, skvěla jejich největší slabina v nedostatečném počtu (koncem dubna 1944 pouhé dvě kopie pro celé Turecko) a častému zásahu cenzorů. V neutrálních státech se často setkávaly s oficiálním odporem, když se vystříhávaly jednotlivé části, nebo se zakázalo celé číslo.¹⁰⁶ V těchto neutrálních zemích měl německý zahraniční týdeník za cíl přesvědčit obyvatelstvo o „správné cestě“. Paradoxně se ale stávalo, že se k těmto kopiím dostávali Němci

nepřátelé. Například britské ministerstvo informací tajně duplikované filmy pašovalo z Portugalska a Španělska, aby mohlo studovat techniky německé propagandy.¹⁰⁷

1.5 Předválečný a válečný československý týdeník

Tvůrci Československého filmového týdeníku neměli ve třicátých letech ke své práci snadné podmínky. Díky chudobnosti českých filmových poměrů přinášel snímky jen z domova, často pro nedostatek prostředků jen z Prahy a blízkého okolí. Na výměnu materiálů s velkými zahraničními firmami nebo na vysílání vlastních kameramanů do ciziny nebylo ani pomyšlení, a tak jen zřídka přinášely snímky i z Rakouska nebo Švédska, kdy byly podobně velké podniky ochotné vyměňovat si materiály s českou redakcí. Díky své provinčnosti a zanedbatelné publicitě zůstal Československý filmový týdeník nakonec omezen na pouhé dvě kopie, promítané ve dvou pražských kinech.¹⁰⁸

Koncem třicátých let se však začaly výrazně měnit zahraničně-politické okolnosti a stát změnil svůj zdrženlivý, až lhostejný postoj a chopil se iniciativy.¹⁰⁹ V situaci, kdy bylo Československo ohroženo zvenčí i zevnitř, se kvalitní domácí filmové zpravodajství jevilo stále více jako nutnost.¹¹⁰ V pozadí stála myšlenka využít týdeník jako neoficiální propagační orgán předválečného československého ministerstva zahraničních věcí.¹¹¹ Na jaře 1937 vznikla komanditní společnost Aktualita, na které se vedle hlavního podílníka – ministerstva zahraničních věcí (zastupovaného nakladatelstvím Orbis) účastnilo další velké nakladatelství Melantrich, majitel barrandovských ateliérů Miloš Havel a majitel Československého filmového týdeníku Karel Pečený.¹¹² Červencem 1937 tedy začal vysílat zvukový žurnál Aktualita. Společnost měla polooficiální charakter, byla to soukromá společnost, ne státem vlastněná.¹¹³

Teprve se vznikem týdeníku Aktualita můžeme mluvit o publicistickém periodiku. Jeho redakce si předsevzala nepokrytě politické cíle, v jejich ideové koncepci pak sledovala Benešovu linii boje proti vnějšímu i vnitřnímu pravicovému extremismu. Jeho promítání sice bylo povinné pro všechny kina a na jeho obsahu nebylo dovoleno nic měnit, zájem o něj byl však spontánní. Nebylo to náhodné, nebyla to jen z naivního vlasteneckého pocitu, potěšeného pouhou jeho existencí. Vydavatelé i redakce Aktuality stáli na výši doby, jejích požadavků a potřeb i těžkostí.¹¹⁴ Od svých předchůdců se ovšem Aktualita nelišila pouze tím, že byla využívána doma a v cizině k propagaci

oficiální československé zahraniční a vnitřní politiky, ale k jejím základním rysům patřila i promyšlenější skladba a kvalitnější obsah přinášejících informací.¹¹⁵

Aktualita pohotovým, živým publicistickým způsobem reagovala na stěžejní problémy domácího i zahraničního života. Rychle navázané výměnné spojení se zahraničními týdeníky s korespondenty umožňovalo skutečně obsáhlý a pestrý obraz světa, jakým se do té doby na českých plátnech mohly chlubit jen týdeníky bohatých cizích koncernů, přitom obraz podávaný již byl hodnocen prismatem československých potřeb a politiky. Společnost spolupracovala se svými protějšky z USA, Velké Británie, Francie, Rakouska, Rumunska, Jugoslávie či Sovětského svazu.¹¹⁶ Díky své zvýšené laťce měla ve své době Aktualita podobu moderně redigovaného týdeníku, který se již během prvního roku své existence dokázal prosadit jako výrazné publicistické periodikum plnící svou zábavnou funkci, zprostředkovávající informace ze zahraničí a programově sledující také domácí události a realie. Toto postavení si udržela i ve změnách politických poměrech druhé republiky, jejíž vedoucí politická reprezentace na ní také pohlížela jako na vhodný nástroj státněpolitické propagandy.¹¹⁷

Pro německy osídlená pohraniční území vydávala Aktualita německou verzi, ale ta byla v týdnech před Mnichovskou konferencí pro naprostý nezájem německých kinomajitelů zastavena. Po vyhlášení autonomie Slovenska začala Aktualita vydávat slovenskou verzi. Vyšly však jen dvě čísla. V období Mnichova prožívat československý žurnál a její tvůrci nejvypjatější období. Přinášel přípravy na obranu vlasti, mobilizace, smutné kolony českých vystěhovalců z pohraničí.¹¹⁸

S příchodem chladného března 1939 si byly nacistické okupační úřady vědomy, že Aktualita představovala jako domácí filmový týdeník s pravidelnou periodicitou pevné místo na českém filmovém trhu a měla oblibu u českých filmových diváků.¹¹⁹ Na počátku okupace se v Protektorátu Čechy a Morava nacházelo zhruba 1100 kin a polovina z nich vysílala Aktualitu. Nacisté pochopitelně nemohli akceptovat médium s takovým obrovským vlivem na veřejné mínění. Podobně jako na jiných okupovaných územích, nacisté zkoušeli tři varianty, jak se domácího žurnálu zmocnit. a) Mohli se pokusit o koupi celé produkce a vytvoření svého monopolu. b) Dále mohli zkonfiskovat veškerý majetek, čímž by jim vysílání spadlo přímo do rukou. c) Nebo se mohli pokusit pozměnit formu zaběhnutých týdeníků, aby se co nejvíc podobal propagandě jimi produkované. S českým žurnálem postupně zkoušeli všechny tři metody.¹²⁰

Podle poválečného svědectví Jindřicha Elbla se snažil majitel Aktuality Karel Pečený zabránit převodu společnosti do německých rukou tím, že přesunul akciový

podíl uvnitř společnosti. Mezi ním a dalšími akcionáři Aktuality (Miloš Havel, nakladatelství Melantrich a Orbis) měla být sjednána na začátku druhé světové války ústní dohoda o tom, že Pečený převezme majoritní podíly obou nakladatelství bez náhrady, povede společnost tak dlouho, jak to bude možné, a po válce tyto podíly vrátí původním majoritním podílníkům.¹²¹ S vypuknutím války mnoho Čechů věřilo, že se vstupem západních mocností do války boje brzy skončí a tím skončí i provizorium Protektorátu.¹²²

Proměnu obsahové skladby Aktuality mohli diváci vyzorovat již v prvním březnovém protektorátním vydání. To nabízelo publiku reportáže z obsazování Čech a Moravy německou armádou. V dalších číslech dominovaly snímky zachycující nacistické přebírání moci v Protektorátu. Aktualita, pod vedením Karla Pečeného, se stala součástí legálního protektorátního zpravodajství, formovaného podle potřeb, zájmů a cílů nacistické politiky.¹²³ Během let 1939 až 1945 se Aktualita naprosto změnila. Z nepřátelského média vůči nacistické hrozbě se transformovala na žurnál přímo přebírající progandu Třetí říše.¹²⁴ Od počátku byly tvůrci nuceni přímo začlenit hotové snímky z Deutsche Wochenschau či Auslandstonwoche. Aktualita na těchto záběrech nemohla nic měnit a celý týdeník byl opatřen německými a českými titulky. Nacisté takto kontrolovali celý proces vytváření žurnálů. Měli nárok na finální úpravu a ani Pečený již neměl nárok na korekturu.¹²⁵

Podle německého vzoru se z původních předválečných deseti minut rozšířila stopáž až do minut čtyřiceti.¹²⁶ Tak jako v jiných nacisty okupovaných zemích Evropy, byly i v Protektorátu týdeníky značně nepopulární.¹²⁷ Šero kina nabízelo nespokojeným občanům možnost anonymní ventilace jejich názorů na současný stav.¹²⁸ Nejen v Praze, ale i v dalších místech Protektorátu docházelo k rušení při promítání týdeníků obsahujících úryvky Hitlerových projevů a záběry s německými vojáky. Tento specifický způsob protestu proti stávajícím poměrům, projevovaný kašláním, šoupáním nohou, hlasitým smrkáním nebo výkřiky do tmy kinosálů nebyl pochopitelně nacistickými úřady vítán.¹²⁹

Na tomto místě by bylo vhodné připomenou postavu Karla Pečeného. Ten byl po dobu druhé světové války formálním vlastníkem Aktuality, ale nekontroloval týdeník a jeho obsah.¹³⁰ Pečeného původním záměrem pro převzetí majoritního podílu společnosti byla snaha o uchování filmového archivu před konfiskací ze strany nacistů, českých kolaborantů, či slovenských klerofašistů. Archiv nabízel komplexní a nenahraditelný vizuální záznam První republiky od roku 1925 a Pečený to věděl. K jeho záchraně ho

podle Margryho vedly tři motivy. a) Prvním byl patriotický, když chtěl použít nahrávky k případnému znovuzrození Československa po zániku Třetí říše. b) Dalším motivem byla politika, chtěl uchránit nahrávky před zneužitím propagandou. c) Konečně posledním byla jeho celoživotní vášeň filmového nadšence. Archiv zakládal, budoval a strávil hodiny jeho sortováním. Nesmíme zapomenout zmínit, že pro filmového tvůrce, obzvláště Pečeného, archiv znamenal materiál pro tvorbu nových filmů, tím i zdroj financí.¹³¹

S průběhem vítězných německých tažení se původní motivy Pečeného začaly vytrácet. Jeho naděje, že Protektorát je pouze jakési nešťastné intermezzo, se postupně rozplývaly.¹³² Po třech letech vyjednávání, slibů, nátlaku i výhrůžek o koupi Aktuality, koncem roku 1941 nacisté došli k názoru, že jí vlastnit vlastně nepotřebují. Během několika let zjistili, že v otázce vlastnictví společnosti Pečený neustoupí ani o krok, ale v rovině směřování zpravodajství se jevil jako mimořádně flexibilní.¹³³ Do produkce Aktualita vyzdvihovala Hitlerovy projevy a oslavovala árijskou rasu. Po válce Pečený často používal argument, že pouze zůstal na postu a přijímal práci, do níž by se mohl vložit někdo jiný, kdo by byl více nakloněný novému režimu. Tvrdil dále, že od samého počátku s nacisty spolupracoval jen navenek, ale vnitřně jim odporoval. Ať již budeme hodnotit Karla Pečeného jako vlastence, který chtěl uchránit filmový archiv, nebo jako kolaboranta, který povolil vysílání nacistické propagandy, měli bychom zmínit ještě jeden pohled. Pečený se podle Margryho vždy, před válkou i po během ní, choval jako podnikatel, který si vždycky zajistil nebo se pokusil zajistit si dobrý výdělek a maximalizovat zisk.¹³⁴

Po vyhlášení autonomie a po celou dobu války se na území Slovenska vysílal týdeník Nástup. Třebaže v prvních měsících zůstaly zachovány poměrně těsné vztahy s Aktualitou, byly později na nátlak z německé strany přerušeny a Nástup se zcela „osamostatnil“. Osamostatnění však bylo krajně relevantní, bránil mu nedostatek zkušených kádrů, stejně jako nedostatek technického vybavení, který si vynucoval v maximální míře přejímání cizích zpravodajských materiálů. Kuriózní může připadat, že kameramany byly po celou dobu existence Češi a technicky se materiál zpracovával ve Vídni.¹³⁵ Nástup byl zpracováván značně primitivně a jeho čísla stěží snesou srovnání s úrovní, jaké tehdy zpravodajská periodika v Evropě běžně dosahovala. Tvůrčí nezkušenost i technické potíže s jeho výrobou se odrážely jak v celkové skladbě, tak v jednotlivých šotech. Čísla neměla redakční koncepci, původní slovenské materiály byly natočeny často bezradně, střihová skladba byla amatérská. Komentář se kromě

propagandy vyznačoval slohovou neobratností, hudební dramaturgie používala celých šest let několik málo hudebních motivů. Slovensku byl věnován zpravidla pouze jeden (úvodní) šot, který stylově často připomínal spíše fejeton než reportáž. Ostatní náplň čísla tvořily zahraniční zajímavosti a stereotypní reportáže z front.¹³⁶

1.6 Vývoj týdeníku a přechod z druhé světové do studené války

V předválečných Spojených státech se běžně stávalo, že producenti filmových týdeníků spolupracovali s představiteli armády či vlády. Toto se dělo na dobrovolné a obchodní bázi. S průběhem třicátých let, spojených s napětím jak na politickém, ekonomickém i vojenském poli, se spolupráce stávala častější a stále více zostřenější.¹³⁷ S vypuknutím druhé světové války se tato spolupráce dokonce stala nezbytnou.¹³⁸ Speciálním nařízením byla každá ze společností nucena poskytnout dva ze svých kameramanů pro Úřad pro styk s veřejností, spadající pod Oddělení války (The Bureau of Public Relations of the Department of War).¹³⁹ Všechny válečné nahrávky byly takto v monopolu tohoto oddělení. Prošly cenzurou a poté byly distribuovány filmovým společenstvem. Každá dostala stejnou kopii a nemohly do ní nijak zasahovat.¹⁴⁰

Ačkoliv americká společnost nejevila v prvních fázích války o boje nijak velký zájem, toto se razantně změnilo po útoku na Pearl Harbour v prosinci 1941. S americkým vstupem do války se nezvýšila pouze sledovanost týdeníků, ale také jejich struktura. Leo Handel ve své analýze zjistil, že v roce 1943 se 74 % témat všech týdeníků zabývalo vládními a politickými zprávami, národní obranou a reportážemi z bojišť v Evropě a Pacifiku. Sportovnímu zpravodajství, kterému tradičně patřila největší část vysílání, spadl podíl z předválečných 26 % (1941) na 8,6 % ve zkoumaném roce 1943.¹⁴¹ Kromě domácího vysílání americká vláda také financovala speciální týdeník, který měl být určen pro zahraniční publika. United Newsreel byl distribuován ve spřátelených a neutrálních státech. Byl také letadly shazován do Němci okupovaných oblastí. Celkem byl editován do šestnácti jazykových mutací.¹⁴²

Se vstupem USA do války nezačala tato země spolupracovat se spojenci pouze ve vojenské oblasti, ale také v rámci informací. Sovětské úřady zajišťující mezinárodní obchod filmů podepsaly dohodu s americkou ambasádou v Moskvě o bilaterální výměně neteatrálních filmů a filmových týdeníků.¹⁴³ Díky této spolupráci se porce editovaných amerických žurnálů dostala do Sojuzkinožurnálu a sovětské záběry mohly

být promítány americkým divákům.¹⁴⁴ Co se týče filmového zpravodajství v carském Rusku, vedení nepochopilo potenciál tohoto média a východní frontu mezi léty 1914 a 1917 dokumentovalo pouze pět kameramanů.¹⁴⁵ Nová vláda v čele s Leninem se o film naopak zajímala ve velké míře.¹⁴⁶ Ve dvacátých a třicátých letech byla ve filmech a týdenících viděna obrovská příležitost v ovlivnění nevzdělaných mas. S vypuknutím španělské občanské války byly Stalinem vyslány na Pyrenejský poloostrov kromě ozbrojených jednotek také kameramani, kteří měli zachycovat válku jak pro sovětské, tak i pro španělské publikum. Takto vyškolení a zkušení kameramani byli posléze použiti v rámci druhé světové války. Týdeník byl během ní vysílán každé tři dny, díky vyslání tisíců kameramanů do front Velké vlastenecké války.¹⁴⁷ Mezi nejslavnější kameramany patřil Roman Karmen, který po Španělsku a druhé světové válce natáčel ve Vietnamu, Indii, Indonésii, Chile a patnácti sovětských republikách.¹⁴⁸

Od roku 1942 Američané distribuovali do Sovětského svazu více než sto padesát týdeníků, zhruba padesát kratších dokumentů a okolo sedmdesáti specifických filmů, z nichž asi dva tucty byly promítány sovětskému publiku.¹⁴⁹ Podobným způsobem byly filmy posílány a přijímány druhou stranou. Nechvalně známým příkladem této spolupráce můžeme vidět v americkém filmu *Mission to Moscow* z roku 1943. Tento snímek měl podle tvůrců představit americkému publiku ruské spojence v pozitivním obraze, s velkými sympatiemi. Vysocí sovětští představitelé neměli být vyobrazeni jako šílenci rozhodující se bez rozmyslu, ale jako vážní a zodpovědní státníci. Stalin byl označován jako „hodný strýček Joe“. Kromě důvěry ve válečné spojence měl film povzbudit víru v poválečnou spolupráci.¹⁵⁰

Ta se v předpokládané víře ale neuskutečnila. Sovětské autority začaly již v létě 1944 zastavovat projekce amerických snímků ve svých kinech s odůvodněním jejich ideologické vady. Jedním z důvodů k pozastavení byla také snaha amerických filmů o demonstraci vyšší životní úrovně svých obyvatel. Pro příště již „*filmy v kontrastu se sovětskou ideologií nebyly přijímány, nezávisle na faktu, jak technicky dobře byly připraveny*“.¹⁵¹ Příchod studené války umocnily i první měsíce roku 1946, kdy Andrej Ždanov, hlavní ideolog, začal s čistkami, který měly očistit kulturu od buržoazního a nepřátelského vlivu. Dále byly redukovány sovětské kontakty s okolním světem a začala se formovat báze pro poválečnou expanzi socialismu do zemí východní Evropy.¹⁵²

Přestože čtyři vítězné mocnosti nemohly v roce 1945 dosáhnout žádného konsenzu, existovaly ještě před německou kapitulací plány společného „převýchovného“ týdeníku všech okupačních mocností. Britové a Američané se podle nich znovu řídili také po Postupimské konferenci, avšak kvůli rostoucímu rozporu mezi Východem a Západem nebyly nikdy realizovány. Místo toho vznikl (zpočátku pravděpodobně jako provizorium) v angloamerické spolupráci Welt im Film (Svět ve filmu), zahájený květnem 1945. Paralelně s ním vyráběla francouzská okupační správa od října německou verzi Francouzských aktualit (od května roku 1947 Blick in die Welt, česky Pohled do světa); v sovětské zóně vycházel od ledna 1946 Očitý svědek. Welt im Film byl až do kapitulace Japonska válečným týdeníkem. Teprve ve druhé polovině roku 1945 se jeho charakter začínal pozvolna měnit, když mizela „tvrdá“ dikce a na její místo nastoupil „pozitivní“ tón. Stále více místa v týdenících připadalo sportu a zábavě, podíl zpráv s vysloveně politickým cílem klesl v roce 1946 pod padesát procent.¹⁵³

Obzvlášť problematickým se prokázal pokus konfrontovat německé obyvatelstvo ve filmových žurnálech s nacistickými zločiny. Páté pokračování Welt im Film bylo, na týdeník mimořádně, ve své celé délce věnováno tematice koncentračních táborů.¹⁵⁴ Publikum mělo být prostřednictvím záběrů z táborů „vychovááno“, ale nikoliv ubíjeno. Mrtví byli označováni za „první německé bojovníky proti nacionálnímu socialismu“, formulace „stalo se ve jménu Německa“ se vyhýbala tezi o kolektivní vině. Nejdůležitější poselství které měl Welt im Film zpracovávat znělo: „Převýchova Němců prostřednictvím Němců“. Šlo o to filmově dokumentovat právě teprve získanou úzkou bázi důvěry a pomocí tohoto média ji rozšířit.¹⁵⁵ Uprostřed roku 1948 se zdálo, že obyvatelstvo tento týdeník do značné míry akceptovalo. V neposlední řadě to mohla způsobit tehdy obvyklá a starším ještě ze třicátých let známá „pestrá směs“ zpráv z nejrůznějších oblastí života.¹⁵⁶

Tehdejší zprávy se politice věnovaly jen málo, ale znázorňovaly aktuální stěžejní události studené války. Po měnové reformě se k tomu přiřadily snahy USA a Velké Británie, jakožto zadavatelů úkolů pro Welt im Film, založit západní německý stát a integrovat jej do severoatlantických a západoevropských struktur.¹⁵⁷ V týdenících převládaly snímky z Bizónie, i pozdější Trizónie, USA, Británie a Francie. Jakýmsi stereotypem byly neustávající úsměvy odpovědných amerických představitelů spolu s odpovídající mimikou Němců naznačující optimismus a souznění. Zdálo se, že tato nálada překoná viditelné prostorové oddělení vítězů a poražených jako výraz

dosavadních mocenských poměrů.¹⁵⁸ Vše mělo vyvolávat dojem že mezi okupačními mocnostmi a poraženými vládly soulad a důvěra. Následně bylo publiku podrobně znázorněno k čemu vedly dosavadní etapy této cesty: tržní hospodářství, otevření hranic na západ, sovětsko-komunistická násilná opatření, která však v důsledku pomoci západních mocností a Němců nemohla vývoj ani zastavit, ani zvrátit. Jelikož nyní byla nejdůležitější svoboda a nikoliv národní stát, byly zprávy o rozdílném osudu západních zón a Berlína od sebe pokud možno odděleny.¹⁵⁹ S vyhlášením samostatného západoněmeckého státu (SRN), začal vysílat od února 1949 nový filmový týdeník. Neue Deutsche Wochenschau se představoval jako nezávislý zprostředkovatel zpráv, nechtěl zastupovat názory žádné politické strany, náboženské či sociální skupiny. S jistou dávkou kuriozity můžeme konstatovat, že technické zázemí (kromě editačního týmu) přebral tento týdeník z nacistického Německa. O jasné zahraničně-politické koncepci jasně hovoří fakt, že v bojích korejské války neměl Neue Deutsche Wochenschau žádného kameramana a všechny záběry přebíral z týdeníků amerických, anglických a francouzských.¹⁶⁰

Na území budoucího východního Německa začala v únoru 1946 vysílat DEFA (Deutsche Film-Aktiengesellschaft) svůj Der Augenzeuge.¹⁶¹ Tento žurnál byl první a na dlouhou dobu jediný německý týdeník, který byl tvořen Němci pro Němce (jak již bylo zmíněno, Welt im Film a Blick in die Welt byly kontrolovány spojenci).¹⁶² Svět podle Augenzeuge se sice skládal z Východu a Západu, ale nebyl oddělen železnou oponou. Snímky měly tu přednost, že zachycovaly události z více úhlů pohledu a z více odstínů.¹⁶³ Tento fakt se ale postupem času začal měnit. Pod sovětským nátlakem DEFA na podzim roku 1946 začala intenzivněji spolupracovat s Prahou, Vídní a Varšavou. Zahraniční zpravodajství Augenzeuge se začínalo více a více zaměřovat na Sovětský svaz a východní Evropu.¹⁶⁴ Koncem roku 1948 začalo definitivní upevnění nastoleného směru. Týdeníky charakterizoval nový tendenční slovník. Východní část Německa byla charakterizována jako země dostatku uhlí, elektřiny a zboží, zatímco na Západě byly výlohy prázdné, továrny se uzavíraly a obyvatelstvo trápily časté výpadky proudu. Anglo-americké nálety, které byly jednou tak nezbytné k pokoření nacismu, se pro tentokrát znovu představovaly jako viníci zničení Drážďan.¹⁶⁵ Znárodněná DEFA se tak z výrobce objektivního zpravodajství postupně přeměnila v poslušného podřízence Sjednocené dělnické strany (SED).

1.7 Československý poválečný a komunistický týdeník

Co se týče Československa, dokumentaristé provedli znárodnění své výrobní oblasti hned v květnu 1945. Znárodnovací dekret, stanovující „výhradní oprávnění státu“, legalizoval poté vlastně již status quo. Skupina dokumentaristů v čele s Jiřím Lehovcem soustředila majetek osmnácti firem bývalých soukromých výrobců krátkých filmů, jejich technická zařízení i zásoby citlivého materiálu, převzala jejich provozní místnosti i kapitál a tak zabezpečila nejnútnejší ekonomický a technický základ k okamžitému zahájení státu sloužící a státem řízené výroby dokumentárních filmů. Lehovec přitom sledoval cíl vytvořit jednotný podnik, který by zajišťoval všechnu dokumentární produkci dramaturgicky i výrobně. Dekretem ministra informací z 23. května 1945 byla založena Československá filmová kronika, která se členila na dvě samostatné složky – periodickou a neperiodickou (Krátký film).¹⁶⁶ V oblasti filmového týdeníku tedy nebylo nejmenších pochyb, že bude postaven do služeb státu. Již za předmnichovské republiky měl týdeník polooficiální charakter, když ho produkovala jediná firma.¹⁶⁷

Československá filmová kronika již počátkem června 1945 vydala první číslo nového českého týdeníku Týden ve filmu a o týden později slovenský Týždeň vo filme, který byl vydáván v Praze až do konce roku 1950. Tato periodika byla od roku 1946 rozmnožena o Československé filmové noviny s českým a slovenským komentářem, které vycházely až do konce roku 1956. Ve stejném roce začal vycházet Československý filmový týdeník, který postupně nahradil Týden ve filmu. Od roku 1961 vycházel Týždeň vo filme jako samostatný týdeník společně s Československým filmovým týdeníkem ve vzájemném obsahovém prolínání.¹⁶⁸ Kromě těchto dvou hlavních žurnálů byla od roku 1948 vydávána i další periodika. Ta však neměla dlouhého trvání. Byla to sbírka aktualit Nový čas, sportovní Start, zemědělská Kronika venkova, Tělovýchova a sport, Zahraniční měsíčník, Věčná družba, Kulturní měsíčník, Československý pionýr a Kulturní přehled. Z lokálních studií se produkovaly Ostravské, Brněnské, Ústecké a Vesnické filmové noviny.¹⁶⁹

Nové podmínky si žádaly nový přístup, nové pojetí i nové cíle: informaci i výchovu, propagandu i sociologii, navíc přesný ideový charakter. Výjimečnost objektivních společenských podmínek si vynutila vlastní cestu, umožňující dokumentaristům, aby se – při zachování estetické náročnosti – stali nikoli pasivními registrátory nebo oslavovateli skutečnosti a jejich jevů, ale aktivními svědky a

spolutvůrci doby.¹⁷⁰ Znárodnovací dekret nejen kodifikoval dosavadní spontánní organizační akce, zároveň i vytvořil příznivé klima, v němž mohly být uskutečněny úkoly a cíle. Znárodnění zajistilo dokumentaristům stálou ekonomickou základnu, na jejíž nedostatečnost vždy naráželi a která byla dosud jednou z hlavních brzd jejich snah. Dokumentaristům se otevírala široká cesta k tvůrčí svobodě. Stanoven byl však jeden výchozí požadavek: aktivní a činorodá služba lidu, státu a socialistickému ideálu.¹⁷¹

V osvobozené euforii se však věci jevily jinak než dnes. Snad jednodušeji, určitě však nadějněji. Osvobození, nový duch státu i nové politické boje povzbuzovaly nadšení. Tím spíše se pak nové organizační a výrobní podmínky, vytvořené revolučním aktem znárodnění, nacházely u dokumentaristů živý ohlas, protože znamenaly pro tvůrčí práci nové, ve srovnání s dřívějším přímo blahobytné podmínky.¹⁷² Československá filmová kronika, vybudovaná na základech Aktuality, mohla počítat se zkušenými redaktory, kameramany-reportéry, střihači, měla k dispozici bohatý archiv, který se podařilo uchránit, měla už z předválečné doby tradici vlastenecké, bojovné publicistiky. Nyní však bylo třeba podávat informace stranické, v duchu nových cílů lidově demokratického státu – nikoli ovšem informace neobjektivně zkreslené, koncipované však tak, aby inspirovala a sjednocovala pokrokové vrstvy společnosti a současně i vychovávala a usměřňovala občany politicky nebo ideologicky dosud nevyhraněné a vlažné.¹⁷³ Zatímco v prvních měsících šlo o přesvědčenou propagaci zásad Národní fronty jako celku, později bylo důležité, aby týdeník zachovával a prosazoval stanovisko Komunistické strany Československa, aby i on pomáhal odhalovat reakci a bojovat proti ní. Šéfredaktor Jan Kučera v programové formulaci vystihl specifičnost nových úkolů: „*filmový týdeník má spolutvořit morální a myšlenkové vědomí naší společnosti*“.¹⁷⁴

Co se týče cenzury, ta za trvání komunistického režimu fungovala nepřetržitě jako důležitá součást „stranického řízení“ hromadných sdělovacích prostředků, kultury i osvěty a patřila k nejvýznamnějším nástrojům uplatňování mocenského monopolu vůbec, v oblasti kulturní a ideologické zvláště. V letech 1948-1953 se realizovala jako stranická cenzura, poté jako cenzura státněstranická.¹⁷⁵ Od roku 1954 přešel Úřad státního tiskového dohledu do resortu ministerstva vnitra jako Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD).¹⁷⁶

Výchozí základnou pracovních metod cenzury byla povinnost šéfredaktorů tisku, rozhlasu, televize, nakladatelství a provozovatelů kulturních pořadů předkládat cenzurním orgánům včas materiály, které měly být zveřejněny, rozšiřovány a

provozovány. Cenzor pozastavil zveřejnění článků, publikací, pasáže textů divadelních her a jiných kulturních a zábavních představení v případech, jestliže obsahovaly státní tajemství a hlavně pokud byly v rozporu s politickou linií a směrnicemi komunistické strany. Svá rozhodnutí oznamoval šéfredaktorovi, pořadateli, někdy i provozovateli pořadu. Ti byli povinni cenzurní rozhodnutí respektovat.¹⁷⁷ To bylo mimo jiné příčinou toho, že „novinář píšící článek a redaktor, který jej upravoval, měli na mysli nikoli čtenáře, jemuž jsou noviny určeny, nýbrž svého představeného, orgán, který je kdesi nahoře a jehož trestající ruka dopadne na každého, kdo se sebemeně provinil.“¹⁷⁸

Takto neuváženými změnami, k nimž došlo v organizaci i personálním obsazení, byl filmový týdeník jako nejexponovanější prvek dokumentární tvorby zasažen nejvíce a na nejcitlivějších místech. Zkušené filmové publicisty vystřídali amatéři. Funkce týdeníku byla zjednodušena a zvlgarizována. Častým tématem se stalo plané oslavovatelství.¹⁷⁹ Vybudovaná publicistická koncepce byla odvržena a nahrazena povrchní, direktivně určenou propagandou. Bezradný popisný přístup, dovršený bezduchým frázovitým komentářem, vykonal brzy své dílo, když diváci přestali na týdeník chodit. V letech kultu osobnosti to ostatně byla jediná možná forma protestu proti tupé propagandě, která k onomu „tvořivému obecnstvu“, jež usilovala vychovat týdeník prvních poválečných let, přistupovala jako k nemyslící a nevzdělané mase.¹⁸⁰

Takto strukturovaný filmový týdeník počátku padesátých let se postupně začínal transformovat do jiné podoby. Toto se mohlo uskutečnit jako následek politických i technických změn. a) V Československu skončilo tuhé období kultu osobnosti březnem 1953 se smrtí Stalina v Sovětském svazu, i následném skonu prezidenta Gottwalda. Poté následovalo jakési uvolňování šroubů a doba tání. b) Současně docházelo k technickým změnám. Nová čísla Československého filmového týdeníku vycházela pravidelně každý čtvrtek. Protože produkční a post-produkční mechanismy, jako je ozvučování, dabování a nutnost pořídit značný počet kopií pro premiérová kina vyžadovaly nejméně 48 hodin, nemohla být v týdenících zpracována žádná událost, která by nebyla v době uvádění žurnálu starší tří dnů. Ve druhé polovině padesátých let se výroba zefektivnila a týdeník tak mohl zprostředkovat i „pouze“ tři dny staré informace. Kromě toho byl týdeník distribuován podobně jako hraný film, nejnovější čísla byla první týden uváděna v premiérových kinech, poté odcházela do menších kin a distribuční řetězec končil za několik týdnů ve vesnických kinech. V první polovině padesátých let strávil týdeník díky výrobě mála kopií v distribučním řetězci sedm až osm týdnů, ve druhé polovině se díky zrychlenému pořizování kopií celý proces zredukoval na čtyři týdny.¹⁸¹

Transformace výrobních procesů teda zasahovala i do samotné struktury týdeníku, protože redukovala jeho celkovou délku, čímž se zužoval prostor vyhrazený pro předvedení šotů a zákonitě jsou tak ovlivněny i šoty samotné.¹⁸² Po hubených obdobích, kdy týdeník ani neinformoval, ani nehodnotil, nyní nastoupil kvalitativně novou cestu. Přesto se situace týdeníkům koncem padesátých a na začátku šedesátých let zkomplikovala. Mohl za to nástup nového média. Tím byla televize. Za daných okolností se začínaly role televize a zpravodajského filmu překrývat. Týdeník byl koncipován jako pořad, který ukazoval a komentoval aktuální sadu událostí, přičemž televize činila v podstatě totéž prostřednictvím množících se přímých přenosů a vývojem vlastního zpravodajství. Televize dokázala zprostředkovat události nesrovnatelně rychleji a laciněji než zpravodajský film, protože ji stačila jedna kopie pro všechny diváky. Film potřeboval pro každé kino svoji vlastní.¹⁸³

Na přelomu padesátých a šedesátých let proto žurnály neusilovaly marně dohánět televizi v aktuálnosti, ale vyrovnávat nerovnoměrnost sil (nutné a někdy značné zpoždění informace za událostí, které je ve filmu i při největší pohotovosti neodstranitelné) způsobem v této „konkurenci“ jedině možným – hlubším pohledem a vůbec celkovou změnou úhlu záběru při postihu skutečnosti.¹⁸⁴ Začal se rozvíjet nový typ žurnálu, v podstatě magazínovského typu, který často téměř rezignoval na aktuálnost i svou funkci informativní, zpravodajskou, a zaměřil se na publicistické sdělení a zhodnocení jevů širší než jen momentální platnosti. Bylo to odlišení od televizního zpravodajství tak radikální, až se někdy stíral novinářský ráz týdeníku a objevoval se útvar spíše se blížící monotematickému dokumentárnímu filmu sociálně-analytického typu.¹⁸⁵

Takovýmto způsobem bychom mohli charakterizovat filmové týdeníky v komunistickém Československu až do pádu režimu na konci osmdesátých let. Týdeníky byly vytvářeny i přes dramaticky stoupající vliv televize a razantnímu snížení počtu návštěv kin. V roce 1961 byla dobudována síť televizních vysílačů v Československu, čímž se spřístupnilo televizní zpravodajství všem občanům. Ale již v roce 1957 skončilo zvyšování počtu diváků kin a začal plynulý pokles¹⁸⁶, který trval tři dekády a vlastně trvá dodnes. Při této příležitosti je nutné se zabývat otázkou vývoje počtu filmových návštěvníků i z hlediska mezinárodního srovnání. V polovině padesátých let nastal obrat v návštěvnosti kin prakticky na celém světě, přičemž tento vývoj byl jednoznačně dáván do souvislosti v rozvojem televizního vysílání.¹⁸⁷

Dieter Prokop tvrdí, že jednou z příčin poklesu návštěvnosti kin byla úplná motorizace, která po roce 1945 nabízela jiné možnosti, jak využívat volný čas. Motorizace přinesla také rozrůstání příměstských čtvrtí a exodus z měst do okrajových čtvrtí. Auta a vlastní domy představovaly pro rodinné rozpočty zatížení. Kromě toho se po válce zvýšila porodnost a mnohá mladá manželství byla tak vázána na domov – a vzala zavděk televizi.¹⁸⁸ Ve Spojených státech sice některé společnosti vyrábějící týdeníky chtěly situaci zvrátit nabídnutím barevných žurnálů, ale ani to nestačilo. Brzo začaly spolupracovat s vznikajícími televizními společnostmi, nebo se sami na ně transformovaly. V průběhu padesátých a šedesátých let všechny z nich postupně přestávaly vysílat, až koncem roku 1967 zanikl i poslední z nich – Universal Newsreel.¹⁸⁹

2. TEORIE A METODOLOGIE

2.1 *Problematika zkoumaného materiálu*

Masová média představují významnou součást života moderních společností. Jejich společenský význam spočívá především v tom, že jsou k dispozici potenciálně velkému počtu uživatelů, a to v pravidelných intervalech nebo téměř neustále a na požádání. Masová média se navíc vyvinula v silné a nepřehlédnutelné průmyslové odvětví, které má své vlastní – ekonomické i politické – zájmy a své představy o uspořádání světa dané vnitřní dynamikou jeho proměn: konkurenčním bojem, touhou po zisku a potřebou udržet si nebo posílit vlastní postavení působením na politickou sféru. Proto je třeba média chápat nejen jako zdroj sdělení a součást sociálně komunikačních aktivit, ale i jako politickou a ekonomickou entitu s vlastním vývojem a vlastními, původními zájmy.¹⁹⁰

Média pochopitelně nikdy nejsou zcela „svobodná“, ale v konkrétních politických poměrech se liší míra jejich svobody a konkrétní vztahy, které jejich chování podmiňují či upravují. Demokratické režimy deklarují představu, že média jsou institucí svobody projevu, totalitární režimy definují roli médií jako instrumentální, sloužící mocenským cílům skupiny či entity, jíž se podařilo získat mocenský monopol. Masová média tak mají svými obsahy zásadní vliv na utváření veřejného mínění a dynamiku jako proměn a jsou z tohoto pohledu významným faktorem prosazování politických a mocenských cílů. A právě proto se v období totalitárních režimů stávají média jedním z hlavních nástrojů pro manipulaci postojů veřejnosti. Totalitární režimy se snaží využívat zažitě role médií a pokoušejí se prostřednictvím médií formulovat veřejné mínění ke svému prospěchu, aniž by měl jejich konzument možnost seznámit se s jejich alternativním pohledem na věc.¹⁹¹

Jürgen Wilke tvrdí, že státní socialistické systémy usilovaly v mediální sféře o monolitické, výslovně stabilní struktury. Poptávka neměla mít na mediální nabídku žádný vliv. Organizační změny, ke kterým i zde docházelo, se netýkaly principu, nýbrž měly sloužit ke zdokonalování propagandistického systému. Jinak tomu bylo v západních zemích, ve kterých se tisková oblast musela osvědčovat alespoň z tržně-ekonomického hlediska.¹⁹² Železná opona dělila v 60. letech v Evropě státem řízené mediální systémy východní Evropy od masových komunikačních systémů západních

zemí, které byly směsí soukromých, na trhu závislých médií a médií veřejných služeb.¹⁹³ I když neexistovala válka „horká“, tak přece jen panovala mezi Východem a Západem válka „studená“, ve které byly používány jak symbolické, tak psychologické prostředky. V této souvislosti připadala právě masovým médiím přednostní úloha.¹⁹⁴

Pokud bychom chtěli zmínit dobové teorie na média, neměli bychom opomenout publikaci *Čtyři teorie tisku*, která byla vydána ve Spojených státech v polovině padesátých let dvacátého století Petersonem, Schrammem a Siebertem.¹⁹⁵ Tento soubor čtyř studií vztahu mezi médii (tiskem) a politickým uspořádáním, napsaný a vydaný v době tuhého mcarthysmu, představuje faktickou obhajobu liberálně-demokratického modelu řešení vztahu mezi médii a politikou (libertariánská teorie), v němž garantem odpovědného chování vůči společnosti jsou média sama při zachování své autonomie (teorie sociální odpovědnosti). Jiné, nedemokratické, způsoby řešení tohoto vztahu jsou buď vývojově starší a mají naději se v liberálně-demokratické vyvinout (autoritářská teorie), nebo jsou jejich svévolným popřením (sovětská teorie).¹⁹⁶

Sovětská komunistická teorie médií, popsaná Wilburem Schrammem, chápe média jako nástroj jednoho typu socializace (výchovu „sovětského člověka“) a formování veřejného mínění a jako prostředek vzdělávání a osvěty. Základním východiskem této teorie je představa, že média mají ve své podstatě třídní povahu, což znamená, že v kapitalistických poměrech slouží zájmům kapitálu a v podmínkách diktatury proletariátu mají sloužit zájmům a cílům dělnické třídy.¹⁹⁷

Čtyři teorie tisku si za svůj výklad, který zřetelně považuje demokracii v její poválečné podobě za vrchol dosavadního vývoje společnosti, vysloužily řadu korekcí a kritik. Přesto se díky atmosféře studené války a pregnantní stylistice staly jednou ze základních titulů vysokoškolské přípravy budoucích novinářů v západní Evropě a Spojených státech od šedesátých do devadesátých let 20. století.¹⁹⁸

2.2 Zkoumaný vzorek

Autor diplomové práce bude zkoumat žurnál Československý filmový týdeník z roku 1961. Týdeník byl součástí audiovizuálního vysílání v kinech, díky svému zařazení před vysílaný film. Československý filmový týdeník byl vydáván Studii dokumentárních filmů Praha-Bratislava, které spadaly pod Filmové laboratoře v Praze a Bratislavě. Diplomová práce se zaměří na celý ročník 1961, což je 52 žurnálů.

Jelikož jak kvalitativní, tak kvantitativní metody mají své výhody i nevýhody, často se využívá jejich kombinace, často označovaná jako triangulace.¹⁹⁹ V rámci této práce bude použita sekvenční triangulace, když výsledky aplikace kvantitativní metody budou usměrňovat aplikace kvalitativní metody.

2.3 Kvantitativní analýza

Kvantitativní metody vycházejí především z otázky Kolik? a jsou představovány různými typy dotazníkových šetření a psychologických experimentů. Zkoumání mediálních sdělení je pak reprezentováno Berelsonovou kvantitativní obsahovou analýzou. Charakteristická je pro tento soubor metod vysoká míra standardizace, to znamená, že průběh sběru dat probíhá u všech zkoumaných prvků vzorku shodně. Kvantitativní výzkum je založen na měření proměnných, zkoumá frekvenci výskytu jednotlivých proměnných nebo jejich kategorií. Jednou z jeho výhod je užívání statistiky a číselných údajů přinášejících větší přesnost a také větší přesvědčivost výsledků. Velkou výhodou kvantitativních výzkumů je jejich přenositelnost a replikovatelnost. Naopak určitou nevýhodou může být to, že se zaměřují na kvantifikaci pouze některých prvků. Prvky, které nelze kvantifikovat, mohou být přitom významnější než ty měřené.²⁰⁰

Diplomant použije v této části rozboru kvantitativní obsahovou analýzu, konkrétně výzkum zkoumající celou agendu média. Účelem bude popsat tematickou skladbu celého filmového týdeníku. Výstupem budou data, kolik procentuálně bylo konkrétně věnováno kterému tématu. Ke zpracování výsledků bude použit software Statistical Package for Social Science. Touto analýzou budou zároveň vyselektovány zahraniční příspěvky, které přijdou pod rozbor v kvalitativní analýze.

Autor diplomové práce v rámci předvýzkumu na malém vzorku zkoumaného materiálu vytvořil kódovací knihu se seznamem proměnných. Jedná se o:

- Typ zprávy: a) soft news, b) hard news
- Oblast pokrytá zprávou: a) domácí agenda, b) zahraniční agenda
- Tematické zaměření zprávy: a) ekonomika, b) politika, c) katastrofa a senzace, d) sport, e) kultura, f) ostatní

Hard news jsou události, které je z nějakého důvodu nutné aktuálně a okamžitě zpracovat a zařadit do zpráv. *Hard news* by měly být informace, které by měl každý dobře informovaný občan znát, zatímco *soft news* se zabývají spíše běžným každodenním životem lidí. Zjednodušeně řečeno, *hard news* se zabývají důležitými záležitostmi, zatímco *soft news* záležitostmi zajímavými.²⁰¹ Podle jiné teorie je *hard news* zpráva, který je aktuální a musí být uveřejněna „dnes“. Na druhé straně *soft news* je informace „nadčasová“, čímž může být uveřejněna i jiný den.²⁰²

Do sekce příspěvků týkající se domácí agendy se řadí ty události, které se odehrávají na území ČSSR a reagují na vývoj v této zemi. Příspěvky zahraniční agendy zahrnují reportáže filmového týdeníku o událostech mimo socialistické Československo. Tématické zaměření se vyznačuje následujícím rozdělením: *ekonomika* – jak se co dělá, stavby, stroje; *politika* – války, převraty, konference, vesmír; *katastrofa a senzace* – zemětřesení, povodně, sesuv půdy; *sport* – hokej, veřejné bruslení; *kultura* – výstava, divadlo, móda, literatura, věda, školství; *ostatní* – výročí, připomínka.

Příklady zařazení zpráv do kódovací knihy:

hard news – „Novoroční projev prezidenta Antonína Novotného.“²⁰³

soft news – „Náš ementálský sýr: Vyrábíme ve Východočeských mlékárnách v Kruhu u Jilemnice.“²⁰⁴

domácí agenda – „Oděvní závody: v Prostějově se zmodernizovaly.“²⁰⁵

zahraniční agenda – „Kheda: chytání divokých slonů v Indii.“²⁰⁶

ekonomika – „Torula: je přípravek, kterým v JZD Lodhéřov zvýšili přírůstek vepřků o 15 %.“²⁰⁷

politika – „J. F. Kennedy: prezidentem Spojených států severoamerických.“²⁰⁸

katastrofa a senzace – „Sesuv půdy v Paříži: katastrofa v pařížském předměstí [Clamart].“²⁰⁹

sport – „Mistrovství republiky: v krasobruslení v Ostravě.“²¹⁰

kultura – „Móda 1961: čím nás překvapí oděvní průmysl.“²¹¹

ostatní – „Oslavy [u Brna] v roce 1920: vzpomínka na velkou stávkou.“²¹²

V rámci této analýzy byly stanoveny tři hypotézy:

- 1) Objevuje se více *soft news*
- 2) Objevuje se více zpravodajství pokrývající domácí agendu
- 3) Převažují ekonomická témata

2.4 Kvalitativní analýza

Kvalitativní metody výzkumu se ptají zejména otázkou Jak? Mezi kvalitativní metody sběru dat patří např. ohniskové skupiny, zúčastněné pozorování, hloubkové

rozhovory. Charakteristickým prvkem těchto metod je, že nejsou standardizované, jako je tomu u kvantitativních metod. Interakce výzkumníka a zkoumaného má vždy odlišnou podobu na základě unikátního průběhu a (v případě lidí) reakcí objektu. Výhodou těchto metod je, že výzkumník může jít do hloubky v případě vyskytnutí neočekávaných informací, sběr dat je otevřenější a není tak zatížen výzkumníkovou znalostí tématu před samotným sběrem dat. Nevýhodou je, že tato metoda je většinou schopna zpracovat menší vzorek a menší počet případů. Problematická může být také subjektivita a reliabilita výzkumu.²¹³

Pro kvalitativní analýzu byla zvolena kombinace tří metod.

a) Komparativní historická metoda. Poukáže na to, do jaké míry se zahraniční zpravodajství filmových týdeníků odlišovalo od podoby, která je reprezentována dnešní historiografií. Diplomant se pokusí najít rovnováhu mezi informační pravdou, nepravdou (zpráva není pravdivá z důvodu informačního šumu, či nedostatku zdrojů) a lží (záměrně nepravdivá zpráva).

b) Záběrový protokol. K této metodě bude použita studie od Stephana Dolezela a Heinricha Bodensiecka z poloviny osmdesátých let²¹⁴, která byla z němčiny v devadesátých letech přeložena do češtiny v časopise *Illuminace* (Dolezel, Bodensieck – Angloamerický okupační týdeník *Svět ve filmu*. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku²¹⁵). Podle autorů se tabulkový záběrový protokol do určité míry rovná ex post otevřenému scénáři. Toto synchronně-optické schéma umožňuje čerpat z filmového detailu a je nutným východiskem pro další analytické postupy.²¹⁶ Tato metoda zaznamenává veškeré podněty týdeníku do přehledné tabulky, čímž je možné lépe „číst“ týdeník, jeho řazení záběrů a komentář k záběrům přiřazený.

c) Sémiotická analýza. Sémiotika (nebo sémiologie), nauka o znacích, je opěrným kamenem sémiotické analýzy, která slouží ke zkoumání obsahu mediálních sdělení.²¹⁷ Předmětem zájmu sémiotické analýzy je především odkrývání významů mediovaných sdělení. Analyzuje tak prvky, ze kterých je sdělení složeno, a pomáhá odpovědět na otázku, jaký význam mohou mít tyto prvky – a potažmo celé mediální texty – nejen na úrovni jejich explicitního zpracování, ale zejména na skryté rovině symbolické.

Při aplikaci sémiotické analýzy není nezbytné zcela dodržovat závazná pravidla jako např. při kódování v kvantitativní obsahové analýze. Jejím cílem je vyložit text s ohledem na kulturní, politické, historické či společenské tradice a okolnosti. Zkušenost a znalosti výzkumníka jsou při užití sémiotické analýzy rozhodující. Výsledek sémiotické analýzy je proto více závislý na interaktivní přesvědčivosti argumentace a méně na validitě nebo reabilitě výsledků.²¹⁸

3. ANALÝZA KVANTITATIVNÍ METODOU

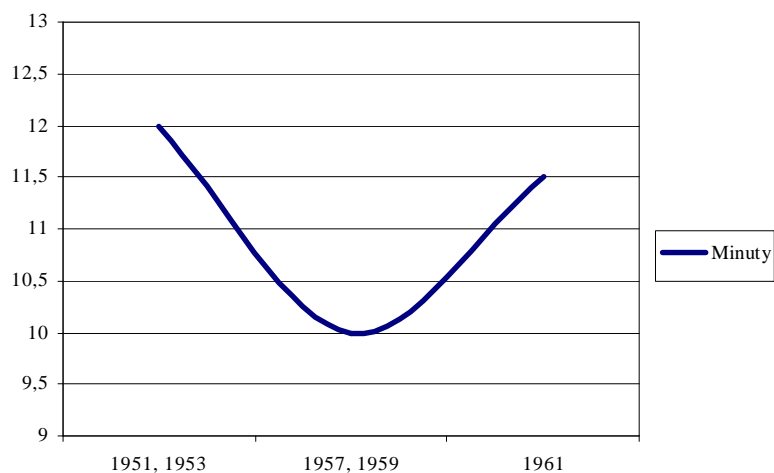
3.1 *Technická stránka*

Pro kvantitativní analýzu bylo shlédnuto všech 52 žurnálů Československého filmového týdeníku v roce 1961. Do celkového času 37 004 sekund (10 hodin 17 minut a 44 sekund) bylo vměstnáno 588 reportáží o celkové délce 35 632 sekund. Zbývajících 1 372 sekund zabraly úvodní znělky a závěrečné titulky.

Znělka bylo stereotypní spojení obrazu a zvuku v počátku týdeníku. Objevovala se periodicky a v nezměněné podobě v každém týdeníku. Během padesátých let procházela znělka Československého filmového týdeníku mnoha podobami, ale v roce 1957 vznikla definitivní verze, která vydržela až do konce osmdesátých let. Při bližším pohledu na znělku můžeme vyzorovat svižné dechové fanfáry podmalovávající obraz rotujícího modelu zeměkoule a vedle něj, v pravém horním rohu, diagonálně natočenou filmovou kameru. Přes obraz se prolíná několik titulků. První informuje o pořadí týdeníku v daném roce, další ukazuje jména lidí, kteří se na tvorbě týdeníku podíleli a poslední informuje, kdo celý filmový týdeník režíroval.²¹⁹ Závěrečná znělka je obdobou znělky úvodní. Navazuje na hudební motiv počáteční znělky, nebo přejímá hudební motiv posledního příspěvku v daném týdeníku. Dále připojuje závěrečný titulek, čímž oznamuje, že žurnál končí. V rámci zkoumaného ročníku 1961 zabírala stopáž znělky standardně 19 sekund. Závěrečný titulek neměl pevnou délku, nicméně se pohyboval v rámci jednotek sekund. Znělka a závěr tak celkově zabíraly v rámci týdeníku zhruba 23 sekundy.

3.1.1 Průměrné trvání týdeníku

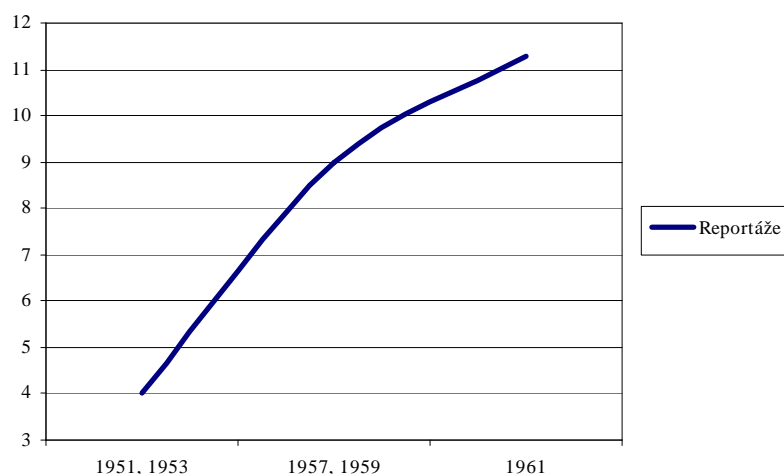
Průměrně má týdeník celkovou stopáž 685 sekund (11 minut 25 sekund), nicméně rozdíl mezi nejkratším dílem – číslo 52 (548 sekund – 9 minut 8 sekund) a nejdelším – číslo 24, 854 sekund (14 minut 14 sekund) činí více než pět minut. V rámci využití dat z Bauerovy práce můžeme vidět vzrůstající tendenci v celkové délce týdeníku od konce padesátých let²²⁰.

Průměrné trvání týdeníku	1951, 1953	1957, 1959	1961
Počet minut	12	10	11,5

3.1.2 Průměrný počet reportáží

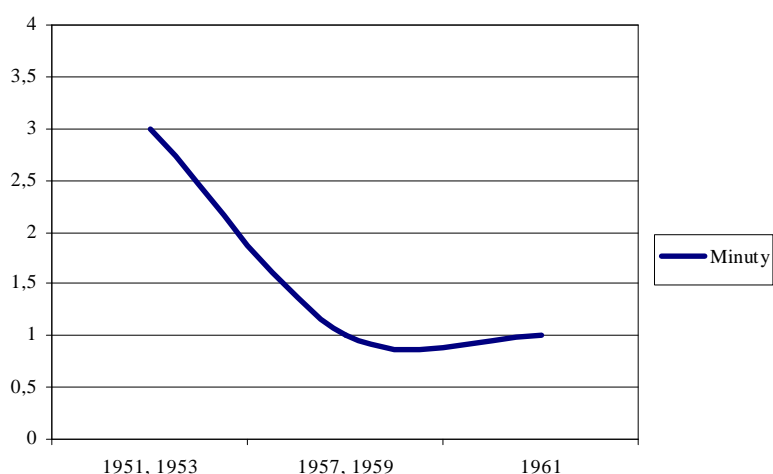
Co se týče počtu příspěvků, průměrně se jich v rámci jednoho dílu vyskytuje 11,3. Opět zde ale velmi kolísá jejich počet díl od dílu. Nejméně příspěvků bylo odvysíláno v čísle 37 – 8 příspěvků, zatímco nejvíce nabídlo vydání číslo 13 – dohromady 23. V porovnání s výsledky z padesátých let můžeme vidět trend zařazovat stále více příspěvků v rámci jednoho žurnálu.

Průměrný počet reportáží	1951, 1953	1957, 1959	1961
Počet reportáží	4	9	11,3

3.1.3 Průměrná stopáž reportáže

Průměrný čas jednoho příspěvku byl zjištěn na 60,6 sekundy. I v této analýze však byly nalezeny značné výkyvy. Nejkratší reportáž trvala 7 sekund (vyslání první kosmické lodi s biologickou posádkou v květnu 1960, „Biologická kabina“²²¹), zatímco nejdelší 277 sekund (4 minuty 37 sekund) - „Oslavy 1. Máje: Vyznamenání nejlepších pracovníků [na Pražském hradě] a manifestace v Praze [Václavské nám.]“²²². Při porovnání týdeníků z druhé poloviny předcházející dekády lze vidět stejný průměrný čas.

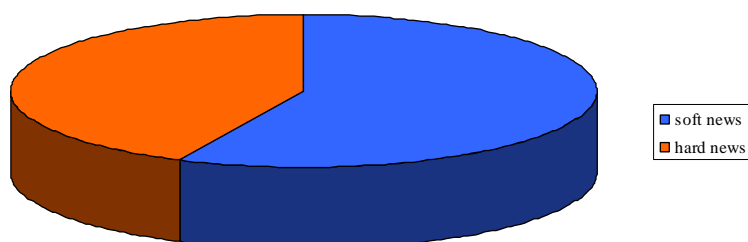
Průměrná stopáž reportáže	1951, 1953	1957, 1959	1961
Počet minut	3	1	1

Po obsahové stránce nemá Československý filmový týdeník roku 1961 pevnou strukturu. Kolísá jak celé jeho trvání, počet reportáží, tak i jejich stopáž. Dále neexistuje pravidlo, podle kterého by bylo stanoveno pevné řazení témat za sebou. Díky tomu se může stát, že událost ze sportu je uvedena dříve než podstatná politická událost. Samotná témata reportáží se mohou lišit díl od dílu. Obsah celého jednoho žurnálu je například věnován pouze zahraničním tématům, ale v dalším díle se zahraničí netýká ani jedna zpráva. V některých případech příspěvky navazují, či se prolínají, na předchozí v tématu, v jiných případech jsou tvrdě odděleny stříhem. Při znalosti těchto faktorů je tedy velmi obtížné být jen předpokládat obsah jednotlivých dílů filmového týdeníku a je takřka nemožné vytvořit modelové číslo.

3.2 Hypotézy

3.2.1 Objevuje se více soft news

Tato hypotéza byla stanovena v rámci znalostí historického vývoje zkoumaného média. S nástupem televizního vysílání již týdeník nemohl konkurovat novému médiu v aktuálnosti a musel se transformovat jiným směrem. Díky svému novému formátu, magazínovskému typu se dá předpokládat větší poměr soft news na úkor hard news.

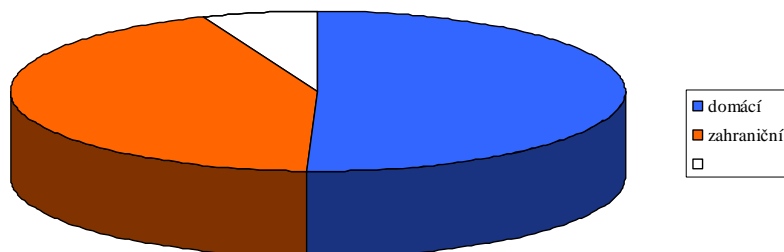

Typy zpráv	Soft news	Hard news
% / počet zpráv	57 % / 335	43 % / 253

=> 1. hypotéza se potvrdila

3.2.2 Objevuje se více zpravodajství pokrývající domácí agendu

Pokud se agenda příspěvků vysílaných v padesátých letech primárně zaměřovala na oslavné a budovatelské příspěvky, diplomant před analýzou očekával podobný trend i na počátku let šedesátých.

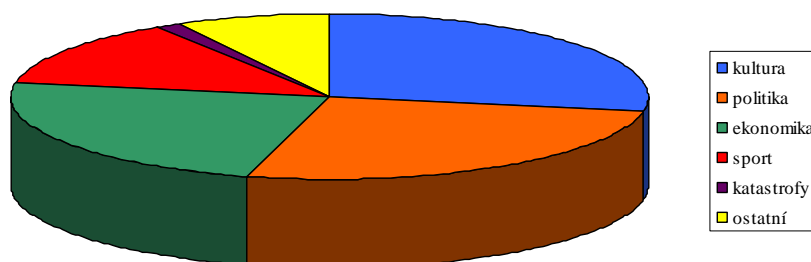
Oblast pokrytá zprávou	Domácí	Zahraniční	-
% / počet zpráv	50,7 % / 298	43,4 % / 255	6 % / 35

=> 2. hypotéza se potvrdila

Mezi nezařazených 35 reportáží byla vybrána například „Patrice Lumumba mrtev: manifestace pražských studentů a pracujících [před belgickým velvyslanectvím a na Staroměstském náměstí].“²²³ Tato reportáž sice reaguje na událost jež se stala za hranicemi ČSSR, ale má na ni vnitropolitický dopad. Takto těžce zařaditelné reportáže proto nebyly zařazeny do výběru, ale na konečný výsledek neměly žádný vliv.

3.2.3 Převažují ekonomická témata

Opět s vědomím návaznosti na padesátá léta, budování těžkého průmyslu, poválečné rekonstrukce a politiky mírového soutěžení, se lze domnívat, že v rámci aktualit zařazených filmovým týdeníkem budou převládat ekonomická témata.

Tématické zaměření zprávy	Kultura	Politika	Ekonomika	Sport	Katastrofy	Ostatní
% / počet zpráv	27,2 % / 160	25,9 % / 152	25,3 % / 149	12,8 % / 75	1,2 % / 7	7,7 % / 45

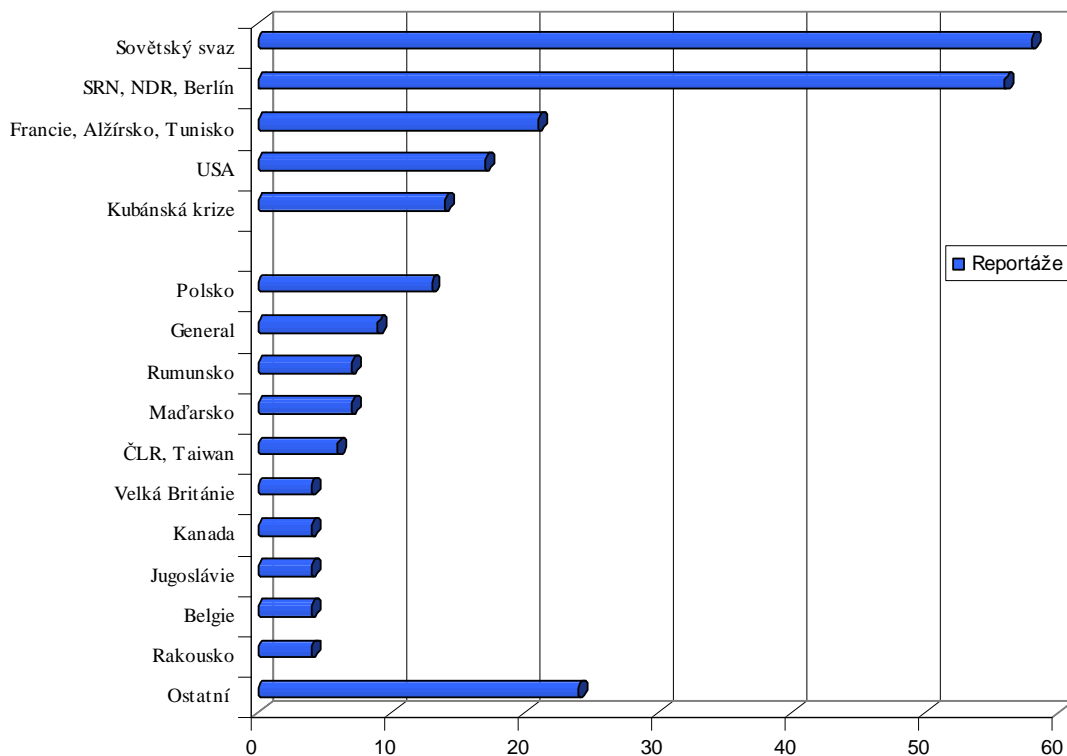
=> 3. hypotéza se nepotvrdila

Navzdory tomu, že tématická kategorie zaměřená na ekonomiku se zařadila až na třetí místo, nebyla původní hypotéza zcela mylná. Rozdíl mezi prvním, druhým a třetím v pořadí není nikterak propastný a pohybuje se na hranici statistické chyby.

3.3 Zprávy pokrývající zahraniční agendu

Kvantitativní analýzou byly podle plánu vyselektovány zahraniční příspěvky, aby mohly být použity v další sekci, v rámci kvalitativní analýzy. Z celkových 588

příspěvků se zahraniční agendy týkalo 255 zpráv (43,3 %). Tyto zprávy byly následně jemněji roztrženy podle jejich geografického zaměření:

Geografické zaměření	Počet reportáží	% v rámci zahr. zpráv
Sovětský svaz	58	22,75 %
SRN, NDR, Berlín	56	21,96 %
Francie, Alžírsko, Tunisko	21	8,24 %
USA	17	6,67 %
Kubánská krize	14	5,49 %
Polsko	13	5,10 %
General (<i>svět obecně</i>)	9	3,53 %
Maďarsko	7	2,75 %
Rumunsko	7	2,75 %
ČLR, Taiwan	6	2,35 %
Rakousko	4	1,57 %
Belgie	4	1,57 %
Jugoslávie	4	1,57 %
Kanada	4	1,57 %
Velká Británie	4	1,57 %
<i>Ostatní</i>	24	9,41 %

Po dalším zkoumání reportáží v rámci jednotlivých skupin geografického zaměření bylo vybráno následujících pět okruhů pro kvalitativní analýzu. Jedná se o a) sovětskou ekonomiku, b) německou otázku, c) závody v dobývání vesmíru, d) kubánskou krizi a e) kolaps francouzského kolonialismu.

Na tomto místě je třeba upozornit na praxi zařazování zahraničních reportáží. Jejich počet značně stoupl ve druhé polovině padesátých let poté, co byl v tomto období rozšířen počet celkových reportáží. Redakce měla tři možnosti, jak zahraniční reportáž získat.²²⁴ a) Nejčastěji na základě výměnných smluv na zpravodajský materiál, které uzavřela s řadou států a výrobních firem. V takovém případě šlo o výměnu reportáží, či celých týdeníků. V tomto případě byly šoty nebo týdeníky vybírány podle tématu ze seznamu, který poskytovala oslovená země nebo firma. b) Zadáním objednávky na konkrétní materiál dané zemi či firmě, která si za realizování požadavku nechala zaplatit. c) Vlastním zahraničním zpravodajstvím, které bylo natáčeno z pohledu českého a slovenského diváka. K tomuto byly využívány cesty vládních, kulturních delegací a mezinárodních sportovních akcí. Týdeník se snažil mít v oblasti svého vlastního zpravodaje.²²⁵

4. ANALÝZA KVALITATIVNÍ METODOU

4.1 Sovětská ekonomika

4.1.1 Historické souvislosti

V rámci studené války hrála velmi významnou roli ekonomika. Sovětská strana chtěla svoji dominanci uskutečnit pomocí centrálně plánovaného hospodářství, které mělo být navrženo tak, aby jeho efektivnost odolala svádění Marshallova plánu a západnímu kapitálu. Spojené státy chtěly vedoucí pozice dosáhnout díky modernizaci hospodářství spojenců a jejich integrace do své sféry trhu a obchodu. Tyto země by poté nemusely narážet či protestovat vůči americkým doktrínám či ambicím.²²⁶

Klíčový pro vývoj SSSR po Stalinově smrti byl 20. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu konaný v únoru 1956. Kromě Chruščovova referátu „O kultu osobnosti a jeho důsledcích“ byla na sjezdu oficiálně přehodnocena zahraničně-politická linie, kterou mělo být pro příště mírové soužití. Oficiální postoj v ideologii však zůstal nezměněn. „Pokud existuje třídně rozdělený svět, socialismus a kapitalismus, pokračuje třídní boj.“ Vztahy obou systémů však měly být založeny na mírovém soutěžení.²²⁷ To znamenalo především soupeření na poli ekonomickém. Rivalitu mezi tržním kapitalismem a státním socialismem.²²⁸

Právě 20. sjezd tehdy formuloval poněkud nerealistický úkol, totiž „dostihnout a předstihnout v historicky co nejkratší době nejvyspělejší kapitalistické země ve výrobě na jednoho obyvatele“.²²⁹ Modifikace sovětského přístupu byla způsobena řadou faktorů: nutnosti překonat izolaci, rozvinout obchod se Západem a získat odtud technologie, které by pomohly odstranit zaostávání SSSR.²³⁰

V průběhu roku 1958 se ekonomické výsledky jeví jako nadějně a sklizeň toho roku dosáhla dokonce rekordní úrovně. Na druhou stranu průmyslová výroba nemohla stačit nerealisticky stanoveným tempům růstu. Netrpělivý a nadšený Chruščov si proto v září 1958 vynutil na leden následujícího roku svolání mimořádného 21. sjezdu strany, kde se původní pětiletka zrušila. Nahradil ji ambiciózní sedmiletý plán na léta 1959-1965, který na sovětské poměry věnoval poměrně značnou pozornost výrobě spotřebního zboží. Velký rozmach měl naplnit jeho vizi, že do roku 1970 překoná

Sovětský svaz na výrobě na hlavu Spojené státy, v některých komoditách dokonce ještě dříve.²³¹

Šedesátá léta se vyznačovala celosvětovým ekonomickým růstem. Země západní Evropy a Japonsko se těšily mimořádného růstu po celou dekádu s přesahem do počátku sedmdesátých let. Spojené státy rostly také, s výjimkou recese v letech 1960-1961. Hospodářská konjunktura byla také v zemích Varšavské smlouvy a Sovětského svazu.²³² Odhady tempa růstu sovětského hospodářství se od sebe liší, podle Maddisona rostl sovětský národní důchod (v přepočtu na HDP) mezi léty 1950-1960 o 5,2 % a mezi 1960-1970 o 4,8 %. V porovnání s USA (3,5 % a 4,2 %) a západní Evropou (4,9 % a 4,8 %) zde můžeme pozorovat skutečně vyšší růst.²³³ Zde je nutné zdůraznit, že sovětská ekonomika v této době fungovala poměrně dobře. S vyšším růstem než v západoevropských zemích však nesmíme zapomínat, že začínala z nižší výchozí pozice. Sovětské vedení mělo dobrý důvod důvěřovat svému systému – velké slabiny se ukázaly později.²³⁴

V této době se zdálo, že fordismus, pásová produkce a masová výroba jsou tažnou silou moderní ekonomiky, jak na Západě, tak i na Východě. Tento dojem byl posílen národní průmyslovou mobilizací během druhé světové války a přetrval i po ní.²³⁵ Pro sovětskou ekonomiku se hlavním problémem později ukázala samotná existence centrálního plánování. Výroba i spotřeba se stále oceňovala podle tradičních ukazatelů – produkce železa, oceli, nafty, látek, obuvi, masa, v neméně klasických kvantitativních mírách – tunách, kilogramech na hlavu, procentech apod.²³⁶ Zavádění jakékoliv inovace znamenalo prosadit změny plánů, což byl vysoce náročný, dlouhý a fakticky nemožný úkol. Zavádění nových produktů do výroby navíc ohrožovalo splnění plánu, a tudíž i materiálních stimulů, které se na něj vázaly. Výsledkem byla mimořádná inercie a nepružnost.²³⁷ Navíc se ve stejné době na Západě začínala prudce rozvíjet technologická revoluce založená na kvalitativních, nikoliv kvantitativních ukazatelích. Jednalo se o elektroniku, optiku a další obory, v nichž Sovětský svaz začínal zaostávat.²³⁸

4.1.2 „Dohnat a předejít!“

Do této sekce bylo vybráno celkem osm reportáží. Jedná se o „Koksová baterie [v Termirtau]: v Kazachstánu je jednou z největších na světě“²³⁹, „V sovětském Azovstalu: zvýšili pomocí komplexní automatizace produktivitu práce desetkrát“²⁴⁰,

„2000 km dlouhý plynovod: spojí Uzbekou republiku s Uralem“²⁴¹, „Stalingradská hydroelektrárna: gigant, nesoucí jméno XXII. sjezdu KSSS“²⁴², „Vysoká pec XXII. sjezdu KSSS [Ocelářský kombinát v Krivoroží]“²⁴³, „Sovětský lid oslavil XXII. sjezd: budovatelskými úspěchy [exkavátor pro zavlažovací kanály]“²⁴⁴, „Metalurgický „gigant“: vybudovali v Čeljabinsku“²⁴⁵ a „Za vyšší výnosy: v bavlnářských oblastech SSSR [Uzbekistán]“²⁴⁶. Již podle názvů jednotlivých reportáží lze vypožorovat, že příspěvky se nezabývají stejným průmyslovým či zemědělským odvětvím. Přesto jsou si díky formulacím komentářů podobné a všechny dohromady tvoří dokonalý celek sovětského hospodářství.

Všechny tyto aktuality se snaží zobrazit stále se zvyšující produktivitu sovětské ekonomiky. Týdeníky používají několik frází a hesel, které se dají po důkladnější analýze rozpoznat.

a) automatizování

V koksové baterii v Temirtau „jsou všechny výrobní procesy automatizovány“²⁴⁷.

V sovětském závodě Azovstal na výrobu kovových koulí do mlýnů na rudu „dosavadní složitou výrobu na zautomatizovali“²⁴⁸.

b) překročení plánu

Na stavbu pece přijeli komsomolci z celého Sovětského svazu. „Mladí lidé už třikrát překročili stanovený plán“.²⁴⁹

c) závazky

Při svařování plynovodu se „komsomolec Vladimir Kuzněcov se svými druhy zavázali překročit plán svařování o sto procent“²⁵⁰.

Pět bratrů v Uzbekistánu „a každý z nich se zavázal sklídit za sezónu po 150 tunách bavlny“²⁵¹.

d) dokončení dříve

„Výstavba stalingradské vodní elektrárny byla dokončena o celý rok dříve, než předpokládal plán.“²⁵²

Budovatelé nového ocelářského komplexu v Krivoroží „dokončili své dílo v rekordně krátké době, za pouhých 250 dní“²⁵³.

Dalším společným prvkem těchto reportáží je jejich neustálé odkazování na očekávaný 22. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu. Ten se konal ve dnech 17. – 31. října 1961 a dalo by se konstatovat, že na tomto sjezdu byl Chruščov na vrcholu své moci. Pronesl dva dlouhé projevy, v celkové délce deseti hodin.²⁵⁴ Sjezd přijal nový program a stanovy. V programu byly zopakovány utopické proklamace, včetně toho, že do roku 1970 země předežene USA, stejně jako konstatování, že mezi léty 1971-1980 se sovětská společnost přiblíží stavu, kdy již bude moci být zaveden princip „rozdělování podle potřeby“, nikoliv pouze podle práce. Konstatovalo se zde také, že stát přestává být „státem diktatury proletariátu“ a stane se „státem všeho lidu“. Stát však měl „přežít až do úplného vítězství komunismu“.²⁵⁵ Týdeník na sjezd neustále odkazoval:

Novátoři svým „příkladem správné komplexní automatizace zdraví XXII. sjezd KSSS“²⁵⁶.

Iniciativu k překročení plánu „podnítil plán KSSS ke XXII. sjezdu“²⁵⁷.

Stalingradská vodní elektrárna na Volze „nese jméno XXII. sjezdu KSSS“²⁵⁸.

Překročení plánu a dokončení dříve „je dar XXII. sjezdu KSSS“²⁵⁹.

Reportáže ve většině případů končí radostným sdělením, že toto úsilí směřuje k „uskutečnění velké výzvy s kapitalistickým světem! Dohnat a předejnat!“²⁶⁰ a tímto „přispívá k uskutečnění vítězství komunismu“²⁶¹. V jednom případě je uvedena i metafora, že „mohutné potrubí plynovodu se tak jistě blíží k Uralu, jako velká země sovětů ke komunismu!“²⁶²

4.1.3 Celiny

Již v září 1953 na zasedání ÚV KSSS, které bylo věnováno problematice zemědělství, Nikita Sergejevič Chruščov prosazoval extenzivní rozšíření osevních ploch obilovin rozoráním a osetím tzv. celin, dosud neobdělávané půdy v jihovýchodním Rusku, na západní Sibiři, a především na severu Kazachstánu.²⁶³ Chruščovovi se podařilo prosadit schválení zemědělského programu, který byl zahájen na jaře 1954 a měl se týkat plných 13 miliónů hektarů půdy ležících v pásu od severního Kavkazu a Pololží, přes severní Kazachstán, západní i východní Sibiř až na Dálný východ. Jednalo se skutečně o celonárodní, mimořádně náročnou akci, která se nesetkala s jednoznačnou

podporou. Jedním z důvodů byla skutečnost, že přesun lidí a techniky na celiny oslaboval již beztak nezuživé stávající kolchozy. Chladně se k programu postavilo i komunistické vedení Kazachstánu, obávající se další rusifikace země posílením nekazašské složky obyvatelstva.²⁶⁴

Chruščovovi se v srpnu 1954 podařil průlom, neboť po stranické i státní linii dosáhl změny původních plánů na rozorání celin. Původní plán 13 miliónů hektarů byl nyní navýšen až na 28-30 miliónů. Nakonec bylo v letech 1954-1956 rozoráno na 36 miliónů hektarů celin, z toho 55 % na území Kazachstánu.²⁶⁵ Sklizeň obilí byla v roce 1958 o 30 % vyšší než v předcházejícím roce a téměř o 70 % nad průměrem z let 1949-53. Za velkou část tohoto úspěchu vděčila země práce programu celin. Rychlý hospodářský růst přesvědčil nejen Chruščova, ale i mnohé na Západě, že Sovětský svaz brzy dokáže předejhnat Spojené státy.²⁶⁶ Postupně se však zhoršovala úrodnost nově rozorané půdy na celinách, a tím i jejich výnosy. Celiny ve větší míře postihovala eroze a degradace půdy, což jen v Kazachstánu znamenalo 4 milióny hektarů zničených ploch, poškozeno bylo dalších 12 miliónů.²⁶⁷ A tak již na počátku 60. let došlo k vyčerpání extenzivně obdělávaných celin, které spolu s klimatickými vlivy způsobilo prudké výkyvy a celkový pokles zemědělské produkce.²⁶⁸ Týdeník informoval o tomto programu ve dvou zprávách. Jednalo se o „Sběr bavlny v jižním Kazachstánu: Bohatá úroda na bývalých stepích“²⁶⁹ a „N.S.Chruščov na celinách [kolchoz Iževskij, Astana, Kazachstán]: porada zemědělských pracovníků“²⁷⁰.

Záběrový protokol „N.S.Chruščov na celinách [kolchoz Iževskij, Astana, Kazachstán]: porada zemědělských pracovníků“, Československý filmový týdeník 1961, číslo 50, pořadí reportáže 1, stopáž 56 sekund

<u>Záběr</u>	<u>Doba</u>	<u>Kamera</u>	<u>Obsah obrazu</u>	<u>Komentář</u>	<u>Hudba</u>
1	16	Polocelek	Chruščov přichází k velkému dortu (dlouhý švenk)	• Vo všetkých oblastiach Sovetskeho zväzu prebiehaly porady pracovníkov v poľnohospodarsve, ktoré svolával Ústredný výbor Komunistickej strany Sovetskeho zväzu. Nikita Chruščov navštívil Kazachstán, kde ležia najrozsáhlejšia oblasti celín.	Radostná, bouřlivá hudba
2	3	Polocelek	Chruščov s úsměvem mezi lidmi		
3	3	Polocelek	Běžící kachny	• V kolchoze Iževskij, blízko Celinogradu	
4	3	Detail	Ženy držící kachny	ocenil úspěchy místní farmy, která je už	

5	4	Polocelek	Chruščov si s ženami dodává ruce	dnes významným dodavatelem spotřebního trhu. Do též zúrodnili v Sovětském svazu
6	7	Polocelek	Chruščov s delegací prochází mezi zástupci lidí (jízda)	víše 41 milionů hektarů celin. Ale (potlesk) možnosti dalšího zvyšování
7	8	Polocelek	Delegát představuje Chruščovovi nový stroj	polnohospodářské výroby jsou tu nevyčerpatelné.
8	3	Detail	Chruščov rozmlouvá s delegátem	• Celiny se stávají obrovskými zásobárnami sovětské krajiny. Vyrastí tu nové továrny, které budou využívat celé bohatství těchto oblastí.
9	4	Celek	Předvádění kombajnu	• Celiny se stávají pýchou a hrdostí
10	4	Celek	Odjezd delegace auty	sovětských lidí!

Tato reportáž má v sobě zakomponovanou základní ideu sovětsky řízené ekonomiky, ve které vše lineárně roste a nemůže jí zasáhnout jakákoliv krize. Slovní spojení „možnosti dalšího zvyšování jsou nevyčerpatelné“ tuto ideu obhajují. Dále číselný fakt („41 milionů hektarů zúrodněných celin“²⁷¹) argumentuje úspěšnost tohoto projektu. Neméně důležité je rozfázování času minulého, přítomného a budoucího.

V minulosti „zúrodnili 41 milionů hektarů celin“, čímž se v současnosti „staly pýchou a hrdostí sovětských lidí“ a do budoucna se „stanou obrovskou zásobárnou sovětské krajiny.“ Zde lze opět najít lineárně rostoucí ekonomiku, bez možnosti zásahu krize. Jak již bylo uvedeno výše, na počátku šedesátých let došlo k vyčerpávání extenzivně obdělávaných celin, postupně se zhoršovala jejich úrodnost a výnosy. Se znalostí těchto faktů lze vyzorovat nesoulad historických faktů s interpretací týdeníků. Pokud reportáže nebyly pravdivé, do jaké míry byly nepravdivé či lživé? Sklizeň za rok 1961 nebyla do konce roku pravděpodobně přesně známá a pokud ano, pouze pro nejvyšší kádry v sovětském vedení. Československý týdeník přebírá záběry a informace od sovětského partnera jednosměrným tokem z SSSR do ČSSR, bez možnosti důkladnějšího sběru informací. Bez znalosti dostupných informací sovětskému týdeníku nemůžeme dokázat, že jeho zpravodajství bylo záměrně nepravdivé či lživé, ale téměř s jistotou můžeme tvrdit, že reportáže československého týdeníku o celinách musely být nepravdivé a nikoliv záměrně lživé, neboť si jeho tvůrci nemohli ověřit informace a pouze přebírali ty sovětské.

4.1.4 Kukuřice

Během návštěvy Spojených států v roce 1959 Chruščov zaujalo především využití kukuřice pro výkrm prasat a dobytka. V tomto viděl klíč k úspěchu v překonání kapitalistických zemí na poli masných výrobků a mlékárenské výroby.²⁷² Po svém návratu do Moskvy proto zahájil kampaň propagující a prosazující pěstování kukuřice v Sovětském svazu, zvláště na Ukrajině. Kampaň se zanedlouho změnila v obsesi, kterou obtěžoval ostatní komunistické strany a podle „sovětského vzoru“ se ve státech bloku začínala pěstovat kukuřice všude, čili i tam, kde pro ni nebyly vhodné podmínky.²⁷³

Počátkem šedesátých let byla odstartována nová horečná pětiměsíční kampaň, která měla vnést do zemědělství novou energii. Na leden 1960 svolal Chruščov mimořádné plenární zasedání ústředního výboru a velkou část podzimu věnoval diktování sáhodlouhé zprávy. Po plénu následovala dvouměsíční cesta po celé zemi, při níž se jako za války snažil mobilizovat sovětské zemědělce a jejich vedoucí pracovníky. Ukrajina (28. ledna), Rostov (1. února), Tbilisi (7. února), Voroněž (11. února), Sverdlovsk (2. března), Novosibirsk (8. března), Akmolinsk (14. března), Celinograd (18. března), Alma-Ata (31. března). Na každém z těchto míst jeho projevy vyjadřovaly nejen opovržení vůči neschopným nebo zkorumpovaným funkcionářům, ale i náznaky pochyb o sobě samém.²⁷⁴ Záběry z poslední štace Chruščovovy dvouměsíční cesty nabídl týdeník v reportáži „N. S. Chruščov: [na konferenci polnohospodářů v Alma Atě] v Kazachstánu“²⁷⁵.

Záběrový protokol „N. S. Chruščov: [na konferenci polnohospodářů v Alma Atě] v Kazachstánu“, Československý filmový týdeník 1961, číslo 15, pořadí reportáže 06, stopáž 41 sekund

<u>Záběr</u>	<u>Doba</u>	<u>Kamera</u>	<u>Obsah obrazu</u>	<u>Komentář</u>	<u>Hudba</u>
1	4	Celek	Pohled na město	• Alma-Ata. O pestovanie kukurice sa vela	Příjemná hudba
2	6	Celek	Tleskající lidé v sálu	diskutovalo na konferencii najlepsich	(smyšce, klavír)
3	2	Celek	Tleskající delegáti na pódiu	polnohospodarskych pracovníkou	zakončená rychlejším tempem
4	2	Detail	Tleskající Chruščov		
5	2	Detail	Tleskající Kazach		
6	7	Polocelek	Muž přicházející s jehnětem jako dárek pro	• Kolchozníci tady obdarovali svého milého hosta, Nikitu Sergejeviče Chruščova, dary	

			Chruščova	symbolizujícími úrodný celinný kraj.
7	3	Detail	Smějíci se Kazach	
8	6	Polocelek	Chruščov drží kukuřici	• Na dosud ladem ležící půdě vypěstovali takovouhle kukuřici.

I když byla tato zpráva řazena do sekce „hard news“, neboť odkazovala na událost která musela být odvysílána ihned po uskutečnění, její náplň je velmi „měkká“. Reportáž neobsahuje žádné „těžké“ informace – datum, fakta, čísla, výsledek jednání, které bychom očekávali od zpravodajské aktuality. Na druhou stranu perfektně zapadá do schématu filmového týdeníku, jakožto magazínu, který nabízí zajímavosti a pestrosti. Zajímavostí v této zprávě je dar v podobě jehněte a obrovská kukuřice jako dar pro Chruščova.

4.1.5 Spolupráce ČSSR-SSSR

Ekonomické vazby Československa se Sovětským svazem byla vyobrazeny v reportáži „Na stavbě ropovodu [Družba]: dokončili naši a sovětští svářeči poslední práce [hranice ČSSR a SSSR]“²⁷⁶. Záběry kamery nabízí „hořáky svářečů“, které spojují „poslední dvě části potrubí nejdelšího ropovodu světa“. I zde je opět zmíněn sjezd strany. Spojení ropovodu bylo „opravdu slavnostní chvílí před XXII. sjezdem KSSS“.

4.1.6 Byty

Životní úroveň sovětského obyvatelstva byla v roce 1953 mimořádně nízká a většina obyvatel patrně žila pod úrovní životního minima. Teprve za Chruščova došlo ke změně, neboť proti minulosti výrazně stoupla výroba spotřebního zboží a v letech 1960-1965 rostl reálný příjem na člověka ročně v průměru o 4,1 %.²⁷⁷ Do poloviny 50. let byla většina měst již v podstatě obnovena a obyvatelstvo mělo jistou naději na zlepšení životních podmínek, neboť se rozloha obytné plochy v letech 1955-1965 téměř zdvojnásobila (ze 640 na 1182 miliónů m²), i když ani to ještě zdaleka nepostačovalo.²⁷⁸

O bytové politice pravdivě reportuje „Výstavba Kyjeva: Sovětští budovatelé řeší bytový problém“²⁷⁹. V záběrech nabízejících nově zbudované panelové domy se prolíná následující komentář: „Sovětskou Ukrajinu poznamenala minulá válka velmi těžce.

Polovina hlavního města Kyjeva byla zničena do základů. Druhá polovina byla velmi poškozena. Dnes tu už není po válce ani stopy. V neuvěřitelně krátké době byly obnoveny hlavní třídy. Opravují se nové obytné čtvrti.“²⁸⁰

I zde můžeme vysledovat lineární růst sovětského hospodářství. Na závěr reportáže se divák mohl dozvědět, že „v nejbližších letech mají všechny sovětské rodiny bydlet ve zdravých a pohodlných bytech“.

4.2 Německá otázka

4.2.1 Historické souvislosti

Díky dodávkám v rámci Marshallova plánu, podpoře západoněmecké vlády a vysokoškolským, kulturním a televizním vazbám organizovaných Spojenými státy se západní část Berlína brzy stala jakousi permanentní reklamou kapitalismu a demokracie. A to vše v samotném jádru Německé demokratické republiky.²⁸¹ Všeobecné povědomí rozdílů rostlo, neboť obyvatelé Berlína mohli volně cestovat mezi východní a západní částí města. Tím pádem se emigrace z východní strany stala poměrně snadnou záležitostí. Mezi uprchlíky se zařazovali nejčastěji lidé s dobrým vzděláním a odbornými zkušenostmi. K roku 1961 dosáhlo číslo emigrantů 2,7 milionů obyvatel. Celková populace NDR tak od roku 1949 klesla z 19 na 17 milionů.²⁸² Pokud by vedení NDR a SSSR něco s touto situací neprovedlo, východoněmecká ekonomika mohla brzy absolutně zkolabovat.

V listopadu 1958 podala Moskva západním mocnostem ultimatum, v němž požadovala přeměnu západního Berlína ve svobodné a demilitarizované město. Rada NATO sovětskou iniciativu negovala, ale Chruščov ji opakoval v lednu 1959, rozšířenou o nový návrh na uzavření mírové smlouvy s oběma německými státy. Chruščov předně usiloval o zahájení zásadního rozhovoru se Spojenými státy, přičemž ultimativní hrozby měly dokumentovat velmocenskou sílu a rozhodnost Sovětského svazu. Dále zde stále byla možnost dosáhnout prostřednictvím mírové smlouvy vyčlenění Spolkové republiky ze západoevropských a atlantických struktur. Změna statusu západního Berlína by řešila i choulostivou otázku neustálého odlivu východoněmeckého obyvatelstva.²⁸³

Schůzka Chruščova s Eisenhowerem se uskutečnila v září 1959 a do jisté míry přispěla ke zlepšení vzájemných vztahů. Eisenhower byl ochoten k ústupkům v kauze západního Berlína. Další diskuze na toto téma měly být vedeny na setkání čtyř mocností v květnu 1960 v Paříži. Očekávaný summit se však nekonal, neboť na prvního máje sovětská protivzdušná obrana sestřelila americké špionážní letadlo U-2 a následná válka slov přiměla Chruščova odvolat pařížskou schůzku.²⁸⁴ Po volebním vítězství a inauguraci Johna Fitzeralda Kennedyho vyslovil Kreml několikrát své přání setkat se

s novým prezidentem v nejbližším možném termínu. Americká strana souhlasila a datum vrcholného setkání bylo stanoveno na 3. a 4. června 1961.²⁸⁵

4.2.2 Vídeňská schůzka – Chruščov a Kennedy

Někdejší císařské město vytvořilo pro dvoudenní rozhovory prezidenta Spojených států a předsedy rady ministrů Sovětského svazu skvělou atmosféru, ale vlastní průběh summitu byl poznamenán chladem a příliš protikladnými stanovisky obou státníků.²⁸⁶ Setkání na Dunaji znamenalo pro JFK další neúspěch, i když se o tom veřejnost tentokrát mnoho nedozvěděla. Lze jen spekulovat, nakolik byl pro Kennedyho handicapem špatný zdravotní stav. Právě v době vídeňské schůzky se cítil velmi zle a užívání silných utišujících prostředků proti bolestem páteře jej činilo labilním.²⁸⁷ Když do rakouského hlavního města dorazil, bral kortizon, po kterém mu natékala tvář a nastávaly náladové výkyvy, anestetický prokain na záda a směs amfetaminů, vitaminů a enzymů.²⁸⁸

Chruščov vymezil tři okruhy aktuálních problémů – Laos, německá otázka a zákaz jaderných zkoušek. Kennedyho ale více zajímala perspektiva americko-sovětských vztahů²⁸⁹ a dal se s prvním tajemníkem do zcela neplodných debat o komunismu a svobodném světě, tedy o tématech, v nichž byl jeho protějšek nejzatvrzelejší a nejbojovnější. Naopak nevyhodil své hlavní trumfy – trvajícím nukleární převahu USA a sovětsko-čínskou roztržku.²⁹⁰ Kennedy měl ignorovat ideologii, odmítnout zuřivé výpady, navrhnout přímočarou diskuzi o nevyřešených německých otázkách, a kdyby ji Chruščov odmítl, chladně se ním rozloučit a vyzvat ho k praktickým jednáním, až k nim bude sovětský vůdce připraven – jenže ve Vídni nic z toho neudělal.²⁹¹

Když se Chruščovovi podařilo stočit řeč na kauzu západního Berlína, shrnul předchozí sovětské návrhy a opakoval základní tezi o mírové smlouvě s oběma německými státy – se všemi důsledky pro rozdělené město. Pokud by Západ odmítl toto řešení, hodlal Sovětský svaz podepsat do prosince 1961 separátní mírovou smlouvu s NDR. Kennedy neměl příliš velký zájem hovořit o německé či berlínské problematice a prosazoval spíše potvrzení dosavadního statu quo.²⁹² JFK odjížděl podle svých slov „dokonale otřesen bezohledností a barbarstvím ruského premiéra“²⁹³. Chruščovovy vyhraněné a málo vstřícné postoje vplynuly z chybného ocenění osobnosti prezidenta.

Sovětský představitel pokládal Kennedyho za mladého a nezkušeného politika s intelektuálními ambicemi, a tudíž nepraktického člověka v džungli světového dění. Tyto mylné kalkulace však JFK rozptýlil 25. července svou ostře formulovanou řečí o pevném odhodlání USA udržet existující status quo západního Berlína a jeho přístupových komunikací.²⁹⁴

Na červnovou schůzku zástupců SSSR a USA v rakouské Vídni reagoval filmový týdeník třemi zprávami. Jednalo se o „Slovensko uvítalo N.S.Chruščova: na jeho cestě do Vídně [Bratislava hl.n., Smolenice]“²⁹⁵, „Vídeňská schůzka Chruščova s Kennedym [Sien Südbahnhof, americké velvyslanectví v Hietzingu]“²⁹⁶ a „Schönbrunnský palác“²⁹⁷. Podle komentáře se představitelé velmocí setkávají, „aby si vyměnili své názory na světové problémy“²⁹⁸ a samotné jednání bylo označováno jako „nejvýznamnější událost první poloviny roku“²⁹⁹. Dále bylo vyzdvihnuto, že „oba státníci zasedají k jednomu stolu, místo toho aby se spory řešily armádami“³⁰⁰.

Kromě předem oznámeného programu, během kterého se mělo dostat „na otázku Laosu, Německa, zastavení testů s jadernými zbraněmi a na otázky úplného odzbrojení“, týdeník nabízí pouze povrchní informace o konání schůzky. Zobrazuje příjezd Chruščova a přilet Kennedyho do Vídně, jejich auta jedoucí na místa jednání, vzájemné potřesení rukou a slavnostní večeři. Nesdělují žádné výsledky jednání, žádné konkrétní kroky do budoucnosti. Pouze povrchní sdělení, že „jednání, jak potvrdili mluvčí obou stran, byla plodná, otevřená. A atmosféra jednání byla příznivá.“³⁰¹ Díky archivům dnes víme, že pro Kennedyho znamenala schůzka porážku a jednoznačně navrhl Chruščov. Z jakého důvodu se tedy divák nedozvěděl toto shrnutí? Mohlo to být zapříčiněno magazínovým typem reportáže, kdy nebylo cílem diváka zatěžovat fakty, nebo utajením výsledků ze sovětské i americké strany. Nestalo by se tak poprvé co by Kreml zamlčel určité data a administrativa Bílého domu nebyla o nic jiná. Zastírání špatného fyzického stavu JFK za celou jeho dobu v úřadu prezidenta může být bráno jako příklad.

4.2.3 Stavba berlínské zdi

Mírová smlouva i s ultimátem byly odloženy ad acta a 5. srpna 1961 dostal vůdce NDR Ulbricht povolení k výstavbě zdi, která by oddělila východní část Berlína od spojeneckých sektorů, přičemž byl ovšem Chruščovem vážně varován, aby

nedopustil narušování západoberlínského teritoria.³⁰² První systém překážek obkličujících Západní Berlín byl postaven v noci z 12. na 13. srpna 1961. V téže době sovětské divize vytvořily kruh kolem celého Berlína pro případ, že by se východní Němci zvedli či západní mocnosti sáhly k protiakci. Všechno ale probíhalo hladce. Zatímco drátěné překážky byly rychle nahrazovány zdí, obyvatelstvo reagovalo jen čirým zoufalstvím a Západ nešel za formální gesta.³⁰³

Spojovací cesty mezi Spolkovou republikou a západní Berlínem nebyly nijak dotčeny. Kennedyho vláda sice proti výstavbě zdi protestovala, ale ve skutečnosti se s její existencí brzy smířila, zvláště když jinak byly respektovány životní zájmy atlantického společenství. Spojené státy musely ovšem reagovat na znepokojení západoberlínské a západoněmecké veřejnosti. Starosta Willy Brandt adresoval Kennedymu silně kritický dopis a prezident nakonec demonstroval svoji solidaritu se západním Berlínem. Vyslal do města viceprezidenta Johnsona a generála Claye. Posílil i tamní americkou vojenskou posádku o 1500 mužů.³⁰⁴ Brandtův hněv byl součástí rostoucích rozpaků západoevropských elit nad americkou společností a s tím i jejich tendence hledat ve vztazích k SSSR vlastní cesty. Prezident JFK na téma „Berlín“ nepronesl dlouho jediné slovo a v soukromí se o východních Němcích, kteří zůstali za zdí, vyjádřil nemilosrdně – měli na to patnáct let, „aby z vězení utekli“.³⁰⁵

O vygradování německé a berlínské otázky v podobě stavby berlínské zdi informoval týdeník v celkem deseti reportážích: „Manévry NATO v západním Berlíně“³⁰⁶, „Berlín – rozdělené město: Západní Berlín – ohnisko napětí“³⁰⁷, „Projev N.S.Chruščova“³⁰⁸, „Rány z poslední války ještě nejsou zahlazeny [Berlín]“³⁰⁹, „Hranice mezi západním a východním Berlínem uzavřeny špionům a diverzantům“³¹⁰, „Na očích světa: připravují západní velmoci provokaci proti míru v Berlíně [stavba Berlínské zdi]“³¹¹, „Naše stanovisko: k této situaci projevil president republiky Antonín Novotný při setkání s absolventy vojenských vysokých škol na pražském hradě“³¹², „Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu“³¹³, „V západním Berlíně: jsou stále horké hlavy, na které ovšem platí obyčejná sprcha“³¹⁴ a „Den v Berlíně: reportáž našeho kameramana“³¹⁵.

V těchto reportážích můžeme vidět opět tradiční černobílé vidění studenoválečného světa. Berlín je označen jako „město dvou světů“³¹⁶, ve smyslu

„Berlín demokratický a Berlín západní“³¹⁷. Označení spojenecké části města jako „západní“ má dehonestující nádech a v rámci aktualit se na něj váží další slovní spojení.

Západní Berlín

vojenská základna NATO³¹⁸

středisko špionáží a provokativních akcí³¹⁹

středisko štvání a studené války³²⁰

diverzanti³²¹

revanšisti³²²

obchodníci s lidmi³²³

pašeráci³²⁴

Brandtovi chuligáni³²⁵

temné živly³²⁶

šmelináři³²⁷

Ač byla stavbou zdi odložena ad acta mírová smlouva, je stále zdůrazňována: „je konečně nutno podepsat mírovou smlouvu“ či „mírová smlouva bude ještě letos uzavřena“. Stavba berlínské zdi byla realizována z důvodu masivní emigrace východoněmeckého obyvatelstva do Spolkové republiky. Jednalo se o směr z východního do západního Berlína. Zcela opačný směr a důvod argumentuje pro stavbu zdi týdeník. Podle komentáře „bylo nutno v nepřehledných místech Berlína postavit zábrany, aby se zamezilo volnému pohybu band špionů a diverzantů“³²⁸. Zde se divákovi nabízí naprosto odlišný pohled. Jedná se o občany západního Berlína, kteří se chtějí nelegálně dostat do východní části města a proto se ta musí začít střežit.

Kennedy nebyl se zdí spokojen, ale výstavba ničím nenarušovala status quo a tím pro něj neznamenal nebezpečí. Aby uklidnil SRN a starostu západního Berlína, nechal ve městě posílit vojenskou posádku. Týdeník informoval o „zesílení britských a amerických vojáků i válečného materiálu. To je stanovisko Západu na návrh Sovětského svazu o uzavření mírové smlouvy.“³²⁹ Ve skutečnosti se s výstavou zdi měli obávat západní mocnosti zvýšeného vojenského napětí, ale týdeník tento fakt formulovat pod naprosto opačným úhlem. V ohrožení se měly cítit socialistické země, ale ty měla upevňovat vzájemná jednota. „Řinčení zbraní však nezastraší ani Německou demokratickou republiku, ani ostatní země Varšavské smlouvy.“³³⁰

Jednota měla být patrná jak přímou cestou, tak i v náznacích. Při projevu Chruščev „znovu vysvětlil oč nám jde jak v Německu, tak v západním Berlíně“³³¹. Spojení „oč nám jde“ svým množným číslem přímo odkazuje na československo-sovětské spojenectví a přátelství. Dále se často nepřímou spojují země v rámci jejich touhy po míru. „Sovětská vláda chce jenom mír“³³², „Dnes však chce lid Německé demokratické republiky žít v míru“³³³ a „[českoslovenští, pozn. autora] Stavbaři ke svojí práci potřebují mír“³³⁴. Spojení SSSR-NDR-ČSSR upevňuje přímo i prezident Novotný ve svém projevu: „Jsme připraveni lidu Německé demokratické republiky pomoci. Spolu s druhými socialistickými zeměmi odrazit jakýkoliv hospodářský nátlak. [...] Ať jsou si v NATO i Bonnu vědomi, že ani my, ani žádná jiná země tábora socialismu se nenecháme ničím překvapit a tím méně již zastrašit.“³³⁵

Novotný na konec projevu poznamenal, že „pracující naší republiky jsou si plně vědomi oč v Německu jde.“³³⁶ Poté navazovala další reportáž, věnují se stavbě sypané hráze v Nechranicích. Jednalo se v rámci celého ročníku 1961 o zcela netypický příspěvek, neboť domácí dělníci se vyjadřovali k mezinárodně-politické situaci.

Záběrový protokol „Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu“, Československý filmový týdeník 1961, číslo 37, pořadí reportáže 3, stopáž 98 sekund

<u>Záběr</u>	<u>Doba</u>	<u>Kamera</u>	<u>Obsah obrazu</u>	<u>Komentář</u>	<u>Hudba</u>
1	8	Celek	Pohled na krajinu a stavebníky	• Naši lidé opravdu vědí o co v současné době jde. V Nechranicích v severozápadních Čechách bude stát za několik roků naše největší sypaná hráz.	Bujácná, bojová hudba
2	2	Detail	Stroj na kamení		
3	4	Polocelek	Stroj na kamení		
4	3	Polocelek	Sypací stroj		
5	3	Celek	Pohled na staveniště		
6	6	Celek	Dělníci u stolu	• Pracující na stavbě pomocného mostu jsme zastihli při diskuzi o Německu.	
7	16	Polocelek	Mluvicí dělník	• [hovoří dělník] Bezvýsledná jednání se do nekonečna protahovat nedají. A jestli si někdo myslí, že provokace v západním Berlíně, zbrojení a vyhrožování nás zastraší, moc se mýlí. Šestnáct roků je až až.	Bez hudby
8	3	Polocelek	Dělníci	• Josef Drobílek to jasně řekl za všechny.	
9	4	Detail	Kouřící dělník	• [dělník] Proto myslím, že jsou nanejvýš správné kroky Sovětského svazu. Proč neukázat, že jsme silnější než imperialisté a že se jich nebojíme? Však oni si to	
10	3	Polocelek	Dělníci		
11	4	Polocelek	Dělníci		
12	2	Detail	Dělníci		
13	4	Detail	Dělníci		

14	3	Polocelek	Dělníci	rozmyslí, pálit si prsty. A to by si je spálili
15	15	Polocelek	Mluvící dělník	setsakramensky. My tady v Nechranicích
16	2	Polocelek	Dělníci	začínáme stavět největší sypanou hráz. To je přeci vyloženě mírová záležitost. Mírová hráz. A my nepochybujeme o tom, že přehradu v míru dostavíme. Co tomu říkáš Emile ty?
17	16	Polocelek	Jiný mluvící dělník	• [dělník2] No já myslím tak. Stavaři ke svý práci potřebují mír. Válku nechceme ani nepotřebujeme. Ale taky se jí nebojíme. Když prosím nás napadnou, tak se ubráníme a dokonce i zvítězíme a naši hráz postavíme, doufám, v klidu a míru.

Na první pohled se může zdát, že dělníci v této reportáži manifestují souhlas s kroky vedení SSSR: „Proto myslím, že jsou nanejvýš správné kroky Sovětského svazu“³³⁷. Dále se objevuje odmítnutí zastrašování negací, že „jestli si někdo myslí, že provokace v západním Berlíně, zbrojení a vyhrožování nás zastraší, moc se mýlí“³³⁸ a oznámením „válku nechceme ani nepotřebujeme. Ale taky se jí nebojíme. Když prosím nás napadnou, tak se ubráníme a dokonce i zvítězíme a naši hráz dostavíme, doufám, v klidu a míru.“³³⁹ Komentář dodává i generalizaci sjednocení tohoto názoru všemi dělníky shrnutím „Josef Drobílek to jasně řekl za všechny.“³⁴⁰

Při bližším pozorování však můžeme narazit na mnohé pochybnosti. Diskuze se pravděpodobně měla konat někdy o přestávce po již započaté práci. Dělníci u stolu sedí v naprosto čistých oděvech a krásně načesaných vlasech. Dělník mluví spisovným jazykem, nezadrhává se a při spojení „mírová záležitost“ či „mírová hráz“ zdůrazní zvýšením hlasu význam těchto slov. Tato klamná reportáž byla záměrně připravena a s autenticitou neměla nic společného. Osoba, která měla říci svůj vlastní názor pouze jen odvykládala nazpaměť naučený text. K vytvoření této aktuality na zakázku svědčí i fakt, že druhým dělníkem, který se objevuje v záběru a komentuje situaci, byl pravděpodobně herec František Peterka.

4.2.4 Ekonomika NDR

Základní rozvrh změn hospodářství NDR ve druhé polovině 50. let obsahoval návrh druhé pětiletky na léta 1956-1960, který měl probíhat v duchu vědecky a technologicky pojaté modernizace s využitím jaderné energie. Cílem plánu bylo 55 % zvýšení průmyslové výroby, 30 % zvýšení reálných příjmů a sedmihodinový pracovní

den. Aby státní moc mohla hospodářskou mobilizaci uskutečňovat v co nejširším společenském rozsahu, došlo k dalšímu zestátnování.³⁴¹ V roce 1958 stoupla průmyslová výroba o 12 %, znatelný byl jak pokrok ve spotřební sféře, tak v životní úrovni. Velký objem peněz v oběhu vyřešila měnová reforma v říjnu 1957, v květnu 1958 byly definitivně zrušeny přídělkové lístky na potraviny, jež platily od konce války. Spotřebně orientovaná politika byla jedním ze způsobů, jak neutralizovat společnost, která po zkušenosti z léta 1953 postupně rezignovala na jakékoliv formy odporu. Pokud lidé neemigrovali, začali si přivykat, že život jinde nefunguje.³⁴²

Reálný vývoj však dospěl ke zcela jiné situaci. Technologická modernizace se nekonala a naopak problémy, způsobené jak enormní zátěží těžkého průmyslu, tak ideologicky předpojatým stanovením hospodářských cílů, vedly k tomu, že v roce 1959 byla druhá pětiletka předčasně ukončena a nahrazena modifikovaným sedmiletým plánem na léta 1959-1965, který měl původní cíle rozložit do delšího časového intervalu.³⁴³ Politické a hospodářské změny přelomu 50. a 60. let vyvolávaly další nepokoje mezi dělnictvem, na což režim reagoval v dubnu 1961 vydáním nového zákoníku práce, který se soustředil na zvyšování výkonnosti a práva zařadil až na druhé místo. Tyto změny přicházely v době, kdy vláda konstatovala rostoucí problémy se zásobováním potravinového trhu a současně se projevíly problémy s plněním sedmiletého plánu. Počátek šedesátých let znovu otrásl jak sebevědomím, tak i pracně dosahovanou stabilitou, i když tentokrát otřes přišel zvenčí, z nového sovětského přístupu k německé otázce.³⁴⁴

O východoněmecké ekonomické situaci se týdeník zmiňuje ve třech reportážích: „Škubací stroj [na jatkách ve Freiburgu]: v NDR sestrojili zařízení na odpeřování drůbeže“³⁴⁵, „Infračervené paprsky: pečou chléb ve velkopekárně v Seehausenu“³⁴⁶ a „Chemický kombinát v NDR [Schwarze Pumpe, Spremberg]: jedinečné technologické dílo svého druhu na světě“³⁴⁷.

Přestože musela být díky problémům v roce 1959 zastavena pětiletka a ani následnému sedmiletému plánu se nevyhnuly potíže, týdeník informoval o vyspělém hospodářství. Teoreticky pojatá vědecko-technická modernizace byla divákům představována na příkladu „prototypu na škubání peří“³⁴⁸, „moderní velkopekárnou vybavené infračervenými paprsky“³⁴⁹ či „novém chemickém kombinátu“³⁵⁰. Výše zmiňované problémy se zásobováním potravinového trhu zde byly negovány nepřímo

tím, že stále se zvyšující technická úroveň strojů bude moci poskytnout větší nabídku, čímž bude „stačit poptávce“³⁵¹.

4.2.5 Vztahy v rámci západního bloku

Do této sekce bylo vybráno devět reportáží. Jedná se o „Západoněmecko-americké manévry v blízkosti ČSSR“³⁵², „Americký velvyslanec Averell Harriman na návštěvě v Bonnu“³⁵³, „Západoněmecký ministr zahr. věcí Heinrich von Brentano na návštěvě v Bílém domě v USA“³⁵⁴, „Spolkový kancléř Adenauer na rokování v Londýně o připojení Británie k hospodářskému společenství“³⁵⁵, „Starosta západního Berlína Willy Brandt na návštěvě u Kennedyho“³⁵⁶, „Adenauer na návštěvě u de Gaulle“³⁵⁷, „Západoněmecký ministr války Strauss na námluvách v Pentagonu [Washington]“³⁵⁸, „Návštěva v Berlíně: americký viceprezident L. B. Johnson přiletěl podpořit západoněmecké válečné paliče“³⁵⁹ a „Nacista von Kleist velí v Anglii [cvičení NATO ve Walesu]“³⁶⁰.

Ačkoliv v rámci západních zemí panovaly značně protikladné názory na vedení určitých problémů, filmový týdeník je zobrazoval jako monolitický celek, který svou strategii a cíle nemění ani s příchodem nových vlád. Změnu Eisenhower-Kennedy líčil takto: „Po zvolení nového amerického prezidenta bylo v Bonnu rušno. Ale létající velvyslanec prezidenta Kennedyho Harriman je přišel uchlácholit. Tak jako v Anglii, Francii a Itálii, oznámil i Adenauerovi Kennedyho poselství. Na postoji nové americké vlády k Německé spolkové republice a k západnímu Berlínu se nic nemění.“³⁶¹ Tímto se nám vynořuje celý balík západních zemí a jejich vztahů mezi nimi. Nejdůležitější pro týdeník byla osa SRN-USA-GBR-FRA.

Ve vztazích Spolkové republiky se Spojenými státy se jednalo o „západoněmecko-americké manévry“³⁶², schůzky JFK s ministrem zahraničních věcí SRN von Brentanem³⁶³, starostou západního Berlína Brandtem³⁶⁴, návštěvou ministra války Strausse v Pentagonu³⁶⁵ a příletem viceprezidenta Johnsona do západního Berlína³⁶⁶. Všechny tyto, i další aktuality v této sekci, se vyznačují svou krátkou délkou bez jakýchkoliv podrobností výsledku jednání. Záběry v délce okolo 30 sekund měly diváka především informovat o tom, že spojenci mezi sebou často jednají. Tímto mělo být nepřímě řečeno, že pravděpodobně něco plánují.

Západoněmecko-britské vztahy byly přiblíženy na schůzce kancléře Adenauera s předsedou vlády Macmillanem³⁶⁷ a společných vojenských cvičení ve Walesu³⁶⁸. Týdeník také krátce informoval o poradě Adenauera s francouzským prezidentem Charlesem de Gaullem³⁶⁹. Takto krátce podávané reportáže bez jakéhokoliv problému během jednání tak tvořily jednotlý celek. Avšak, podle historika Durmana, co si ve skutečnosti ve Washingtonu mysleli o Londýnu a Paříži, Adenauer si myslel o nich: jsou nespolehliví, náchylní k dohodě s Moskvou. Západoněmecký kancléř byl nedůvěřivý v Kennedyho a nevěřil ani ve schopnost Západu držet pevnou frontu proti Sovětskému svazu.³⁷⁰

4.2.6 Situace v SRN

Do této kategorie bylo zařazeno 18 reportáží: „Proces s vrahem [Hauptscharführer Wilhelm Schäfer]: z koncentračního tábora Buchenwald“³⁷¹, „Sudetoněmecké dny [v Kolíně nad Rýnem]: k čemu je dnes vychovávána západoněmecká mládež?“³⁷², „Před 19 lety byly vypáleny Lidice: a dodnes nebyla s Německem uzavřena mírová smlouva“³⁷³, „Osvětimské dokumenty: nález plánů na přestavbu koncentračního tábora“³⁷⁴, „Setkání v Dachau: mládež z celé Evropy v bývalém koncentračním táboře“³⁷⁵, „Mnichov: reportáž z hlavního města Bavorska“³⁷⁶, „Po sjezdech revanšistů: následují v NSR sjezdy bývalých vojáků [Düsseldorf]“³⁷⁷, „Mnichov: kancléř Adenauer a starosta Brandt harašili zbraněmi na čtvrtém setkání německých navrátilců z druhé světové války“³⁷⁸, „Postupimská dohoda: a západoněmecký revanšismus [Cecilienhof, Postdam]“³⁷⁹, „Západoněmecká tanková brigáda [v Augustdorfe]: pojmenovaná po hitlerovském maršálu Rommelovi“³⁸⁰, „Smrt hrozí: ještě dnes po celé Evropě z nalezené hitlerovské válečné munice [Gdaňsk, Polsko]“³⁸¹, „Na našich hranicích s NSR [u Tachova]: jsme pozorovali živější pohyb revanšistických živlů“³⁸², „Volby v NSR: kancléř Adenauer prohrál. Zvítězila demokratická strana Ericha Mendeho“³⁸³, „Mnichov – politika ústupků: které vedly ke světové válce“³⁸⁴, „V Norimberku před 15 lety: byli odsouzeni nacističtí váleční zločinci“³⁸⁵, „Výlov jezera Mamry: polští potápěči vytáhli vrak nacistického letadla“³⁸⁶, „Jak to vypadá: na okraji Hamburku“³⁸⁷ a „Dělový král: a 150 let Kruppových závodů“³⁸⁸.

Ve všech reportážích týkajících se vnitřní situace ve Spolkové republice lze vypožorovat tendence označovat tento stát jako přímého nástupce nacistického Německa. Tento trend je možné rozčlenit do několika podkategorií:

a) sjezdy

„Členové vlády Německé spolkové republiky svolali [mládež] na sudetoněmecké dni do Kolína nad Rýnem. Bonnský ministr von Merkatz žádal vojenské osvobození území Čech, Moravy a Slovenska.“³⁸⁹

„Místo kde začínala kariéra Adolfa Hitlera a Königsplatz, kde se konají velké sjezdy revanšistů.“³⁹⁰

„Sjezdy revanšistů dnes bylo pro změnu nahrazené srazy vojenských spolků.“³⁹¹

b) hospodářství

„Právo stavět krematoria měly velké průmyslové firmy, z nichž mnohé dnes vyrábějí v západním Německu.“³⁹²

„Kruppovy závody, které měly být po zkušenostech z první a druhé světové války rozprodány, jsou opět v jedněch rukách. V rukách válečného zločince Alfreda Kruppa.“³⁹³

c) vyzbrojování

„Před 19 lety byly vyvražděny Lidice. Před 20 lety byl napaden Sovětský svaz. Útočníkem bylo v obou případech fašistické Německo. Dnes je západní Německo znovu vyzbrojováno.“³⁹⁴

„Vláda v Bonnu však bezostyšně podporuje nebezpečný revanšismus, žádá atomové vyzbrojení a znovu hazardérsky ohrožuje mír.“³⁹⁵

„A přesto je na Západě a v západním Německu stále dost šilenců, kteří jako nejlíbeznější hudbu touží slyšet výbuchy nové války.“³⁹⁶

„Výsledek voleb ukazuje, že převážná většina voličů volila militaristy a revanšisty.“³⁹⁷

Mnoho aktualit je hudebně tematicky podbarveno maršem Preußens Gloria a bubnováním. V jedné reportáži se přímo tvrdí, že „německý militarismus stále žije a zcela vědomě navazuje na fašistické tradice“³⁹⁸. Zajímavě propojuje skupinu sjezdy a vyzbrojování komentář: „Na čtvrtém, takzvaném mírovém, setkání navrátilců v Mnichově žádal západoberlínský starosta Brandt atomové zbraně“³⁹⁹. Zde můžeme

vypozorovat vztah mír-zbraně. Pokud Brandt žádá atomové zbraně, absolutně tak neguje význam celého mírového setkání.

4.3 Závody v dobývání vesmíru

4.3.1 Historické souvislosti

Mezi jednu z mnoha polí soupeření mezi Spojenými státy a Sovětským svazem v průběhu studené války byl závod v dobývání vesmíru. Tato rivalita plně zapadala do Chruščovova konceptu mírového soupeření a ten chtěl být v jeho rámci za každou cenu úspěšný.

Na počátku samého vývoje kosmonautiky v SSSR je považován Konstantin E. Ciolkovský, USA mají za svého průkopníka Roberta H. Goddarda. Nicméně obě bipolární velmoci vycházely při vývoji raket z nacistického vojenského programu. Tým Werhnera von Brauna zkonstruoval první balistickou raketu na světě A-4. Původní označení však bylo Josephem Goebbelsem přejmenováno a raketa je známá pod jménem V-2 (Vergeltungswaffe 2).⁴⁰⁰ Středisko s těmito raketami obsadila v květnu 1945 Rudá armáda a následujícího roku byly stovky odborníků a techniků přepraveny do Sovětského svazu, kde se měly podílet na místních raketových projektech. Nicméně mnoho odborníků stačilo včas uprchnout a vzdalo se Američanům. Mezi nimi byl i samotný Werhner von Braun, který po dalších patnáct let pracoval pro armádu USA na výrobě balistických raket. V šedesátých letech byl považován za hlavu amerického kosmického programu, ale nikdy se mu nepodařilo zbavit se své nacistické minulosti.

Sověti měli hlavního konstruktéra v osobě Sergeje Koroljova. Před druhou světovou válkou byl během třicátých let odsouzen na deset let ve vězení. Ve vězení strávil celkem šest let, z toho i několik měsíců v gulagu na Kolymě. Po zbytek trestu pracoval ve Zvláštní technické kanceláři NKVD⁴⁰¹ a koncem války byl vyslán do Německa, aby zde získal dokumenty a technologie ke konstrukci rakety. Od srpna 1946 spolupracoval na výrobě balistické rakety podle vzoru V-2, poté se stal jejím hlavním konstruktérem. Na rozdíl od von Brauna bylo jména sovětského génia veřejnosti utajeno. Lidé se Koroljovo jméno dozvěděli až po jeho smrti v roce 1966.⁴⁰²

V roce 1952 rozhodl Mezinárodní výbor pro vědu, ve kterém byli sdružení vědci ze šedesáti sedmi zemí celého světa (včetně států NATO a Varšavské smlouvy), že od července 1957 do prosince 1958 proběhne Mezinárodní geofyzikální rok. Stěžejním bodem této akce měl být vesmír, neboť v té době lidstvo nevědělo téměř nic o prostoru nad atmosférou. Ideálním prostředkem pro průzkum měla být družice. Později byla

vydána rezoluce, která vyzývala, aby právě v tomto roce byla družice vypuštěna.⁴⁰³ Spojené státy na výzvu zareagovaly v roce 1955, v Sovětském svazu se téma okolo družice stalo aktuální až poté, co Koroljov sliboval, že družice bude moci provádět špionáž nad americkým územím.

Chruščov chtěl předstihnout Američany a start družice urychlit. Původně zamýšlel první raketu vypustit před prvním májem jako dárek pracujícím k jejich svátku.⁴⁰⁴ Toto datum ale bylo nereálné a první pokud proběhl až 15. května. Avšak při startu raketa vybuchla. Následovala řada neúspěchů jak na sovětské, tak i na americké straně. První družice Země, Sputnik, byla úspěšně vyslána do vesmíru 4. října 1957 ve večerních hodinách moskevského času. Po oddělení družice od nosné rakety začaly pracovat vysílače. Vypuštění sovětské družice byla pro Američany nečekaná zpráva. Obrovský šok byl mnohými přirovnáván k japonskému útoku na Pearl Harbour. Nikdo netušil, jaký vojenský potenciál SSSR má a o kolik je technicky vyspělejší.⁴⁰⁵

Nové vítězství pro Sovětský svaz znamenalo vypuštění Sputniku II. se psí posádkou. Lajka se dostala do vesmíru 3. listopadu 1957. Konstruktor Koroljov musel let psa uspíšit kvůli propagandistickým účelům k čtyřicátému výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Pro Američany měl nastat klíčový den 6. prosince, na které byl naplánován start jejich družice Vanguard. Raketa však vybuchla již při startu a diváci mohli v přímém televizním přenosu shlédnout drtivou porážku. Potupa Spojených států byla dovršena a místní i západní tisk se do toho nezdaru hanebně pustily. Zprávy v západním tisku byly natolik zahanbující, že sovětským novinám už je stačilo pouze přetisknout, aniž by se musely snažit nějakým způsobem Američany zdiskreditovat. Porážka Vanguardu byla definitivní a pro další vývoj dostal volnou ruku tým Wernera von Brauna, který nebyl na počátku vybrán jako hlavní. Pod jeho vedením se první americké družice Explorer I. dostala do kosmu v noci z 31. ledna na 1. února 1958.⁴⁰⁶

4.3.2 Sovětský a americký program

Pro tuto sekci bylo vybráno celkem 15 reportáží. Jedná se o „Opice pro vesmír: cvičí v lékařském ústavu raketového střediska v New Mexico“⁴⁰⁷, „Černuška-kosmonaut: se vrátila s korábem na zem“⁴⁰⁸, „Americký astronaut [Alan Shepard]: vystoupil do výše 180 km [a následné přijetí prezidentem Kennedym]“⁴⁰⁹, „Americký letem Grissom: byl [21. 7. 1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Merkury-Redstone 4]“⁴¹⁰. Jako rarita se v celém analyzovaném roce 1961 jeví vydání

s pořadovým číslem 16, které bylo díky letu Jurije Gagarina věnováno v plné délce tématice dobývání vesmíru. Celkových jedenáct aktualit vypovídá o důležitosti dané letu prvního člověka do kosmu. Historický sestřih nabídl zprávy „Sputnik“⁴¹¹, „Lajka“⁴¹², „Vanguard“⁴¹³, „Třetí Sputnik“⁴¹⁴, „Oběžnice Slunce“⁴¹⁵, „Luna“⁴¹⁶, „Americká družice“⁴¹⁷, „Biologická kabina“⁴¹⁸, „Strelka, Belka“⁴¹⁹ a „Další rakety“⁴²⁰. Díky takto velkému počtu reportáží jsem celý soubor zařadil nejprve pod rozbor slovních spojení:

SSSR

velkolepý výlet⁴²¹
 psi se cítí výborně⁴²³
 ruské slovo Sputnik si dobylo svět⁴²⁵
 první umělá oběžnice Slunce⁴²⁷
 raketa obléhá Měsíc⁴²⁹
 portrét století⁴³¹
 normální fungování palubního
 zařízení⁴³³
 zařízení pracovala s dokonalou
 přesností⁴³⁵
 sestup lodě do předem určené oblasti⁴³⁷
 loď úspěšně přistála na Zemi⁴³⁹
 Hvězdička se po letu cítí normálně⁴⁴¹
 start rakety byl úspěšný⁴⁴³
 let který nemá v dějinách lidstva
 obdoby⁴⁴⁴
 hrdinný čin⁴⁴⁵
 ohromil celý svět⁴⁴⁶

USA

rakety Vanguard se neosvědčily⁴²²
 vybuchovaly už při startu⁴²⁴
 vybuchovaly ve vzduchu⁴²⁶
 americká družička⁴²⁸
 americký pokus⁴³⁰
 začátek letu byl dramatický⁴³²
 Grissona zachránila v posledním
 okamžiku⁴³⁴
 konec letu o nic dramatičtější než start⁴³⁶
 pouzdro s přístroji se potopilo⁴³⁸
 těsná kabina⁴⁴⁰
 končí v plamenech⁴⁴²

Při pohledu na analýzu slov můžeme opět vyzorovat černobílý kontrast mezi vesmírným programem bipolárních velmocí. Komentář se zaměřoval na vyobrazení bezchybnosti sovětského kosmického programu a často jej i vylepšoval, zatímco americký byl hodnocen negativně a mnohdy byl i záměrně očeňován. Tento fakt byl zapříčiněn počáteční vyšší úspěšností Sovětů než Američanů, ale zejména v tom, že v Sovětském svazu byly veškeré chyby a nezdary utajovány a úspěchy zveličovány.

Naproti tomu ve Spojených státech byl vesmírný program takřka veřejnou záležitostí a i běžný občan se mohl dozvědět pravdivé informace.⁴⁴⁷

Dále neustále docházelo k přímému porovnávání v rámci velikosti vyslaných objektů a jejich setrvání ve vesmíru. Filmový týdeník uváděl, že Sputnik váží „stokrát více než největší americká družice“⁴⁴⁸ [...] „kterou sami Američané nazvali pro její nepatrné rozměry a váhu grapefruitem“⁴⁴⁹ nebo „vesmírem létající velké sovětské přístroje, vědecké laboratoře, jsou několikanásobně těžší než americké družice“⁴⁵⁰. Došlo k měření i lidských posádek: „Gagarinův let kolem zeměkoule byl i časově značně delší [než Shepardův, pozn. autora]“⁴⁵¹. Dále je třeba zvýraznit motivace samotných programů. Zatímco americké rakety „mají plnit hlavně přání amerických zbrojařských magnátů a generálů“⁴⁵², na druhé straně to je sovětský lid „který krok za krokem pokořuje vesmír, který se krok za krokem blíží vysněnému cíli lidstva – ke komunismu“⁴⁵³.

Co se týče obrazového materiálu, díky nedostatku záběrů ze sovětského raketového programu se vysílaly snímky z družic, simulace letů připravených na modelech ve studiu, otištěné mapy a záběry na úvodní stránky novin s palcovými titulky o úspěších. Reportáže o americkém programu však obsahovaly také šoty ze startu raket a jejich výbuchy během zážehu i letu. Narozdíl od sovětských materiálů se zde objevovaly také snímky z tréninku a příprav.

4.3.3 První člověk ve vesmíru – Jurij Gagarin

Již po vypuštění první družice s živým tvorem se dalo tušit, že dalším milníkem bude vyslání lidské posádky do vesmíru. Nicméně bylo velmi složité najít vhodný typ člověka na budoucího kosmonauta. Finální skupina 20 mužů, ze kterých měl být vybrán jeden, se začala připravovat v březnu 1960. Jurij Gagarin byl vybrán pravděpodobně proto, že neměl žádné výrazné přednosti, čímž neměl ani výrazně slabší stránky. Tímto faktem vyhovoval prakticky všem, lékařům, konstruktérům i jiným specialistům.⁴⁵⁴ Dále byla důležitá jeho vizáž. Gagarin byl vybrán protože měl ruskou tvář, hluboké oči a široký úsměv.⁴⁵⁵

Ráno 12. dubna 1961 se raketa s lidskou posádkou odlepila z kazašského Bajkonuru od zemského povrchu. Celý let řídily automaty podle předem stanoveného programu a kosmonaut nesměl na nic šáhnout. Dalo by se konstatovat, že Gagarin byl jen pokusnou osobou. Po necelé hodině a půl letu se automaticky zapnul brzdící motor.

Následně se měl od kabiny oddělit přístrojový úsek. Pyrotechnika obě tělesa od sebe oddělila, ale obě zůstaly spojeny elektrickým kabelem. Kabina náhle začala nečekaně rotovat a Gagarin málem upadl do bezvědomí. Na pokraji atmosféry první plameny plazmy našťestí kabel spálily. Ve výšce 7 kilometrů se Gagarin i s křeslem katapultoval – stejným způsobem, jakým se pilot zachraňuje z havarovaného letadla.⁴⁵⁶ Podle agentury TASS proběhl let bez sebemenších závad, o jeho potížích se svět dozvěděl s velkým časovým odstupem, až po třech desetiletích.⁴⁵⁷

Podle sovětské ideologické propagandy „lidský hrdina dokáže mnohem dokonaleji a účinněji zapůsobit na široké masy společnosti lépe, než prohlášení, školení, morální kodexy a stranické programy“. Dosavadní sovětské hrdiny reprezentovali Čapajev, Marejsev a Stachanov. Jurij Gagarin měl vytvořit poněkud nový typ. Na rozdíl od předchozích hrdinů Gagarina odlišoval fakt, že ho znal celý svět. Nový způsob prezentace umožnilo masové rozšíření televize, rádií, novin, časopisů, knih, dokumentárních filmů, básní a písní. Obraz Jurije Gagarina se stal vizitkou sovětského systému pro západní mocnosti.⁴⁵⁸ Podle Klingohrové „jako osobnost bez nepřátel a s nezaměnitelným úsměvem reprezentoval „dobro“. Jeho obraz byl natolik prostoupen optimismem, že fungoval jako zdroj radosti a inspirace. Pozitivní aura, která se kolem něj a jeho památky šířila a šíří dodnes, nemá obdoby“.⁴⁵⁹ Mnoho občanů Sovětského svazu věřilo, že s vysláním člověka do vesmíru přijde něco jako příchod Krista, úsvit nového věku. Toto utvrzovalo sovětskou kulturu – technologický utopismus jako bolševický světonázor. Gagarinův let měl napovědět, že dosažení komunismu přijde brzy.⁴⁶⁰

Gagarin byl muž, který byl vizuálně atraktivní, měl sexappeal, podmanivost. Jeho stálý chlapecký úsměv a bezelstný výraz očí mu dával potenciál stát se reprezentací celého Sovětského svazu a jeho mláď, které je zapojeno do technického pokroku. Jeho hlavním úkolem nebyla jen cesta do kosmu, ale po návratu na zem dlouhodobě reprezentovat Sovětský svaz. Během svých cest v rámci „Mise míru“ doslova „obracel“ ke komunismu svou přítomností, charismatem a úsměvem, než dalekosáhlými deklaracemi, mnohahodinovými projevy, proslovy a vysvětlováním. Pro všechny prezidenty, krále, politické špičky i kulturní osobnosti byly čest setkat se s ním a alespoň vyměnit pár vět.⁴⁶¹

Jak již bylo zmíněno, reportáž o letu Jurije Gagarina byla součástí speciálního týdeníku věnovanému pouze vesmíru. „Gagarin“⁴⁶² měl v porovnání s ostatními

aktualitami dlouhou stopáž, když zabíral délku 155 sekund. O důležitosti této události svědčí i fakt, že v posledním týdeníku roku 1961, který rekapituloval celý rok, byl první lidský let do vesmíru označen jako hlavní událost roku.⁴⁶³ Informace o Gagarinově letu je označována jako „zpráva o začátku nové epochy v dějinách lidstva“⁴⁶⁴ a samotný kosmonaut jako „rytíř nového věku“⁴⁶⁵. V těchto formulacích můžeme najít technologický utopismus. Dále týdeník opět tendenčně informoval, že vše fungovalo bez problémů. Fráze „přistál v určené oblasti“⁴⁶⁶ a „jeho kosmická loď bezpečně přistála“⁴⁶⁷ můžeme brát jako dezinformace. Nicméně nejedná se o čistě vykonstruovanou lež, neboť československé sdělovací prostředky mohly využívat pouze informace nabízené Tiskovou agenturou Sovětského svazu (TASS).

Komentář vysvětluje také samotný důvod letu: „Vrátil se z vesmíru domů, aby přinesl svému lidu, všemu našemu lidu na zemi, bez ohledu na rasu a národnost, na barvu pleti, na náboženské vyznání a společenskou příslušnost výzvu k ještě většímu úsilí za trvalý mír na celém světě.“⁴⁶⁸ Zde se divákovi nabízí jakýsi prolog ke Gagarinovým plánovaným cestám po celém světě, během kterých se měl stát velvyslancem Sovětského svazu zcela nového typu. Filmový týdeník uveřejnil záběry ze třech států navštívených Gagarinem během Míse míru. Obrázky z Československa, Velké Británie a Kuby poskytly zprávy „Oslavy 1. máje: Vyznamenání nejlepších pracovníků [na Pražském hradě] a manifestace v Praze [Václavské náměstí]“⁴⁶⁹, „Londýn přivítal prvního kosmonauta“⁴⁷⁰ a „Kosmonaut Jedna: Jurij Gagarin byl zase před nedávnem na Kubě. Ukážeme vám, jaký člověk Gagarin je a jací lidé jsou Kubánci“⁴⁷¹.

Aktualita z Prahy se zabývala především udělením státního vyznamenání Hrdina socialistické práce kosmonautovi v rámci předvečera prvního máje. Akt se uskutečnil ve Španělském sále Pražského hradu a titul Gagarinovi udělil prezident Antonín Novotný.⁴⁷² Celkově měla Gagarinova návštěva Československa manifestovat ideu československo-sovětského přátelství. Reportáže o zahraničních návštěvách Gagarina vědomě překračují rámeček kosmonautiky, když reagují na aktuální témata a společensko-politické rozvržení sil. Britský předseda vlády Harold Macmillan řekl o prvním kosmonautovi, že „je to báječný chlapík“⁴⁷³ a týdeník na toto naráží slovy: „tentokrát souhlasila s Macmillanem skutečně celá Anglie“⁴⁷⁴. Zde je očividná narážka na konzervativně-labouristický politický systém, rozevírající se nůžky mezi bohatými a chudými a britskou tříděně rozdělenou společností. Podobně jako na příkladu Československa je Gagarinova návštěva Kuby líčena jako kubánsko-sovětské přátelství

a součást celosvětového socialistického tábora.⁴⁷⁵ Kuba se tak dostává do této společnosti ne pouze v rámci vojenské a ekonomické podpory, ale také společensko-technicko-kulturní vazbou.

Takto líčená zpráva má díky svému načasování i výrazné prolínání do kubánských záležitostí. Spojením faktorů kubánsko-americké rivality a kubánsko-sovětského přátelství se nám nepřímo vynořuje známý fakt americko-sovětské rivality. Obdobně je barvitá i zpráva o návštěvě jiného kosmonauta, Germana Titova, v NDR, v rámci reportáže „Kosmonaut Dvě: G.S.Titov navštívil se svou ženou hlavní město NDR Berlín“⁴⁷⁶. Komentář hodnotil: „Vzájemné střetnutí kosmonauta a Berlíňanů stalo se tak obrovskou manifestací naší jednoty při mírovém řešení německé otázky“⁴⁷⁷. Slova „kosmonaut“, „Berlíňané“ a „naše“ zde spojují socialistické země SSSR, NDR a ČSSR na jednu stranu při sporu s kapitalistickými SRN a USA.

4.4 Kubánská krize

4.4.1 Historické souvislosti

Soustavu meziamerických vztahů v padesátých a šedesátých letech výrazně zasáhly události na Kubě. Tamní občanská vláda byla v březnu 1952 svržena vojenským převratem Fulgencia Batisty. Proti jeho diktatuře se postupně postavilo několik opozičních seskupení, z nichž nejvýraznější bylo Hnutí mládeže století v čele s Fidelem Castrem a Abelem Santamariou. Tato organizace také připravila a provedla 26. července 1953 ozbrojený útok na kasárna Moncada v Santiagu de Cuba. Akce se nezdařila a povstalci byli vládními jednotkami odraženi.⁴⁷⁸ Fidel Castro byl zajat a postaven před soud. Jeho obhajovací řeč se stala programem reorganizovaného Hnutí, které do svého názvu přijalo datum 26. července. Navrhované změny vycházely z myšlenkového dědictví básníka a vůdčího ideologa protišpanělského osvobozenického zápasu, José Martího.⁴⁷⁹

Fidel Castro a jeho bratr Raúl byli odsouzeni. Po amnestii v roce 1955 odjel Castro do zahraničí a v mexickém exilu připravil další ozbrojené vystoupení proti Batistově vládě. To bylo zahájeno v prosinci 1956 vyloděním skupiny Hnutí 26. července, která i přes počáteční nezdar započala v lednu 1957 v pohoří Sierra Maestra partyzánskou válku. Ta trvala dva roky, postupně se rozšířila po celém ostrově a skončila v lednu 1959 vítězstvím povstalců. V čele nové revoluční vlády posléze stanul Fidel Castro. Její pozemková reforma, jakož i pozdější znárodnění severoamerických cukrovarů a těžebních společností vyvolaly podrážděnou reakci Spojených států, která v lednu 1961 vyústila v přerušení diplomatických styků s Kubou.⁴⁸⁰

Zde se Bílý dům dopustil zjevného omylu, neboť ve snaze o uplatnění politiky síly vůči Castrově vládě ji de facto vehnal do náruče Sovětského svazu. Castro původně nebyl komunistou a s kubánskými „soudruhy“ měl ostré spory. Jeho vítězství nad Batistou nevzbudilo u Chruščova příliv živý zájem. Sovětská zpravodajská služba nevěděla o Castrovi nic víc, než jí řekli kubánští komunisté, a ti ho zpočátku odsuzovali jako agenta CIA.⁴⁸¹ Avšak poté co se rozhodl čelit americkému tlaku příklonem k Moskvě, rozhodl se převzít i marxisticko-leninskou ideologii.⁴⁸² Podzimem 1959 byly započaty první přímé kontakty mezi Kremlem a novou kubánskou vládou. Dalšího roku

začaly na Kubu připlouvat sovětské zbraně a experti. Později se tato spolupráce rozrostla i o ekonomickou dimenzi.⁴⁸³

Již v dubnu 1961 musela Kuba vzdorovat pokusu o vylodění invazní brigády odpůrců Castrova režimu. Prezident Spojených států, John Fitzgerald Kennedy považoval Latinskou Ameriku za nejnebezpečnější oblast světa a obával se, že Castrovo charisma pomůže rozšířit revoluci i do dalších částí regionu.⁴⁸⁴ Podle plánu se měla kubánská „brigáda 2506“, vycvičená v Guatemale, vylodit v Zátocě sviní, postupovat do nitra ostrova a Spojené státy jim měly poskytnout alespoň leteckou podporu. Improvizovaná a dávno vyzrazená akce, zahájená 14. dubna 1961 neúspěšným útokem šesti zastaralých bombardérů B-26 s kubánskými znaky na Castrova vojenská letiště, však ztroskotala na samém počátku. Rychlé soustředění 20 000 Castrových vojáků s tanky a dělostřelectvem v prostoru vylodění, jakož i reakce kubánského obyvatelstva – to vše diametrálně odlišné od představ emigrantů, CIA i Pentagonu – byly rozhodující.⁴⁸⁵ Akci sice připravila CIA, ale nová Kennedyho vláda ji neposkytla dostatečnou podporu, a snaha o násilné svržení revoluční moci tak skončila totální porážkou. Castrovo vítězství na Playa Girón bylo i zásadním přelomem ve vnitropolitickém dění na ostrově, neboť od tohoto okamžiku začala Kuba v praxi realizovat sovětský společenský model.⁴⁸⁶

4.4.2 Invaze – politika – boj

Do této sekce byly zařazeny tři reportáže. Jedná se o „Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]“⁴⁸⁷, „Usvědčující důkazy: lživého tvrzení delegáta USA [v politickém výboru OSN o invazi na Kubu]“⁴⁸⁸ a „V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu“⁴⁸⁹. Až do americké invaze v Zátocě sviní nebyla v Československém filmovém týdeníku roku 1961 uveřejněna žádná zpráva týkající se Kuby. Ať politická, hospodářská, kulturní, či jakákoliv jiná. První reportáž proto měla reagovat na americké vylodění.

Záběrový protokol „Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]“, Československý filmový týdeník 1961, číslo 17, pořadí reportáže 1, stopáž 116 sekund

<u>Záběr</u>	<u>Doba</u>	<u>Kamera</u>	<u>Obsah obrazu</u>	<u>Komentář</u>	<u>Hudba</u>
1	3	Celek	Pohled na město		Oslavná píseň (celá reportáž)
2	3	Celek	Náměstí		
3	3	Celek	Pochod lidí z letadla		
4	3	Celek	Castro na tribuně		
5	2	Polocelek	Salutující vojáci		
6	2	Detail	Salutující Castro		
7	1	Polocelek	Pochod vojáků		
8	4	Polocelek	Pochod vojáků	• Celý mírumilovný svět se zájmem sledoval hrdinský boj kubánského lidu proti agresorům. Jen 144 kilometrů dělí statečný ostrov od pobřeží Spojených států. A Kuba již dávno znala číhavé nebezpečí z Floridy. Proto byla připravena!	
9	4	Polocelek	Pochod žen se zbraněmi		
10	4	Polocelek	Ženy v zástupu		
11	3	Polocelek	Vojáci s děly		
12	2	Polocelek	Lidé mávají vlajkami		
13	5	Polocelek	Projíždějící tank		
14	6	Detail	Castro s Dorticosem na tribuně	• Připravená ubránit revolúciu, ktorá dala hladným chlieb, negramotným školy, puodu rolnikom, prácu robotníkom a slobodu vykořisťovanému a poňižovanému kubánskému ludu.	
15	3	Detail	Muž v tanku		
16	8	Celek	Tanky z letadla		
17	3	Celek	Pohled na nebe	• Ve Spojených státech se cvičily záškodnické bandy, pod velením severoamerických důstojníků. Měli k dispozici všechny moderní zbraně - tanky, letadla a lodě. Agresori však neprojdou!	
18	3	Celek	Zbytek amerického letadla		
19	4	Detail	Zbytek amerického letadla		
20	6	Celek	Zbytek amerického letadla		
21	3	Polocelek	Castro vystupuje k mikrofonu	• Cuba libre! Kuba je a zotaneš slobodná! Zo zbraňom v ruke ju kubánský ľud ubraní.	
22	2	Celek	Publikum, lidé s vlajkami		
23	5	Polocelek	Castro energicky hovoří		
24	3	Celek	Potlesk publika	• Cuba si, yankee no! Imperialismus na Kubě nikdy nezvítězí! Nepřítel narazil na statečný a odhodlaný lid, který ví za co bojuje a který také ví, že nebojuje sám za sebe. Ví že jeho svoboda a jeho revoluce je strhujícím příkladem pro všechny země Latinské Ameriky.	
25	5	Polocelek	Muži si berou zbraně		
26	2	Detail	Muži se zbraněmi		
27	2	Celek	Letící letadlo		
28	2	Polocelek	Vojáci otáčejí dělo		
29	3	Celek	Letící letadlo		
30	2	Polocelek	Vojáci s dělem		
31	4	Celek	Záběr na hlaveň děla		
32	1	Polocelek	Výstřel z děla		
33	6	Polocelek	Pochod s transparenty	• Malý ostrov v Karibskom mori nieje ve svom statečnom zápase s veľkými Spojenými štátami osamotěný. Je s ním celý pokrokový svet!	
34	6	Detail	Tleskající a skandující lidé		
35	4	Celek	Publikum		

Co se týče stopáže a kompozice, celková délka 116 sekund je rozdělena do 35 záběrů, z nichž většina trvá kolem 3 sekund. Nejdelší záběr trvá 8 sekund a jedná se o švenkový záběr z letadla, který byl natočen pravděpodobně z letadla či vrtulníku. Takto krátké šoty pospojované za sebou dodávají reportáži dramatickosti a živost. V pozadí hraje po celou dobu oslavná píseň.

Záběry nabízejí vítěznou promenádu kubánským městem, projev Fidela Castra, pohled na zbytek zničeného amerického letadla, skandující a tleskající lidi a vojáky se zbraněmi. Celkově však komentář s obrazem příliš „nespolupracuje“. Zabývá se nepříliš detailním shrnutím celé události. Zde můžeme vidět jakýsi magazínový formát týdeníku, který ignoruje zpravodajskou funkci a zaměřuje se na publicistické sdělení. Pravděpodobně předpokládá, že si divák přečetl podrobnější informace o počtu vojsk a místu konání vylodění v tisku a proto mu nepředkládá žádné detaily. V reportáži není uvedeno ani místo vylodění (Zátoka sviní), ani datum kdy se bojovalo.

Zajímavé je pozorovat, jakým způsobem jsou označováni Kubánci a jakým Američané. Zatímco statečný a odhodlaný lid hrdinsky brání revoluci a svobodu, Američané jsou popisováni jako záškodnické bandy, které provádí agresi. Ze všech 14 vybraných reportáží můžeme vypořádat následující analýzu slov týkající se kubánsko-amerických vztahů.

Kuba

hrdinský boj⁴⁹⁰

statečný ostrov⁴⁹²

brání revoluci⁴⁹⁴

vykořisťovaný lid⁴⁹⁶

ponižovaný lid⁴⁹⁸

odhodlaný lid⁵⁰⁰

brání svoji svobodu⁵⁰²

brání svoje právo na důstojný život⁵⁰⁴

kubánský člověk⁵⁰⁶

děti revoluce⁵⁰⁸

lidová Kuba⁵¹⁰

USA

agresori⁴⁹¹

záškodnické bandy⁴⁹³

najatí žoldněři⁴⁹⁵

zákeřný čin⁴⁹⁷

kubánská reakční vzdorovláda⁴⁹⁹

americký imperialismus⁵⁰¹

kontrarevoluce⁵⁰³

provokace⁵⁰⁵

útoky imperialistů⁵⁰⁷

severoamerické monopoly⁵⁰⁹

místodržitel monopolů – Batista⁵¹¹

příživníci⁵¹²

Na základě této analýzy můžeme spatřit velmi často používaný černobílý model vyobrazení světa.

Další reportáž, „Usvědčující důkazy: lživého tvrzení delegáta USA [v politickém výboru OSN o invazi na Kubu]“⁵¹³, reaguje na jednání v politickém výboru Organizace spojených národů, během kterého ministr zahraničních věcí Kuby Raul Roa obvinil Spojené státy, že zorganizovali agresi proti Kubánské republice.⁵¹⁴

Týdeník zde používá argumentaci amerického delegáta Stevensona a dvě protiargumentace, které ho usvědčují ze lži. U řeči Stevensona je uveden záběr jeho dialogu a budově OSN, u první protiargumentace jsou využity obrázky z časopisů. Druhý protiargument používá snímky převzaté z amerického filmového týdeníku *Universal-International News*⁵¹⁵.

[argument] *United States committed no aggression against Cuba and no offensive has been launched from Florida or from any other part of the United States.* (řeč Stevensona byla uveřejněna v anglickém originále)

[proti-argument č.1] K nemalému potěšení pana Stevensona však uveřejnil americký týdeník *Time* fotografie kubánské reakční vzdorovlády, která se sešla z popudu amerických úřadů v newyorské čtvrti Manhattan.

[proti-argument č.2] Amerického delegáta usvědčují ze lži také záběry amerických reportérů, kteří se zúčastnili příprav nepovedené agrese. Natočili také americké bombardovací letadlo, které se vrátilo poškozené po náletu na Kubu. Kde se vrátilo? Na svojí základnu ve Spojených státech.

Na konci reportáže je dosvědčeno a zdůrazněno, že „celý svět dnes ví, čím prohlášení jsou falešná“⁵¹⁶.

„V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu“⁵¹⁷ reaguje na hospodářskou konferenci amerických států v uruguayském Punta del Este. Podle Nálevky Organizace amerických států reagovala na realizaci sovětského model na Kubě formulací principu neslučitelnosti: příklon kteréhokoli státu západní polokoule k marxismu a totalitarismu sovětského typu byl chápán jako neslučitelný s členstvím v OAS. Na základě této klauzule byla Kuba vyloučena z meziamerického systému a byly vůči ní uplatněny hospodářsko-politické sankce.⁵¹⁸

Tento fakt týdeník neguje tím, že ukazuje „nadšené přijetí kubánského ministra průmyslu, doktora Ernesta Guevary na univerzitě v Montevideu“⁵¹⁹. Na obraze můžeme vidět Guevaru uprostřed přeplněného a aplaudujícího sálu. Podle komentáře právě toto „vyjádřilo skutečné mínění ostatních národů Latinské Ameriky“⁵²⁰, čímž dochází ke klamnému zobecnění. Zde i v jiné reportáži dochází k dezinformaci, že „kubánská revoluce je strhujícím příkladem pro všechny země Latinské Ameriky“⁵²¹, a ty „posilují vlastní svobodu tím, že se stavějí na obranu kubánské revoluce“⁵²².

4.4.3 Československo-kubánské přátelství, družba

Filmový týdeník se snaží představit vztahy mezi Československem a Kubou na více frontách. Jedná se o vazby celospolečenské, hospodářské, kulturní, politické a studentské.

a) Celospolečenské - do první kategorie patří reportáž „Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]“⁵²³. 19. dubna 1961 ve třináct hodin „československý lid projevil svou solidaritu když zastavil práci“. Takto měl manifestovat „svoji solidaritu a odhodlání přispět na pomoc národu, který brání svoji svobodu, svoje právo na důstojný život“. V záběrech se objevují celky zachycující shromáždění i detaily s lidskými tvářemi. Několikrát za reportáž se ozývají výkřiky „Cuba libre!“, „Ruce pryč od Kuby!“, „Svobodná Kuba“⁵²⁴. Vztahy ČSSR a Kuby jsou komentovány, že „se zrodily ze vzájemné úcty vřelého přátelství“ a že „v boji v posvátném boji za socialistickou revoluci může kubánský lid pokaždé počítat s naší pomocí!“⁵²⁵.

b) Hospodářské – do této sekce byla vybrána aktualita „Tužkárnu pro Kubu: připravují v českobudějovickém Koh-I-Nooru“⁵²⁶. V tomto případě se jedná o ekonomickou pomoc Československa, které má vyslat několik montérů na Kubu, pro pomoc s budováním velkého kombinátu na výrobu školních potřeb. Celá reportáž se odehrává v dílně mezi stroji. V komentáři se objevuje velký kontrast Západ versus Východ, když reaguje na současnou politicko-ekonomickou situaci v mezinárodní sféře. Zatímco „kapitalistické státy odmítly dodat stroje“, „my [Československo, pozn. autora] na to sice nejsme zařízení, ale přesto jsme je postavili“⁵²⁷. Z tohoto kontrastu může být navozen dojem, že Československo chce za každou cenu pomoci, zatímco

kapitalistickým státům je toto lhostejné. V závěru je shrnuto: „a tak kubánští školáci budou své úkoly psát tužkami, které jim pomohli vyrobit naši pracující“⁵²⁸.

c) Kulturní – tuto část reprezentuje snímek „Festival československým filmů na Kubě [v Havaně]“⁵²⁹, kde je vyobrazen příjezd československých filmových umělců, režisérů Poláka a Čecha s herečkami Vránovou a Thielová do sálu filmového festivalu. Zde jsou vazby ČSSR-Kuba podány ve dvou rovinách. Nepřímo tím, že kubánský lid měl možnost shlédnout filmy z československé produkce a přímo komentáře, když se „na československé filmy přišel podívat také hrdina kubánské lidu Fidel Castro a další členové vlády“⁵³⁰.

d) Politické – jako příklad je uvedena zpráva: „President Dorticós v ČSSR: Sympatický představitel revoluční Kuby u nás stráví několik dní na státní návštěvě [závody V.I.Lenina v Plzni]“⁵³¹. Jak ji název napovídá, reportáž se týká návštěvy prezidenta Kuby Osvaldo Dorticóse v Leninových závodech. První část nabízí snímky během prohlídky továrny, kdy si zaměstnanci s úsměvy na rtech potřásají prezidentem ruce a ozývá se skandování „Ať žije Kuba!“⁵³². Druhá část se odehrává na nádvoří továrny, kde má Dorticós projev. V něm hovoří o „československé pomoci kubánskému lidu a o vzájemné spolupráci mezi dvěma státy“⁵³³. Podle komentáře na závěr sdělil: „když jsme viděli váš vzorný podnik, naše víra ve vítězství socialismu se ještě víc upevnila“⁵³⁴. Zde můžeme vidět jakousi nerovnoměrnost vzájemných vztahů. Ať by si teoreticky měly být všechny země socialistického tábora rovny, na tomto příkladu můžeme pozorovat, že to takto není. Československo je zde přiblíženo jako starší, zkušenější a úspěšnější socialistický bratr, který svému mladšímu, ne příliš zkušenému a ještě nerozhodnému bratříčkovi pomáhá a ukazuje mu ten správný směr.

e) Studentské - co se týče této kategorie, do ní můžeme zahrnout reportáž „Na našich školách: budou studovat mladí Kubánci [Letisko Bratislava]“⁵³⁵. Snímky zachycují přilet nadšených kubánských středoškolských a vysokoškolských studentů do Bratislavy, kde mají po jednoročním jazykovém kurzu pokračovat dále ve studiu.

4.4.4 Situace na Kubě

Do této sekce zapadají následující tři reportáže: „Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby“⁵³⁶, „Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje“⁵³⁷ a „Kuba účtuje s minulostí“⁵³⁸. Všechny tři mají společný prvek v kontrastu, který se snaží ukázat rozdíl mezi životem na ostrově před a po revoluci.

Záběrový protokol „Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby“, Československý filmový týdeník 1961, číslo 27, pořadí reportáže 11, stopáž 91 sekund

<u>Záběr</u>	<u>Doba</u>	<u>Kamera</u>	<u>Obsah obrazu</u>	<u>Komentář</u>	<u>Hudba</u>
1	4	Polocelek	Voják na stráži	• Ako vyzerá Havana v týchto dňoch ukazuje snímka nášeho kameramana.	Hrozivá, napjatá melodie
2	6	Celek	Voják na stráži	• Kubánská milice je na stráži.	
3	4	Polocelek	Lidé na ulici	• Americký imperialismus zatím formy	
4	5	Polocelek	Vojáci na ulici	agresie mění, zákazem dovozou živočišných tuků chce kubánský lid vyhladovět.	
5	7	Celek	Zničený obchodní dům	• V tomto bývalém obchodním domě vybuchla v době kontrarevoluce časovaná puma.	
6	5	Polocelek	Vojáci na ulici		
7	4	Celek	Zničený obchodní dům		
8	6	Polocelek	Lidé na ulici	• V uliciach mesta sa rozhostil normálny život.	Živá, radostná melodie
9	4	Polocelek	Matka s dítětem		
10	4	Polocelek	Lidé na ulici		
11	4	Polocelek	Zmzlinář		
12	4	Polocelek	Žena na ulici		
13	5	Polocelek	Muž s hadem		
14	5	Polocelek	Usmívající se mladá žena		
15	5	Polocelek	Žena v restauraci		
16	3	Detail	Stánek s ovocem		
17	4	Celek	Stánek s ovocem	• Žádné další provokace a žádné další útoky imperialistů nedonutí kubánský lid, aby se vzdal dosažených pozic.	
18	5	Polocelek	Silnice - automobily		
19	5	Polocelek	Silnice - automobily		Slavnostní zakončení

Tato reportáž je rozdělena do dvou částí. V první jsou divákovi nabídnuty záběry kubánských vojáků na stráži a zničený obchodní dům, ve kterém „v době kontrarevoluce vybuchla časovaná puma“⁵³⁹. Komentář sděluje že „americký imperialismus zatím formy agrese mění, zákazem dovozu živočišných tuků chce

kubánský lid vyhladovět“⁵⁴⁰. V pozadí se line napjatá melodie. Poté začíná druhá část, která je okomentována tím, že „se v ulicích města rozhostil normální život“⁵⁴¹. Zde týdeník nabízí snímky usměvavých lidí na ulici, matky s dětmi, spokojené mladé ženy, zmrzlináře. Živá, radostná hudba vyvrcholí slavnostním zakončením, když se na obrazu objevuje velký stánek s ovocem, čímž je divákovi implicitně představeno, že hladomor na Kubě nehrozí a neguje tím předcházející snahu Spojených států. Závěrem je zhodnoceno, že „žádné další provokace a žádné další útoky imperialistů nedonutí kubánský lid, aby se vzdal dosažených pozic“⁵⁴².

Také zpráva „Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje“⁵⁴³ je rozdělena do dvou sekcí. V první je sděleno, že „na vykořisťování Kuby se výrazně podílely také severoamerické filmové monopoly. Udržovaly nadvládu nad kubánským filmem. Hollywoodskými výrobky, svou propagandou imperialismu, násilí a zločinu, otravovaly kubánského člověka“⁵⁴⁴. Souběžně se objevují záběry na loga filmových společností a kubánská kina, z jejichž střech jsou shazovány nápisy (např. Warner Brothers). Důležitou fází k přechodu do druhé části reportáže je vyvěšení kubánských vlajek na tyto budovy a komentář: „Po znárodnění filmového průmyslu, otevřely se též brány exkluzivních milionářských klubů“⁵⁴⁵. Druhá část již na film nenavazuje, ale ukazuje skákající a plavající děti v bazénech a další jak si hrají na hřištích. Podle komentáře tak „zde tráví radostné chvíle [...] plně rozvíjí své fyzické schopnosti, aby vyrostly zdravé a silné“⁵⁴⁶.

Také kontrastem „před-a-potom“ se zabývá snímek „Kuba účtuje s minulostí“⁵⁴⁷. Zde se jedná o porovnání úrovně bydlení. Více než komentář se zde kontrast týká obrazu. Předrevoluční styl je zde vyobrazen na polorozpadlých chatrčích a starých domcích. Nová doba nabízí „zdravé prostředí“⁵⁴⁸ a stěhování lidí do nových řadových domků, kde jsou všichni spokojeni.

4.5 Kolaps francouzského kolonialismu

4.5.1 Historické souvislosti

Konec padesátých a začátek šedesátých let by se dal označil jako konec velké dekolonizační vlny, která zaplavila svět v prvních dvou desetiletích po konci druhé světové války. Události jako vypuknutí Alžírské války za nezávislost na Francii, Mau Mau rebelie v Britské Keni a Ghanská samostatnost v první polovině páté dekády nastartovaly příliv nových postkoloniálních států v Africe a Karibiku. Celkově sedmnáct bývalých afrických kolonií dosáhlo své nezávislosti v roce 1960. Další je postupně následovaly.⁵⁴⁹

V roce 1958 první ghanský předseda vlády Kwame Nkrumah požadoval, aby se africké státy držely mimo studenoválečné vojenské aliance, soupeření a spory.⁵⁵⁰ Avšak ve stejné době největší hráči bipolárního světa, jak USA, tak i SSSR, viděli v dekolonizačním procesu velkou možnost, jak ve svůj prospěch ovlivnit vývoj v nově vznikajících zemích v Asii, Africe, Latinské Americe a na Středním Východě.⁵⁵¹ Podle Chruščova měla být dekolonizace jakýmsi předstupněm před momentem hromadného „přesunu k socialismu“⁵⁵², Kennedy naopak tvrdil, že nové země potřebují americkou podporu, neboť se dostaly „pod komunistický tlak“⁵⁵³. Američané se velmi obávali šíření komunistické ideologie do jiných zemí, protože Sověti rychle navazovali kontakty s lídry nově vznikajících států. Sovětský svaz zajišťoval ozbrojené a hospodářské dávky do Indie, Indonésie, Egyptu, Alžírsku a Ghany. Zajímavostí může být fakt, že přestože tato pomoc většinou pozvedla zmíněné země, ani jedna z nich nebyla přednostně marxistická a některé z nich dokonce v zájmu „hnutí nezúčastněných“ takto ideologické strany postihovaly.⁵⁵⁴

Postupem času Američanům došlo, že se jim jen těžko dokáže prosadit liberální, demokratický kapitalismus v Latinské Americe a jihovýchodní Asii. Taktéž sovětské elity čelily vzrůstajícím tlakům s Kubou a se zděšením sledovaly vývoj jimi podporovaných vlád v bývalé Indočíně a Africe.⁵⁵⁵ Války vedené v zemích třetího světa byly v průběhu studené války zoufale ničující. Násilí a teror, jež do čela vynesly autoritativní režimy pravicového či levicového typu často vedly k destabilizaci a mnohdy i k devastaci místních společností. Jen v Africe je dnešní hrubá domácí

produkce menší než v sedmdesátých letech a země sužuje chudoba, hladomor, HIV/AIDS a v některých státech také genocida.⁵⁵⁶

4.5.2 Alžírsko

Francie se zmocnila Alžírsku v roce 1832 a ještě v 19. století byla tato kolonie prohlášena za integrální součást metropole. Postupně se stala domovinou i pro více než milion francouzských osadníků, kteří většinou náleželi k tamní privilegované vrstvě obyvatelstva. Kolem lékárníka Fermata Abbáse se ve třicátých letech zformovala významná skupina, která v únoru 1943 publikovala „Manifest alžírského lidu“ s požadavky vnitřní autonomie, ústavy, vlastní vlády a federativního svazku s mateřskou zemí.⁵⁵⁷

Po druhé světové válce však umírněný Abbás začal ztrácet vliv a členská základna jeho Demokratické unie alžírského manifestu (Union Democratique du Manifest Algérien – UDMA) se posunula k radikálnímu Hnutí za vítězství demokratických svobod (Mouvement pour la Triomphe des Libertés Démocratiques – MLTD). S vědomím Messalino Hádže se v rámci Hnutí vytvořila tzv. Speciální organizace (Organisation spéciale – OS), která se zaměřila na teroristické přepady bank a dalších francouzských institucí. Po jejím rozbití francouzskou bezpečností se MLTD rozštěpilo. Nesmiřitelní z OS založili Revoluční výbor jednoty a akce (Comité révolutionnaire pour l'unité et l'action – CRUA). Vůdčím představitelem byl zejména Ahmed Ben Bella, který v listopadu 1954 vyvolal povstání. Původní předpoklad jeho širokého ohlasu se neuskutečnil; naopak Francouzi energicky zasáhli, umlčeli většinu ohnisek ozbrojeného odporu a uvěznilí velké množství povstalců.⁵⁵⁸

CRUA se v květnu 1955 změnil ve Frontu národního osvobození (Front de Libération Nationale – FLN). Výrazným zlomem se staly krvavé události v severním Konstantinsku. Během jedné noci povraždili mudžáhedínové 123 lidí, mezi nimiž bylo 71 Evropanů. Nebyl to náhodný incident. Cílem masakru bylo vyvolání atmosféry strachu nejen mezi kolóny, ale i mezi umírněnými nacionalisty. Francouzská armáda odpověděla obdobným způsobem a v odvetné operaci zastřelila tisíce Arabů. Teroristické akce povstalců byly dvojsečnou zbraní. Na jedné straně byly z velké části namířeny proti vlastní muslimské komunitě, na straně druhé nutně vyvolávaly represivní akce státní moci, a tím radikalizovaly i dosud nezúčastněné vrstvy arabského obyvatelstva.⁵⁵⁹

Začátkem roku 1958 přijalo pařížské Národní shromáždění rámcový zákon o Alžírsku. Potvrdil sounáležitost zámořského území s Francií, uznal jeho specifiku a deklaroval respekt vůči občanským právům jednotlivých etnik. Koloniální důstojníci a francouzští osadníci, kteří zahájili časově neomezenou stávkou, však požadovali převzetí moci generálem Charlesem de Gaullem. Přes vyhlášení výjimečného stavu v celé zemi a masové protesty levicových organizací pučisté i nadále kontrolovali dění v Alžírsku.⁵⁶⁰

Počátkem června 1958 stanul de Gaulle opět v čele francouzské vlády. Využil revolty části koloniální armády v Alžírsku pro realizaci svých vlastních představ o budoucnosti republiky. Podmínkou byla změna ústavy. V kompetenci hlavy státu měla být především zahraniční politika a národní obrana.⁵⁶¹ Ve vztahu k Alžírsku zaujal de Gaulle rezervované stanovisko. Neztotožnil se však s extrémní politikou francouzských kolónů a generála Salana požádal o rázné ukončení politické angažovanosti vojáků v tamním dění. Na druhé straně označil za základní podmínku případného dialogu s FLN kapitulaci osvobozené armády a ukončení teroru.⁵⁶²

FLN odmítla kompromis a již v září 1958 vytvořila v Tunisu prozatímní vládu Alžírské republiky. Vůdčími osobnostmi exilové reprezentace byli Fermat Abbás a Belkasím Krim. V této situaci se generál de Gaulle rozhodl pro vojenské řešení a očekávaná porážka povstaleckých sil měla vytvořit předpoklady pro nová jednání. Přes nesporné výsledky tažení, válka pokračovala - se všemi excesy oboustranného násilí - bez jasné perspektivy mírového řešení.⁵⁶³ V tomto okamžiku se také projevila de Gaullova státnická velikost. Pochopil, že další pokračování bojů by nejen prohloubilo mezinárodní izolaci Francie, ale silně by zkomplikovalo i mocenskou váhu Francouzské republiky, především ve vztahu k Velké Británii a Spolkové republice Německo. A tak v září 1959 poprvé zcela jednoznačně uznal právo Alžírska na samostatnost. Souběžně vyzval FLN k zahájení rozhovorů o budoucím uspořádání země.⁵⁶⁴

Generálův zásadní obrat v alžírské otázce vyvolal nepřátelskou odezvu mezi „černými nohama“ a v části vojenské koloniální špičky. Opět se aktualizovala hrozba mocenského převratu. Ráno 24. ledna 1960 začaly bojovné demonstrace francouzských kolónů v celém Alžírsku a večer se objevily první barikády. Padly výstřely a prezident vyhlásil stav obležení. S revoltujícími „černými nohama“ sympatizovali i některé armádní složky, zvláště cizinecká policie a výsadkáři. Po několika dnech se pučisté vzdali a „týden barikád“ skončil pro de Gaulla vítězstvím.⁵⁶⁵

Na začátku ledna 1961 se ve Francii a v Alžírsku uskutečnilo referendum o sebeurčení. Téměř 70 % arabských voličů se vyslovilo pro samostatnost. Výsledky

plebiscitu otevřely cestu k dalšímu jednání mezi Francií a alžírskou prozatímní vládou, které bylo zahájeno v březnu v lázních Evianu. Generál de Gaulle na tiskové konferenci potvrdil své pevné odhodlání dokončit dekolonizační proces v Alžírsku. Proti tomuto záměru se opět postavili někdejší generálové koloniální armády – Challe, Jouhad, Zeller a Salan. První tři se tajně vrátili do Alžírsku a generál Challe se 22. dubna 1961 pokusil o vojenský puč.⁵⁶⁶ Vysadkové oddíly cizinecké legie obsadily města Alžír a Orán a Challe deklaroval základní cíl svého vystoupení – udržet i nadále integritu Alžírsku s Francií. Prezident rezolutně odmítl s pučisty jednat a vyzval je ke kapitulaci. Po několika dnech generálský puč opět ztroskotat. Za mřížemi skončil Challe i Zeller, ale Salan a Jouhad zmizeli v podzemí a zapojili se ilegálních aktivit teroristické Organizace tajné armády (Organisation Armée secrète – OAS). Od května 1961 do konce roku 1962 spáchala OAS 12 290 atentátů, které si vyžádaly životy 1 622 obětí. Mezi nimi i starosty Evianu.⁵⁶⁷

Referendum o nezávislosti proběhlo v červenci 1962 a v témže měsíci byla nezávislost Alžírsku vyhlášena oficiálně. Okamžitě však propukly spory mezi jednotlivými frakcemi osvobozenického hnutí. Francouzská společnost se zbavila osmileté koloniální války, ale otázky po jejím smyslu ji i nadále traumatizovaly. Trvalým stínem Evianským dohod bylo obětování tisíců alžírských spolupracovníků francouzských úřadů z let 1954 až 1962, tzv. hariks. Tito lidé, pokud zůstali v Alžírsku, byli Frontou národního osvobození většinou označeni za kolaboranty či zrádce a bez soudů pozabíjeni.⁵⁶⁸

Do této sekce byly vybrány reportáže „Demonstrace francouzských usídlenců v Alžírsku proti vládě de Gaulla“⁵⁶⁹, „Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Evian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]“⁵⁷⁰, „Ve francouzském městě Evianu: se vedou jednání o budoucnosti Alžírsku“⁵⁷¹, „Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]“⁵⁷² a „Stávka v Paříži: proti válce v Alžírsku“⁵⁷³. Pokud se v rámci informování o situaci v Tunisku mohl filmový týdeník opřít o hojně využívaný vzor „dobrý x špatný“ v podání tuniské kolonie a francouzského kolonizátora, u alžírské otázky to nebylo tak jednoduché. Na jedné straně sice zůstal alžírský lid, ale francouzská strana se rozštěpila na prezidenta de Gaulla a jeho odpůrce, kteří chtěli uchovat francouzskou nadvládu nad touto zemí.

De Gaulle od nástupu k moci prošel výraznou změnou názoru na situaci v Alžírsku od odmítání jakékoliv samostatnosti, přes možnost vyjednávat, až po úplné odhodlání dokončení dekolonizace této země. Již v roce 1959 jednoznačně uznal právo Alžířanů na samostatnost. Týdeník se o roli de Gaulla zmiňuje pouze v jedné reportáži ze všech analyzovaných v této sekci. Poté ho zcela vynechává. Na záběrech, ve kterých policie rozhání demonstranty se divákům nabízí komentář: „Tady [v Alžíru, pozn. autora] proti němu [de Gaulle, pozn. autora] demonstrují ti, kteří ho vlastně donesli k moci a dnes s ním nesouhlasí. De Gaulle se jim zdá příliš mírný vůči alžírskému lidu.“⁵⁷⁴ Tímto zmínky o prezidentovi končí, neboť by nezapadal do zmíněného modelu „dobrý x špatný“, v tomto případě „nezávislost“ x „zachování současného stavu“. Slovo a činy Francie zde plně přebírají a vyplňují pučisté. Ti jsou označováni jako:

extrémisté⁵⁷⁵

extrémně pravicové živly⁵⁷⁶

fašističtí generálové⁵⁷⁷

výsadkáři (80 % bývalí hitlerovští vojáci)⁵⁷⁸

Ačkoliv pučisté nemají žádnou legitimitu, týdeník jejich chování posuzuje jako reprezentativní pro celou zemi. Při zmínce o zahájení rozhovorů z Evianu se uvádí: „Francie však jednání sabotovala“⁵⁷⁹. Na konci jiné zprávy uvádí, že „Francie však už musí jednou pochopit, že se situace v Alžírsku vojensky vyřešit nedá“⁵⁸⁰. Dále je zmíněno, že pučistům „podaly pomocné ruce Madrid i Bonn“⁵⁸¹, což je naprostá dezinformace, neboť není logické, proč by vláda Adenauera chtěla vyostřovat dobré vztahy s de Gaullem podporou povstalců vůči němu. Zde bychom mohli vidět pokus o vyobrazení spojení Němců s Francouzi, ačkoliv na francouzské straně není francouzský prezident, ale francouzští povstalci.

O spojení těchto dvou rozštěpených táborů uvnitř země galského kohouta se pokusila reportáž „Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]“⁵⁸². Podle komentáře nechal vůdce Organizace tajné armády generál Salan „vyhodit do vzduchu alžírskou rozhlasovou stanici. A jeho vlastní vysílačka vyzývá k neomezenému teroru vůči alžírskému obyvatelstvu. Atentáty a vraždy za bílého dne jsou denním pořádkem.“⁵⁸³ Spojení povstalců a oficiální vládní linie zde dochází slovním spojením „stejně metody“. Ty měla „proti Alžířům ve Francii používat i pařížská policie. Řeka Seina vydala v minulých dnech 60 zabitých Alžírců.“⁵⁸⁴

Tímto způsobem se tedy podařilo spojit povstalce i vládu proti alžírskému vyhlášení nezávislosti. Jediným, kdo se podle týdeníku staví za „boj alžírského lidu za svobodu a nezávislost“ jsou „francouzské pracující masy“⁵⁸⁵, „manifestující pokroková Francie“⁵⁸⁶ a „půl milionu francouzských pracujících“⁵⁸⁷.

4.5.3 Tunisko

Tunisko bylo francouzským protektorátem od roku 1881. Za druhé světové války okupovalo tuto severoafrickou zemi nacistické Německo, ale již v roce 1943, s pomocí anglo-amerických sil, se prosadili Svobodní Francouzi.⁵⁸⁸ Rokem 1946 získalo Tunisko status přidruženého státu, ale nacionalistická koalice vedená stranou Neo-Destour nadále požadovala „totální nezávislost“. Relativně úspěšná jednání o postupném rozšiřování tuniské autonomie byla po nátlaku francouzských kolónů v prosinci 1951 přerušena a lídr Neo-Destour Habíb Alí Burgiba v této kritické situaci požadoval okamžitou nezávislost. Zbytečně křečovitá reakce Francie vyvolala v Tunisku partyzánskou válku, která s různými peripetemi trvala až do konce roku 1954.⁵⁸⁹

Nakonec i Paříž pochopila nutnost politického řešení a na podzim roku 1953, v čase vrcholící indočínské krize, odvolala z Tuniska představitele tvrdého kurzu. Premiér P. Mendes-France v průběhu své návštěvy v Tunisku na konci července 1954 deklaroval jeho plnou vnitřní autonomii a souběžně se pokusil uklidnit francouzské kolony.⁵⁹⁰ V souvislosti s dosažením nezávislosti Maroka bylo v Paříži zahájeno nové kolo rozhovorů o tuniské otázce. Dne 20. března 1956 byla podepsána dohoda o nezávislosti a o zrušení protektorátní smlouvy z roku 1881. Vládu již samostatného státu sestavil Habíb Burgiba. V červenci 1957 tuniský Ústavodárný shromáždění zrušilo monarchii a Burgiba byl zvolen prezidentem republiky.⁵⁹¹

V kauze obou severoafrických držav Francie kapitulovala před vnitřním i mezinárodním tlakem; nedokázala však, na rozdíl od Velké Británie, rozeznat vhodný čas pro uzavření přijatelného kompromisu. Podcenila sílu islámského nacionalismu, příliš spoléhala na princip vnitřní autonomie a nechtěla pochopit její přirozený vývoj k úplné nezávislosti. Nakonec obětovala i zájmy svých kolónů, kteří přes garance obou vlád začali Maroko a Tunisko houfně opouštět.⁵⁹²

Ačkoliv Tunisko získalo nezávislost na své bývalé koloniální velmoci již v roce 1956, díky domluvě zůstal ve francouzských rukou stále přístav Bizerta. Toto přístavní město bylo strategickým bodem ve Středomoří a Francie si tento opěrný bod ponechala i po vyhlášení tuniského státu. O bizertské krizi informoval filmový týdeník ve třech reportážích. Jednalo se o „K posledním událostem v Tunisu“⁵⁹³, „Bizerta [francouzská základna v Tunisu]“⁵⁹⁴ a „Tunis: stále zůstává v popředí zájmu celého světa“⁵⁹⁵.

Bizertská krize vypukla v červenci 1961, kdy bylo město nejdříve zablokováno tuniskou armádou a námořnictvem a poté následně napadeno. Týdeník obhajoval tento útok tím, že „svrchovaný stát Tunis chce svoje území zpět“⁵⁹⁶, „tuniský lid chce to co mu patří“⁵⁹⁷ či „vyprázdnění francouzské válečné základny a odevzdání jí těm, kterým v zákoně patří“⁵⁹⁸. Ve dvou aktualitách se odkazovala na „odchod francouzských vojáků“ jak dohodou⁵⁹⁹, tak i velkou manifestací⁶⁰⁰. Bizerta hrála pro Francii důležitou roli při Alžírské válce, neboť zde mohli soustředit armádu a připravovat se na budoucí akce. Týdeník tuto skutečnost obrací o 180° tvrzením, že „francouzská koloniální armáda ohrožovala dál Tuniskou republiku z Alžírsku“⁶⁰¹.

Bitva o město trvala tři dny. Francie vysadila 7000 parašutistů a poslala 3 válečné lodi. Během střetu ztratila 24 mužů a 100 bylo raněno, v porovnání se 700 tuniskými ztrátami a více než 1200 zraněných. Francouzské síly tedy město ubránily. Týdeník nadhodnotil počet tuniských ztrát a hovořil o „zbouraném města a tisících mrtvých“⁶⁰². Vojenský neúspěch a padlé komentoval jako „skutky těch, kteří nechtějí odzbrojit, kteří nechtějí mír“⁶⁰³. Faktorem míru argumentoval i jiný příspěvek: „Krvavé události těchto dnů jsou novým důkazem, že není svobody, ani míru, dokud poslední žoldák kolonialismu není vyhnán ze země“⁶⁰⁴. Dále se zde opět objevuje motiv západního společenství kapitalistických zemí. Francouzští výsadkáři a legionáři „mají dostatek amerických zbraní“⁶⁰⁵ a prezident Tuniska Burgiba poukázal na „systém francouzských a amerických opěrných bodů“⁶⁰⁶.

V důsledku konce války o Alžírsko opustila francouzská vojska Bizertu v říjnu 1963. Kromě tohoto problému se tuniským událostem věnuje týdeník aktualitu „V Tunisu [Matmata]: natočili reportáž pracovníci Dokumentárního filmu“⁶⁰⁷, která se svou strukturou předchozím poněkud odlišuje.

Záběrový protokol „V Tunisu [Matmata]: natočili reportáž pracovníci Dokumentárního filmu“, Československý filmový týdeník 1961, číslo 47, pořadí reportáže 4, stopáž 73 sekund

<u>Záběr</u>	<u>Doba</u>	<u>Kamera</u>	<u>Obsah obrazu</u>	<u>Komentář</u>	<u>Hudba</u>
1	3	Celek	Palmy	• Do nejbližšího mesta či dědiny je odtial mnoho desiatok kilometrou. Je tu mešita a niekoľko administrativnych budov. Dědina v pieskových horach Tuniska sa volá Matmata.	Trubka, hudba zmaru (celá reportáž)
2	3	Celek	Mešita		
3	4	Celek	Budovy		
4	3	Celek	Most		
5	4	Celek	Jdoucí žena	• Je tu nedostatok vody.	
6	3	Polocelek	Dítě se zatrpklým úsměvem	• Bohatsko člověka se meria podle toho, či má, alebo nemá cisternu.	
7	4	Polocelek	Skupina dětí		
8	3	Celek	Pole	• Zdálo by se, že se tu užíví jen pár desítek lidí. A zatím jich tu žije přes pět tisíc.	
9	3	Celek	Palmy		
10	3	Celek	Obydlí		
11	3	Celek	Šaty na šňůře		
12	4	Celek	Obydlí		
13	3	Detail	Logo Shell	• Ale uprostřed dědiny, je benzínová	
14	4	Celek	Benzínová pumpa	pumpa. Postavili jej v době, keď byl Tunis francúzskou koloniou.	
15	4	Celek	Benzínová pumpa	• V evropské části Tunisu žili, a mnohdy	
16	3	Celek	Auta ve městě	ještě žijí ti, kteří mají zásluhu na to, že v	
17	5	Celek	Auta ve městě	zemi je dosud bída, že převážná část	
18	3	Celek	Reklamy	obyvatelstva neumí číst a psát. Že zde existuje vesnice jménem Matmata.	
19	3	Detail	Francouzské časopisy		
20	3	Celek	Reklamy		
21	3	Celek	Truchlící ženy na ulici		
22	5	Celek	Ženy na ulici	• Od dnešného, slobodného Tunisu závisí,	
23	3	Celek	Žena s dětmi	kedy sa vyrovná s dědictvom kolonialismu.	
24	4	Celek	Ženy na ulici		

Přestože v roce 1961 bylo již Tunisko pět let nezávislé, hospodářská situace se nemohla během takto krátké doby razantně zlepšit. Filmový týdeník toto komentoval nutností neustálého „vyrovnávání se s dědictvím kolonialismu“⁶⁰⁸. Hojně používaný kontrast chudého prostého lidu a přepychu bohatých kapitalistů zde byl uveden právě na příkladu vesnice Matmata. Kontrast lze vyzorovat na slovním spojení „je tu nedostatok vody [...] ale uprostřed vesnice je benzínová pumpa“⁶⁰⁹. Toto je dále podepřeno komentářem o bývalých kolonizátorech. „V evropské části Tunisu žili, a mnohdy ještě žijí ti, kteří mají zásluhu na to, že v zemi je dosud bída, že převážná část obyvatelstva neumí číst a psát.“⁶¹⁰

Během této komentované věty se objevují záběry na reklamy a plakáty ve městě (např. Air France) a francouzské časopisy v trafice. Zde můžeme objevit další kontrast.

Na titulních stranách časopisů se objevují usměvavé bělošské mladé ženy, kdežto v dalších záběru nám týdeník nabízí truchlící ženy v Tunisku. Celou reportáží se prolíná depresivní hudba zmaru.

4.5.4 Situace ve Francii

O vnitřní situaci ve Francii informoval filmový týdeník celkem osmi reportážemi: „Netradiční koncert v pařížském Paláci sportu“⁶¹¹, „Nové modely klobouků z Francie“, „Umění z odpadu v Paříži“⁶¹², „Sesuv půdy v Paříži: katastrofa v pařížském předměstí [Clamart]“⁶¹³, „Manifestace rolníků v Bretani“⁶¹⁴, „Katastrofa v Clamart: kde třicet domů se propadlo do země, byla zaviněna závalem v katakombách pod Paříží“⁶¹⁵, „Obrovský požár: na francouzském naftovém území v Africe [pole Bassi Touil; přezdívané Devil's Cigarette Lighter]“⁶¹⁶ a „Sportovní stadion v Paříži: po zápase ctitelů rockenrollu“⁶¹⁷. Všechny tyto reportáže lze dále jemněji rozdělit podle tématického zaměření.

a) umění

„Koncert jazzové hudby [...] se vydařil. Obzvláštní úspěch mělo improvizované vystoupení rytmické skupiny policie, která učila zlatou mládež novému tanci – rockenrollu mezi pendreký.“⁶¹⁸ Během stejné reportáže hraje klavírista dvěma rukama a nohou a kytarista hraje položený na lopatkách na zemi.

„Rockenrollová smršť. 2000 mladých pařížských ctitelů rockenrollu podlehlo běsnícímu živlu. [...] Policie musela pro jistotu další slavnosti tohoto druhu zakázat.“⁶¹⁹ Na záběrech se objevuje obraz kompletně zdemolovaného stadionu.

Bohatá francouzská kolekce klobouků nabízí bizarní „model Kvočna, [...] model Palačinka se závojíčkem, [...] střízlivost, kterou autor nazval Kukuč“⁶²⁰.

„V Paříži nechávají bez dozoru nádoby na popel a odpadky“⁶²¹, ale se jimi mohli umělci inspirovat.

b) katastrofa

„Tak to vypadalo na pařížském předměstí Clamart po sesouvání půdy. Katastrofa si vyžádala 20 lidských životů a 78 rodin bylo připraveno o přístřeší.“⁶²²

„Došlo k tragické katastrofě. Zřítilo se 30 domů.“⁶²³

„Obrovský mrak zemního plynu se vznítil v blízkosti francouzských naftových pramenů na Saháře.“⁶²⁴

c) demonstrace

„Zatarasené cesty jsou projevem nespokojenosti a starostí [francouzských rolníků] o samotnou existenci.“⁶²⁵

„Bretanští rolníci žádali propuštění svých zatknutých delegátů.“⁶²⁶

Díky kombinaci těchto tématických bloků tak mohli diváci sledovat obraz Francie jako země absolutní anarchie, kde neexistuje morálka, chybí pevný řád a bezmocná vláda nemá situaci pod kontrolou. Mládež podléhá divoké hudbě, která v nich podněcuje agresivní chování, umělci produkují pošetilé výtvořky, ke katastrofám dochází bez předchozího varování a vědomí co je zapříčinilo a zbylé místo vyplňují nespokojení farmáři.

Přes některé potíže, systém čtvrté republiky nebyl ve skutečnosti zcela negativní. Je třeba především uznat, že režim měl zásluhu na překonání hospodářských potíží. Pomocí úvěrů, které získala Evropa v rámci Marshallova plánu od roku 1948 a díky příznivé mezinárodní konjunktúře, která začala v roce 1952, měli vůdcové čtvrté republiky úspěch nejen při obnově výrobního potenciálu, ale také ve svém úsilí zvýšit životní úroveň většiny Francouzů. Avšak slabost Národního shromáždění i střídajících se vlád měla za následek, že prosperita Francouzů byla zajištěna na úkor státních financí.⁶²⁷ Když nastala květnová krize roku 1958, státní pokladna byla prázdná a úvěrové možnosti veřejné moci byly vyčerpány. Čtvrtá republika však nezankla v důsledku těchto selhání, její konec vyvolala spíše zahraniční politika, přesněji řečeno její neschopnost vyřešit problémy zámořských teritorií.⁶²⁸

Od samého počátku (červen 1958) až po závěr (duben 1969) byla první fáze páté republiky poznamenána výjimečnou osobností generála Charlese de Gaulla. Výměnou za pravomoci, které mu byly uděleny k vyřešení alžírského problému, de Gaulle požadoval a obdržel pro svou vládu určité postoupení zákonodárné moci, díky které by mohl v případě, že by to lid schválil v referendu, přikročit k zřízení nových institucí.⁶²⁹ De Gaullově republice bylo vyměřeno jen desetileté trvání, ale její vliv na život země byl velmi hluboký. Tato skutečnost souvisela s úsilím o obnovu, jež se projevovalo ve všech oblastech od finanční politiky až po státní správu. „Velký záměr“ generála de

Gaulla se měl projevoval postupně. Nejprve musel prezident vyřešit alžírský problém, které pohlcoval veškerou energii země. Jak již bylo popsáno výše, alžírská záležitost vrcholila právě rokem 1961.⁶³⁰

Závěr

Pro kvantitativní analýzu bylo shlédnuto všech 52 žurnálů Československého filmového týdeníku v roce 1961. Do celkového času 37 004 sekund (10 hodin 17 minut a 44 sekund) bylo vměstnáno 588 reportáží o celkové délce 35 632 sekund. Zbývajících 1 372 sekund zabraly úvodní znělky a závěrečné titulky. Průměrně má týdeník celkovou stopáž 685 sekund (11 minut 25 sekund), nicméně rozdíl mezi nejkratším dílem – číslo 52 (548 sekund – 9 minut 8 sekund) a nejdelším – číslo 24, 854 sekund (14 minut 14 sekund) činí více než pět minut. Se znalostí předchozího období můžeme vidět vzrůstající tendenci v celkové délce týdeníku od konce padesátých let. Co se týče počtu příspěvků, průměrně se jich v rámci jednoho dílu vyskytuje 11,3. Opět zde ale velmi kolísá jejich počet díl od dílu. Nejméně příspěvků bylo odvysíláno v čísle 37 – 8 příspěvků, zatímco nejvíce nabídlo vydání číslo 13 – dohromady 23. V porovnání s výsledky z padesátých let můžeme vidět trend zařazovat stále více příspěvků v rámci jednoho žurnálu. Průměrný čas jednoho příspěvku byl zjištěn na 60,6 sekundy. I v této analýze však byly nalezeny značné výkyvy. Nejkratší reportáž trvala 7 sekund, zatímco nejdelší 287 sekund (4 minuty 47 sekund). Při porovnání týdeníků z druhé poloviny předcházející dekády lze vidět stejný průměrný čas.

Po obsahové stránce nemá Československý filmový týdeník roku 1961 pevnou strukturu. Kolísá jak celé jeho trvání, počet reportáží, tak i jejich stopáž. Dále neexistuje pravidlo, podle kterého by bylo stanoveno pevné řazení témat za sebou. Díky tomu se může stát, že událost ze sportu je uvedena dříve než podstatná politická událost. Samotná témata reportáží se mohou lišit díl od dílu. Obsah celého jednoho žurnálu je například věnován pouze zahraničním tématům, ale v dalším díle se zahraničí netýká ani jedna zpráva. V některých případech příspěvky navazují, či se prolínají, na předchozí v tématu, v jiných případech jsou tvrdě odděleny stříhem. Při znalosti těchto faktorů je tedy velmi obtížné být jen předpokládat obsah jednotlivých dílů filmového týdeníku a je takřka nemožné vytvořit modelové číslo.

Na počátku práce byly stanoveny tři hypotézy. Dvě z nich, „objevuje se více soft news“ a „objevuje se více zpravodajství pokrývající domácí agendu“, se potvrdily. „Soft news“ převládají nad „hard news“ v poměru 57 % : 43 % a domácí příspěvky nad zahraničními v poměru 50,7 % : 43,4 %. Třetí hypotéza, „převažují ekonomická témata“, se nepotvrdila, nicméně navzdory tomu, že tématická kategorie zaměřená na

ekonomiku se zařadila až na třetí místo, nebyla původní hypotéza zcela mylná. Rozdíl mezi prvním, druhým a třetím v pořadí není nikterak propastný a pohybuje se na hranici statistické chyby (kultura 27,2 %; politika 25,9 %; ekonomika 25,3 %).

Kvantitativní analýzou byly podle plánu vyselektovány zahraniční příspěvky, aby mohly být použity v další sekci, v rámci kvalitativní analýzy. Z celkových 588 příspěvků se zahraniční agendy týkalo 255 zpráv (43,3 %). Tyto zprávy byly následně jemněji roztřízeny podle jejich geografického zaměření: Sovětský svaz 22,75 %; SRN, NDR, Berlín 21,96 %; Francie, Alžírsko, Tunisko 8,24 %; USA 6,67 % a Kubánská krize 5,49 %. Po zjištění těchto nejvyskytovanějších témat byla vybráno následujících pět okruhů pro kvalitativní analýzu. Jedná se o sovětskou ekonomiku, německou otázku, závody v dobývání vesmíru, kubánskou krizi a kolaps francouzského kolonialismu.

Reportáže zaměřené na *sovětskou ekonomiku* se snaží zobrazit stále se zvyšující produktivitu sovětské ekonomiky. Týdeníky používají několik frází a hesel: „automatizování“, „překročení plánu“, „závazky“ a „dokončení dříve“ a dále neustále odkazují na XXII. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu. Základní idea sovětské řízené ekonomiky se nachází v reportáži o celinách, ve které vše lineárně roste a nemůže ji zasáhnout žádná krize. Slovní spojení „možnosti dalšího zvyšování jsou nevyčerpatelné“ tuto ideu obhajují. I když byly některé zprávy řazeny do sekce „hard news“, neboť odkazovaly na událost která musela být odvysílána ihned po uskutečnění, jejich náplň byla velmi „měkká“. Reportáže neobsahovaly žádné „těžké“ informace – datum, fakta, čísla, výsledek jednání, které bychom očekávali od zpravodajské aktuality. Na druhou stranu perfektně zapadá do schématu filmového týdeníku, jakožto magazínu, který nabízí zajímavosti a pestrosti. Informace podávané československým filmovým týdeníkem o sovětské ekonomice musely být primárně nepravdivé, ale nikoliv lživé, neboť jeho tvůrci si nemohli ověřit informace a pouze přebírali ty sovětské.

V rámci tématického okruhu *německá otázka* můžeme vidět tradiční černobílé vidění studenovělečného světa. Berlín je označován jako „město dvou světů“, ve smyslu „Berlín demokratický a Berlín západní“. Označení spojenecké části města jako „západní“ má dehonestující nádech a v rámci aktualit se na něj váží další slovní spojení. Stavba berlínské zdi byla realizována z důvodu masivní emigrace východoněmeckého obyvatelstva do Spolkové republiky. Jednalo se o směr z východního do západního Berlína. Týdeník však argumentuje zcela opačný směr a důvod pro stavbu zdi. Podle něj „bylo nutno v nepřehledných místech Berlína postavit zábrany, aby se zamezilo

volnému pohybu band špiónů a diverzantů“. Divákovi je nucen naprosto odlišný pohled. Jedná se o občany západního Berlína, kteří se chtějí nelegálně dostat do východní části města a ta se proto musí začít střežit.

Ve skutečnosti se s výstavbou zdi měli obávat západní mocnosti zvýšeného vojenského napětí, ale týdeník tento fakt formuloval pod naprosto opačným úhlem. V ohrožení se měly cítit socialistické země, ale ty měla upevňovat vzájemná jednota. Tu měla znázornit i klamná reportáž, ve které dělníci manifestovali souhlas s vedením Sovětského svazu. Po podrobnějším zkoumání lze konstatovat, že tato zpráva neměla s autenticitou nic společného a byla vytvořena na zakázku.

Ačkoliv v rámci západních zemí panovaly značné protikladné názory na vedení určitých problémů, filmový týdeník je zobrazoval jako monolitický celek, který svou strategii a cíle nemění ani s příchodem nových vlád. Pro žurnál byla nejdůležitější osa SRN-USA-GBR-FRA. Aktuality týkající se vztahů mezi zmiňovanými zeměmi se vyznačovaly krátkou délkou bez jakékoli podrobnosti výsledku jednání. Záběry měly diváka především informovat o tom, že spojenci mezi sebou často jednají. Tímto mělo být nepřímě řečeno, že pravděpodobně něco plánují.

V nejhorším světle je vyobrazena vnitřní situace ve Spolkové republice Německo. Ve všech reportážích lze vyzorovat tendence označovat tento stát jako přímého nástupce nacistického Německa. Konají se sjezdy revanšistů, hospodářství je pod kontrolou válečných zločinců a militaristé neustále volají po vyzbrojení. Mnoho aktualit je hudebně tematicky podbarveno maršem Preußens Gloria a rytmičtým bubnováním.

Na *závodech v dobývání vesmíru* můžeme opět vyzorovat černobílý kontrast mezi vesmírným programem bipolárních velmocí. Komentář se zaměřoval na vyobrazení bezchybnosti sovětského kosmického programu a často jej i vylepšoval, zatímco americký byl hodnocen negativně a mnohdy byl i záměrně očeňován. Tento fakt byl zapříčiněn počáteční vyšší úspěšností Sovětů nad Američany, ale zejména v tom, že v Sovětském svazu byly veškeré chyby a nezdary utajovány a úspěchy zveličovány. Naproti tomu ve Spojených státech byl vesmírný program takřka veřejnou záležitostí a i běžný občan se mohl dozvědět pravdivé informace. Neustále docházelo k přímému porovnávání v rámci velikosti vyslaných objektů a jejich setrvání ve vesmíru. Dále je třeba zvýraznit motivace samotných programů. Zatímco americké rakety „mají plnit hlavně přání amerických zbrojařských magnátů a generálů“, na druhé

straně to je sovětský lid „který krok za krokem pokořuje vesmír, který se krok za krokem blíží vysněnému cíli lidstva – ke komunismu“.

Let Jurije Gagarina do vesmíru byla v rámci celého roku 1961 označena jako nejdůležitější událost. Týdeník o ní informoval jako o „začátku nové epochy v dějinách lidstva“ a samotný kosmonaut byl označován jako „rytíř nového věku“. V těchto formulacích můžeme najít technologický utopismus. Mnoho občanů Sovětského svazu věřilo, že s vysláním člověka do vesmíru přijde něco jako příchod Krista, úsvit nového věku. Toto utvrzovalo sovětskou kulturu - zmiňovaný technologický utopismus jako bolševický světónázor. Gagarinův let měl napovědět, že dosažení komunismu přijde brzy. I o Gagarinově letu týdeník opět tendenčně informoval, že vše fungovalo bez problémů.

Reportáže o zahraničních návštěvách Gagarina vědomě překračují rámec kosmonautiky, když reagují na aktuální témata a společensko-politické rozvržení sil. Podobně jako na příkladu Československa je Gagarinova návštěva Kuby líčena jako kubánsko-sovětské přátelství a součást celosvětového socialistického tábora. Kuba se tak dostává do této společnosti ne pouze v rámci vojenské a ekonomické podpory, ale také společensko-technicko-kulturní vazbou. Takto líčená zpráva má díky svému načasování i výrazné prolínání do kubánských záležitostí. Spojením faktorů kubánsko-americké rivality a kubánsko-sovětského přátelství se nám nepřímou vypořádává známý fakt americko-sovětské rivality. Obdobně je barvitá i zpráva o návštěvě Germana Titova v NDR. Slova komentáře „kosmonaut“, „Berlíňan“ a „naše“ zde spojují socialistické země SSSR, NDR a ČSSR na jednu stranu při sporu s kapitalistickými SRN a USA.

Příspěvky týkající se *kubánské krize* nepředkládají žádné detaily, v reportážích není uvedeno ani místo vylodění, ani datum, kdy se bojovalo. Nicméně zajímavé je pozorovat jakým způsobem jsou označováni Kubánci a jakým Američané. Zatímco statečný a odhodlaný lid hrdinsky brání revoluci a svobodu, Američané jsou popisováni jako záškodnické bandy, které provádí agresí. Důležité jsou příspěvky zaměřující se na československo-kubánské přátelství. Jedná se zejména o vazby celospolečenské, hospodářské, kulturní, politické a studentské. Po bližší analýze lze ale vypořádat jakousi nerovnoměrnost vzájemných vztahů. Ať by si teoreticky měly být všechny země socialistického tábora rovny, na tomto příkladu můžeme pozorovat, že to takto není. Československo je zde přiblíženo jako starší, zkušenější a úspěšnější socialistický bratr, který svému mladšímu, ne příliš zkušenému a ještě nerozhodnému bratříčkovi pomáhá a ukazuje mu ten správný směr. Reportáže zabývající se samotnou situací na Kubě mají

společný prvek v kontrastu, kterým se snaží ukázat rozdíl mezi životem na ostrově před a po revoluci.

V rámci *kolapsu francouzského kolonialismu* se objevují dvě na první pohled podobná témata. Pokud se ale týdeník v informování o Tunisku mohl opřít o hojně využívaný vzor „dobrý x špatný“ v podání tuniské kolonie a francouzského kolonizátora, u alžírské otázky to nebylo tak jednoduché. Na jedné straně sice zůstal alžírský lid, ale francouzská strana se rozštěpila na prezidenta Charlese de Gaulla a jeho odpůrce, kteří chtěli uchovat francouzskou nadvládu nad touto zemí. Zmínky o prezidentovi jsou minimální, neboť by nezapadal do zmíněného modelu „dobrý x špatný“, v tomto případě „nezávislost x zachování současného stavu“. Slovo a činy zde plně přebírají a vyplňují pučisté. Ačkoliv nemají žádnou legitimitu, týdeník jejich chování posuzuje jako reprezentativní pro celou zemi.

Tuniskou otázku významně poznamenala Bizertská krize. Francouzské město a přístav byli nejdříve zablokováni tuniskou armádou a námořnictvem a poté následně napadeny. Týdeník obhajoval tento atak tím, že „svrchovaný stát Tunis chce svoje území zpět“. Bizerta hrála pro Francii důležitou roli při Alžírské válce, neboť zde mohli soustředit armádu a připravovat se na budoucí akce. Týdeník tuto skutečnost obrátil o 180° tvrzením, že „francouzská koloniální armáda ohrožovala dál Tuniskou republiku z Alžírsku“.

Přestože v roce 1961 bylo již Tunisko pět let nezávislé, hospodářská situace se nemohla během takto krátké doby razantně zlepšit. Filmový týdeník toto komentoval nutností neustálého „vyrovnání se s dědictvím kolonialismu“. Hojně používal kontrast chudého prostého lidu a přepychu bohatých kapitalistů. Co se týče samotné situace ve Francii, kombinací tematických bloků umění, katastrofa a demonstrace mohli diváci sledovat obraz země Galtského kohouta jako krajiny absolutní anarchie, kde neexistuje morálka, chybí pevný řád a bezmocná vláda nemá situaci pod kontrolou. Mládež podléhá divoké hudbě, která v nich podněcuje agresivní chování, umělci produkují pošetilé výtvary, ke katastrofám dochází bez předchozího varování a vědomí co je zapříčinilo a zbylé místo vyplňují nespokojení farmáři.

Co se týče *gate-keepingu*, díky historickému odstupu můžeme pozorovat, že týdeník neinformoval v rámci socialistického tábora zejména o sovětsko-čínské roztržce, která stupňovala již od roku 1958 a v rámci vnitřní situace v Čínské lidové republice o katastrofálních dopadech Velkého skoku vpřed. Týdeník mlčel o formální

měnová reformě, která proběhla v Sovětském svazu, za které se staré rubly měnily za nové v poměru 10:1. Ve stejném poměru se změnila ceny i platy. Přes oteplení vztahů s Jugoslávií se věnovala minimální pozornost zemi samostatné, i mezinárodnímu projektu jejího prezidenta Tita. Hnutí nezúčastněných zemí, jako určitá třetí alternativa mezi USA a SSSR dostalo prostor pouze v jedné reportáži.

Summary

In the quantitative method the author found following results: the average length of the newsreel was 685 seconds (11 minutes and 25 seconds), there were about 11.3 reports in each newsreel and every report lasted in average 60.6 seconds. In comparison with the newsreels in the 1950s, there was longer footage in total, more reports and approximately the same time of one report. At the start, there were three main hypotheses. Two of them „There are more soft news than hard news“ and „There are more news about domestic agenda than foreign agenda“ were correct. The third one, „There are more economic news than another ones“, was incorrect but it was very close to other variables (culture 27.2 %, politics 25.9 %, economics 25.3 %).

During the quantitative method there were chosen these following five topics for analysis in the qualitative method: Soviet economy, German question, Space Race, Cuban Crises and French decolonialism. Reports about the Soviet economy claimed still growing productivity of the central planned economy and no possibility of any crisis. The German question was shown as a typical black-white vision of the Cold War. The city of Berlin was called as “a city of two worlds – democratic Berlin and western Berlin”. Federal Republic of Germany is marked as a direct follower of the Nazi Germany. The same black-white stereotyp was used for the reports about the Space Race. Commentators were talking about perfectly organized and working the Soviet program and about explosions and failures in the US program. The reports about foreign visits of Yuri Gagarin were beyond the astronautics, because they were connecting actual problems in politicaly divided world. State visit of Gagarin in Cuba was shown as a Cuban-Soviet friendship within the global socialist camp. During the Cuban crisis, the inhabitants of the island were called as brave and determined people. On another side, Americans were described as marauding gangs and aggressors. In the reports about the French decolonialism, the French president Charles de Gaulle was barely noticed. For the black-white stereotyp were chosen generals plotting the coup d'etat. Although they had no legitimacy, the newsreels described them as representatives of France.

Poznámky

- ¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 4
- ² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 4
- ³ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 69
- ⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 7
- ⁵ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 5
- ⁶ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 6
- ⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 9
- ⁸ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 12
- ⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 13
- ¹⁰ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 16
- ¹¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 27
- ¹² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 29
- ¹³ THOMPSONOVÁ, Kristin; BORDWELL, David. *Dějiny filmu. Přehled světové kinematografie*. Praha: Akademie múzických umění: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 29
- ¹⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 31
- ¹⁵ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 37
- ¹⁶ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 44
- ¹⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 39
- ¹⁸ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 35
- ¹⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 36
- ²⁰ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 47
- ²¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 48
- ²² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 57, 58
- ²³ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 59
- ²⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 60
- ²⁵ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 51
- ²⁶ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 54
- ²⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 65
- ²⁸ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 67
- ²⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 68
- ³⁰ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 69
- ³¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 71
- ³² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 68
- ³³ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 83
- ³⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 86
- ³⁵ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 88
- ³⁶ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 105
- ³⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 107
- ³⁸ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 108
- ³⁹ VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 408
- ⁴⁰ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 115
- ⁴¹ VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 410
- ⁴² VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 412
- ⁴³ VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 411
- ⁴⁴ VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 413
- ⁴⁵ SORLIN, Pierre. The French Newsreels of the First World War. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 508
- ⁴⁶ VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 414
- ⁴⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 110
- ⁴⁸ VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 411
- ⁴⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 116
- ⁵⁰ SORLIN, Pierre. The French Newsreels of the First World War. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 514
- ⁵¹ SORLIN, Pierre. The French Newsreels of the First World War. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 514

- ⁵² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 127
- ⁵³ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 131
- ⁵⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 133
- ⁵⁵ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 135
- ⁵⁶ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 151
- ⁵⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 137
- ⁵⁸ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 144
- ⁵⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 159
- ⁶⁰ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 161
- ⁶¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 162
- ⁶² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 167
- ⁶³ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 168
- ⁶⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 197
- ⁶⁵ HUGGINS, Mike. „And Now, Something for the Ladies“: representations of women’s sport in cinema newsreels 1918-1939. *Women’s History Review*. Vol. 16, No. 5, November 2007, s. 686
- ⁶⁶ KOPAL, Petr. *Film a dějiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 48
- ⁶⁷ KOPAL, Petr. *Film a dějiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 41
- ⁶⁸ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 212
- ⁶⁹ BROŽ, Jaroslav; OLIVA, Ljubomír. *Film je umění. Sborník statí*. Praha: Orbis, 1963, s. 103, 104
- ⁷⁰ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 224
- ⁷¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 236
- ⁷² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 223
- ⁷³ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 225
- ⁷⁴ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 226
- ⁷⁵ HAVELKA, Jiří. *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965, s. 12
- ⁷⁶ HAVELKA, Jiří. *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965, s. 12
- ⁷⁷ HAVELKA, Jiří. *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965, s. 13
- ⁷⁸ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 71
- ⁷⁹ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 72
- ⁸⁰ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 64
- ⁸¹ HAVELKA, Jiří. *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965, s. 12
- ⁸² NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 72, 73
- ⁸³ HAVELKA, Jiří. *Kronika našeho filmu 1898-1965*. Praha: Filmový ústav, 1967, s. 63
- ⁸⁴ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 73
- ⁸⁵ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 73
- ⁸⁶ KOPAL, Petr. *Film a dějiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 49
- ⁸⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press 1980, str. 229
- ⁸⁸ HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 34
- ⁸⁹ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 133
- ⁹⁰ VAN DE WINKEL, Roel. Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of Ufa’s foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German’s weekly newsreel (Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 5
- ⁹¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 229
- ⁹² HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 35
- ⁹³ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 134
- ⁹⁴ HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 35
- ⁹⁵ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 134

- ⁹⁶ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 135
- ⁹⁷ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 140
- ⁹⁸ HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 39
- ⁹⁹ HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 40
- ¹⁰⁰ HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 37
- ¹⁰¹ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 135
- ¹⁰² HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 40
- ¹⁰³ HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 140
- ¹⁰⁴ VAN DE WINKEL, Roel. Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of Ufa's foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German's weekly newsreel (Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 8
- ¹⁰⁵ VAN DE WINKEL, Roel. Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of Ufa's foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German's weekly newsreel (Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 9
- ¹⁰⁶ VAN DE WINKEL, Roel. Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of Ufa's foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German's weekly newsreel (Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 11
- ¹⁰⁷ VAN DE WINKEL, Roel. Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of Ufa's foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German's weekly newsreel (Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 12
- ¹⁰⁸ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 73, 74
- ¹⁰⁹ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 74
- ¹¹⁰ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 64
- ¹¹¹ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 67
- ¹¹² NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 74
- ¹¹³ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 69
- ¹¹⁴ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 75
- ¹¹⁵ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 67
- ¹¹⁶ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 75
- ¹¹⁷ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 67
- ¹¹⁸ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 76
- ¹¹⁹ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 68
- ¹²⁰ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 79
- ¹²¹ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 68
- ¹²² MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 84
- ¹²³ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 68, 69
- ¹²⁴ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 92

- ¹²⁵ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 93
- ¹²⁶ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 100
- ¹²⁷ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 102
- ¹²⁸ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 94
- ¹²⁹ ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 71
- ¹³⁰ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 102
- ¹³¹ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 90
- ¹³² MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 95
- ¹³³ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 87
- ¹³⁴ MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 110
- ¹³⁵ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 117
- ¹³⁶ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 119
- ¹³⁷ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 276
- ¹³⁸ ATKINSON, Nathan S. Newsreels as Domestic Propaganda: Visual Rhetoric at the Dawn of the Cold War. *Rhetoric & Public Affairs*. Vol. 14, No. 1, 2011, s. 78
- ¹³⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press 1980, str. 273
- ¹⁴⁰ ATKINSON, Nathan S. Newsreels as Domestic Propaganda: Visual Rhetoric at the Dawn of the Cold War. *Rhetoric & Public Affairs*. Vol. 14, No. 1, 2011, s. 78
- ¹⁴¹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 289
- ¹⁴² FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 289, 291
- ¹⁴³ BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 512
- ¹⁴⁴ BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 511
- ¹⁴⁵ KOWALSKY, Daniel. The Soviet cinematic offensive in the Spanish Civil War. *Film History*. Vol. 19, 2007, s. 7
- ¹⁴⁶ KOWALSKY, Daniel. The Soviet cinematic offensive in the Spanish Civil War. *Film History*. Vol. 19, 2007, s. 8
- ¹⁴⁷ KOWALSKY, Daniel. The Soviet cinematic offensive in the Spanish Civil War. *Film History*. Vol. 19, 2007, s. 7
- ¹⁴⁸ KOWALSKY, Daniel. The Soviet cinematic offensive in the Spanish Civil War. *Film History*. Vol. 19, 2007, s. 16, 17
- ¹⁴⁹ BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 515
- ¹⁵⁰ BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 498
- ¹⁵¹ BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 516
- ¹⁵² BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 516
- ¹⁵³ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 108
- ¹⁵⁴ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 109
- ¹⁵⁵ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 112
- ¹⁵⁶ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 116
- ¹⁵⁷ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 116
- ¹⁵⁸ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 120
- ¹⁵⁹ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 121
- ¹⁶⁰ STAMM, Karl. The ‚Neue Deutsche Wochenschau‘ (1950): West German Newsreel coverage of Korea and the virtues of peace. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 69

- ¹⁶¹ JORDAN, Gunter. Defa's ,Der Augenzeuge': The Newsreel in East Germany, 1946-1949. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 63
- ¹⁶² JORDAN, Gunter. Defa's ,Der Augenzeuge': The Newsreel in East Germany, 1946-1949. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 65
- ¹⁶³ JORDAN, Gunter. Defa's ,Der Augenzeuge': The Newsreel in East Germany, 1946-1949. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 64
- ¹⁶⁴ JORDAN, Gunter. Defa's ,Der Augenzeuge': The Newsreel in East Germany, 1946-1949. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 66
- ¹⁶⁵ JORDAN, Gunter. Defa's ,Der Augenzeuge': The Newsreel in East Germany, 1946-1949. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 64
- ¹⁶⁶ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 128
- ¹⁶⁷ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 129
- ¹⁶⁸ HAVELKA, Jiří. *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965, s. 15
- ¹⁶⁹ HAVELKA, Jiří. *Kronika našeho filmu 1898-1965*. Praha: Filmový ústav, 1967, s. 64
- ¹⁷⁰ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 130
- ¹⁷¹ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 131
- ¹⁷² NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 133
- ¹⁷³ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 145
- ¹⁷⁴ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 146
- ¹⁷⁵ KAPLAN, Karel; TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1994, s. 12
- ¹⁷⁶ KAPLAN, Karel; TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1994, s. 26
- ¹⁷⁷ KAPLAN, Karel; TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1994, s. 26-27
- ¹⁷⁸ KAPLAN, Karel; TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1994, s. 48
- ¹⁷⁹ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 147
- ¹⁸⁰ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 148
- ¹⁸¹ BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 17, 18
- ¹⁸² BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 18
- ¹⁸³ BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 65
- ¹⁸⁴ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 255
- ¹⁸⁵ NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002, s. 255
- ¹⁸⁶ PIŠTORA, Ladislav. Filmoví návštěvníci a kina na území České republiky. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 68
- ¹⁸⁷ PIŠTORA, Ladislav. Filmoví návštěvníci a kina na území České republiky. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 69
- ¹⁸⁸ PROKOP, Dieter. *Boj o média. Dějiny nového kritického myšlení o médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 288
- ¹⁸⁹ FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980, s. 308, 309
- ¹⁹⁰ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 9-10
- ¹⁹¹ KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008, s. 5
- ¹⁹² KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008, s. 14

- ¹⁹³ KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008, s. 18
- ¹⁹⁴ KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008, s. 13
- ¹⁹⁵ SIEBERT, Fred; PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four Theories of the Press. The Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility, and Soviet Communist Concepts of What the Press Should Be and Do*. University Illinois Press, 1956
- ¹⁹⁶ HALLIN, Daniel; MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě. Tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008, s. 11
- ¹⁹⁷ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, s. 122
- ¹⁹⁸ HALLIN, Daniel; MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě. Tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008, s. 11, 12
- ¹⁹⁹ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 19, 20
- ²⁰⁰ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 16, 17
- ²⁰¹ TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 30, 31
- ²⁰² TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 108
- ²⁰³ Novoroční projev prezidenta Antonína Novotného. [číslo: 01; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:24-4:47]
- ²⁰⁴ Naš ementálský sýr: Vyrábíme ve Východočeských mlékárnách v Kruhu u Jilemnice. [číslo: 05; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:12-7:10]
- ²⁰⁵ Oděvní závody: v Prostějově se zmodernizovaly. [číslo: 03; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:12]
- ²⁰⁶ Kheda: chytání divokých slonů v Indii. [číslo: 09; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:10-9:12]
- ²⁰⁷ Torula: je přípravek, kterým v JZD Lodhéřov zvýšili přírůstky vepřků o 15%. [číslo: 01; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:57-8:22]
- ²⁰⁸ J. F. Kennedy: prezidentem Spojených států severoamerických. [číslo: 06; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:07-7:15]
- ²⁰⁹ Sesuv půdy v Paříži: katastrofa v pařížském předměstí [Clamart]. [číslo: 26; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:48-6:27]
- ²¹⁰ Mistrovství republiky: v krasobruslení v Ostravě. [číslo: 03; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:15-9:51]
- ²¹¹ Móda 1961: čím nás překvapí oděvní průmysl. [číslo: 03; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:12-2:33]
- ²¹² Oslavany [u Brna] v roce 1920: vzpomínka na velkou stávkou. [číslo: 02; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:55-6:58]
- ²¹³ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 18
- ²¹⁴ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Zur Historisch-kritischen Analyse von Kinowochenschauen am Beispiel Ausgewahler Beriche der anglo-amerikanischen Besatzungswochenschau „Welt im Film“. In: NITSCHKE, August (ed.). *Rapports I. Grand themes, methodologie, sections chronologiques (I)*. Stuttgart: Comite international des sciences historiques, 1985, s. 189-205
- ²¹⁵ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 107-125
- ²¹⁶ DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 107
- ²¹⁷ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 117
- ²¹⁸ TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 120
- ²¹⁹ BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 21
- ²²⁰ BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 25
- ²²¹ Biologická kabina. [číslo: 16; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:30-4:37]
- ²²² Oslavy 1. Máje: Vyznamenání nejlepších pracovníků [na Pražském hradě] a manifestace v Praze [Václavské nám.]. [číslo: 18; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:20-2:57]
- ²²³ Patrice Lumumba mrtev: manifestace pražských studentů a pracujících [před belgickým velvyslanectvím a na Staroměstském náměstí]. [číslo: 08; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:04]
- ²²⁴ BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 18
- ²²⁵ BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury, s. 18

- ²²⁶ MAIER, Charles S. The world economy and the Cold War in the middle of the twentieth century. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 45
- ²²⁷ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 304, 305
- ²²⁸ MAIER, Charles S. The world economy and the Cold War in the middle of the twentieth century. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 44
- ²²⁹ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 305
- ²³⁰ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 305
- ²³¹ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 309, 310
- ²³² COOPER, Richard N. Economic aspects of the Cold War, 1962-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 47
- ²³³ MADDISON, Angus. *The World Economy. A Millennial Perspective*. Paris: OECD, 2001, s. 274-275
- ²³⁴ COOPER, Richard N. Economic aspects of the Cold War, 1962-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 50
- ²³⁵ MAIER, Charles S. The world economy and the Cold War in the middle of the twentieth century. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 50
- ²³⁶ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 310
- ²³⁷ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 317
- ²³⁸ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 310
- ²³⁹ Koksová baterie [v Temirtau]: v Kazachstanu je jednou z největších na světě. [číslo: 01; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:54-9:33]
- ²⁴⁰ V sovětském Azovstalu: zvýšili pomocí komplexní automatizace produktivitu práce desetkrát. [číslo: 32; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:15]
- ²⁴¹ 2000 km dlouhý plynovod: spojí Uzbekou republiku s Uralem. [číslo: 34; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:09-6:51]
- ²⁴² Stalingradská hydroelektrárna: gigant, nesoucí jméno XXII. sjezdu KSSS. [číslo: 40; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:25-7:16]
- ²⁴³ Vysoká pec XXII. sjezdu KSSS [Ocelářský kombinát v Krivoroží]. [číslo: 42; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:27]
- ²⁴⁴ Sovětský lid oslavil XXII. sjezd: budovatelskými úspěchy [exkavátor pro zavlažovací kanály]. [číslo: 44; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:50-2:33]
- ²⁴⁵ Metalurgický "gigant": vybudovali v Čeljabinsku. [číslo: 46; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:31-5:06]
- ²⁴⁶ Za vyšší výnosy: v bavlnářských oblastech SSSR [Uzbekistán]. [číslo: 48; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:12-2:01]
- ²⁴⁷ Koksová baterie [v Temirtau]: v Kazachstanu je jednou z největších na světě. [číslo: 01; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:54-9:33]
- ²⁴⁸ V sovětském Azovstalu: zvýšili pomocí komplexní automatizace produktivitu práce desetkrát. [číslo: 32; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:15]
- ²⁴⁹ Vysoká pec XXII. sjezdu KSSS [Ocelářský kombinát v Krivoroží]. [číslo: 42; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:27]
- ²⁵⁰ 2000 km dlouhý plynovod: spojí Uzbekou republiku s Uralem. [číslo: 34; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:09-6:51]
- ²⁵¹ Za vyšší výnosy: v bavlnářských oblastech SSSR [Uzbekistán]. [číslo: 48; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:12-2:01]
- ²⁵² Stalingradská hydroelektrárna: gigant, nesoucí jméno XXII. sjezdu KSSS. [číslo: 40; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:25-7:16]
- ²⁵³ Vysoká pec XXII. sjezdu KSSS [Ocelářský kombinát v Krivoroží]. [číslo: 42; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:27]
- ²⁵⁴ SAVRANSKAYA, Svetlana; TAUBMAN, William. Soviet foreign policy, 1962-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 135
- ²⁵⁵ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 312

- ²⁵⁶ V sovětském Azovstalu: zvýšili pomocí komplexní automatizace produktivitu práce desetkrát. [číslo: 32; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:15]
- ²⁵⁷ 2000 km dlouhý plynovod: spojí Uzbekou republiku s Uralem. [číslo: 34; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:09-6:51]
- ²⁵⁸ Stalingradská hydroelektrárna: gigant, nesoucí jméno XXII. sjezdu KSSS. [číslo: 40; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:25-7:16]
- ²⁵⁹ Vysoká pec XXII. sjezdu KSSS [Ocelářský kombinát v Krivoroží]. [číslo: 42; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:27]
- ²⁶⁰ Koksová baterie [v Temirtau]: v Kazachstanu je jednou z největších na světě. [číslo: 01; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:54-9:33]
- ²⁶¹ V sovětském Azovstalu: zvýšili pomocí komplexní automatizace produktivitu práce desetkrát. [číslo: 32; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:15]
- ²⁶² 2000 km dlouhý plynovod: spojí Uzbekou republiku s Uralem. [číslo: 34; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:09-6:51]
- ²⁶³ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 300, 301
- ²⁶⁴ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 301
- ²⁶⁵ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 302
- ²⁶⁶ TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/Art, 2005, s. 365
- ²⁶⁷ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 318
- ²⁶⁸ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 312
- ²⁶⁹ Sběr balvlny v [jižním] Kazachstanu: Bohatá úroda na bývalých stepích. [číslo: 44; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:33-3:16]
- ²⁷⁰ N. S. Chruščov na celinách [kolchoz Iževskij, Astana, Kazachstán]: porada zemědělských pracovníků. [číslo: 50; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:15]
- ²⁷¹ N. S. Chruščov na celinách [kolchoz Iževskij, Astana, Kazachstán]: porada zemědělských pracovníků. [číslo: 50; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:15]
- ²⁷² TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/Art, 2005, s. 374
- ²⁷³ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 310
- ²⁷⁴ TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/Art, 2005, s. 478
- ²⁷⁵ N. S. Chruščov: [na konferenci polnohospodářů v Alma Ata] v Kazachstánu. [číslo: 15; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:51-5:32]
- ²⁷⁶ Na stavbě ropovodu [Družba]: dokončili naši a sovětští svářeči poslední práce [hranice ČSSR s SSSR]. [číslo: 43; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:15-5:55]
- ²⁷⁷ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 318, 319
- ²⁷⁸ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 319
- ²⁷⁹ Výstavba Kyjeva: Sovětští budovatelé řeší bytový problém. [číslo: 49; pořadí: 9]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:44-6:40]
- ²⁸⁰ Výstavba Kyjeva: Sovětští budovatelé řeší bytový problém. [číslo: 49; pořadí: 9]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:44-6:40]
- ²⁸¹ GADDIS, John Lewis. *The Cold War. A New History*. Penguin Books, 2005, s. 112
- ²⁸² GADDIS, John Lewis. *The Cold War. A New History*. Penguin Books, 2005, s. 113, 114
- ²⁸³ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 114
- ²⁸⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 115
- ²⁸⁵ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 116
- ²⁸⁶ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 116
- ²⁸⁷ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 537
- ²⁸⁸ TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/Art, 2005, s. 491
- ²⁸⁹ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 116
- ²⁹⁰ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 537, 538
- ²⁹¹ TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/Art, 2005, s. 492
- ²⁹² NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 117
- ²⁹³ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 538
- ²⁹⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 117, 118
- ²⁹⁵ Slovensko uvítalo N. S. Chruščova: na jeho cestě do Vídně [Bratislava hl.n., Smolenice]. [číslo: 23; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:54-11:58]

- ²⁹⁶ Vídeňská schůzka Chruščova s Kennedym [Wien Südbahnhof, americké velvyslanectví v Hietzingu]. [číslo: 24; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:28]
- ²⁹⁷ Schönbrunnský palác. [číslo: 24; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:28-4:05]
- ²⁹⁸ Slovensko uvítalo N. S. Chruščova: na jeho cestě do Vídně [Bratislava hl.n., Smolenice]. [číslo: 23; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:54-11:58]
- ²⁹⁹ Vídeňská schůzka Chruščova s Kennedym [Wien Südbahnhof, americké velvyslanectví v Hietzingu]. [číslo: 24; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:28]
- ³⁰⁰ Slovensko uvítalo N. S. Chruščova: na jeho cestě do Vídně [Bratislava hl.n., Smolenice]. [číslo: 23; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:54-11:58]
- ³⁰¹ Vídeňská schůzka Chruščova s Kennedym [Wien Südbahnhof, americké velvyslanectví v Hietzingu]. [číslo: 24; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:28]
- ³⁰² NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 118
- ³⁰³ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 544
- ³⁰⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 119
- ³⁰⁵ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 545
- ³⁰⁶ Manévry NATO v západním Berlíně. [číslo: 07; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:56-10:21]
- ³⁰⁷ Berlín - rozdělené město: Západní Berlín - ohnisko napětí. [číslo: 27; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:32-9:15]
- ³⁰⁸ Projev N. S. Chruščova. [číslo: 27; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:15-10:26]
- ³⁰⁹ Rány z poslední války ještě nejsou zahlazeny [Berlín]. [číslo: 35; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:34-3:28]
- ³¹⁰ Hranice mezi západním a východním Berlínem uzavřeny špionům a diverzantům. [číslo: 35; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:03-5:04]
- ³¹¹ Na očích světa: připravují západní velmoci provokaci proti míru v Berlíně [stavba Berlínské zdi]. [číslo: 37; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:35]
- ³¹² Naše stanovisko: k této situaci projevil prezident republiky Antonín Novotný při setkání s absolventy vojenských vysokých škol na pražském Hradě. [číslo: 37; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:35-3:38]
- ³¹³ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³¹⁴ V západním Berlíně: jsou stále "horké hlavy", na které ovšem platí obyčejná sprcha. [číslo: 41; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:18-1:43]
- ³¹⁵ Den v Berlíně: reportáž našeho kameramana. [číslo: 51; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:28-6:41]
- ³¹⁶ Berlín - rozdělené město: Západní Berlín - ohnisko napětí. [číslo: 27; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:32-9:15]
- ³¹⁷ Berlín - rozdělené město: Západní Berlín - ohnisko napětí. [číslo: 27; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:32-9:15]
- ³¹⁸ Manévry NATO v západním Berlíně. [číslo: 07; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:56-10:21]
- ³¹⁹ Berlín - rozdělené město: Západní Berlín - ohnisko napětí. [číslo: 27; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:32-9:15]
- ³²⁰ Berlín - rozdělené město: Západní Berlín - ohnisko napětí. [číslo: 27; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:32-9:15]
- ³²¹ Hranice mezi západním a východním Berlínem uzavřeny špionům a diverzantům. [číslo: 35; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:03-5:04]
- ³²² Hranice mezi západním a východním Berlínem uzavřeny špionům a diverzantům. [číslo: 35; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:03-5:04]
- ³²³ Hranice mezi západním a východním Berlínem uzavřeny špionům a diverzantům. [číslo: 35; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:03-5:04]
- ³²⁴ Hranice mezi západním a východním Berlínem uzavřeny špionům a diverzantům. [číslo: 35; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:03-5:04]
- ³²⁵ Na očích světa: připravují západní velmoci provokaci proti míru v Berlíně [stavba Berlínské zdi]. [číslo: 37; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:35]
- ³²⁶ V západním Berlíně: jsou stále "horké hlavy", na které ovšem platí obyčejná sprcha. [číslo: 41; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:18-1:43]
- ³²⁷ Den v Berlíně: reportáž našeho kameramana. [číslo: 51; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:28-6:41]
- ³²⁸ Na očích světa: připravují západní velmoci provokaci proti míru v Berlíně [stavba Berlínské zdi]. [číslo: 37; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:35]
- ³²⁹ Na očích světa: připravují západní velmoci provokaci proti míru v Berlíně [stavba Berlínské zdi]. [číslo: 37; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:35]

- ³³⁰ Na očích světa: připravují západní velmoci provokaci proti míru v Berlíně [stavba Berlínské zdi]. [číslo: 37; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:35]
- ³³¹ Berlín - rozdělené město: Západní Berlín - ohnisko napětí. [číslo: 27; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:32-9:15]
- ³³² Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³³³ Rány z poslední války ještě nejsou zahlazeny [Berlín]. [číslo: 35; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:34-3:28]
- ³³⁴ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³³⁵ Naše stanovisko: k této situaci projevil prezident republiky Antonín Novotný při setkání s absolventy vojenských vysokých škol na pražském Hradě. [číslo: 37; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:35-3:38]
- ³³⁶ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³³⁷ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³³⁸ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³³⁹ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³⁴⁰ Pracující celé republiky: plně souhlasí se stanoviskem strany a vlády. V Nechranicích o tom hovořili budovatelé pomocného mostu. [číslo: 37; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:38-5:16]
- ³⁴¹ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 419
- ³⁴² VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 420
- ³⁴³ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 420
- ³⁴⁴ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000, s. 422
- ³⁴⁵ Škubací stroj [na jatkách ve Freiburgu]: V NDR sestrojili zařízení na odpeřování drůbeže. [číslo: 04; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:39-5:11]
- ³⁴⁶ Infračervené paprsky: Pečou chléb ve velkopekárně v Seehausenu. [číslo: 05; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-3:06]
- ³⁴⁷ Chemický kombinát v NDR [Schwarze Pumpe, Spremberg]: jedinečné technické dílo svého druhu na světě. [číslo: 45; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:39-8:24]
- ³⁴⁸ Škubací stroj [na jatkách ve Freiburgu]: V NDR sestrojili zařízení na odpeřování drůbeže. [číslo: 04; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:39-5:11]
- ³⁴⁹ Infračervené paprsky: Pečou chléb ve velkopekárně v Seehausenu. [číslo: 05; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-3:06]
- ³⁵⁰ Chemický kombinát v NDR [Schwarze Pumpe, Spremberg]: jedinečné technické dílo svého druhu na světě. [číslo: 45; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:39-8:24]
- ³⁵¹ Škubací stroj [na jatkách ve Freiburgu]: V NDR sestrojili zařízení na odpeřování drůbeže. [číslo: 04; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:39-5:11]
- ³⁵² Západoněmecko-americké manévry v blízkosti ČSSR. [číslo: 13; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-2:48]
- ³⁵³ Americký velvyslanec Averell Harriman na návštěvě v Bonnu. [číslo: 13; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:48-3:12]
- ³⁵⁴ Západoněmecký ministr zahr. věcí Heinrich von Brentano na návštěvě v Bílém domě v USA. [číslo: 13; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:12-3:43]
- ³⁵⁵ Spolkový kancléř Adenauer na rokování v Londýně o připojení Británie k hospodářskému společenství. [číslo: 13; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:43-4:06]
- ³⁵⁶ Starosta Západního Berlína Willy Brandt na návštěvě u Kennedyho. [číslo: 13; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:06-4:22]
- ³⁵⁷ Adenauer na návštěvě u de Gaulle. [číslo: 13; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:22-4:48]
- ³⁵⁸ Západoněmecký ministr války Strauss na námluvách v Pentagonu [Washington]. [číslo: 35; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:28-4:03]
- ³⁵⁹ Návštěva v Berlíně: americký viceprezident L. B. Johnson přiletěl podpořit západoněmecké válečné paliče. [číslo: 36; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:45]
- ³⁶⁰ Nacista von Kleist velí v Anglii [cvičení NATO ve Walesu]. [číslo: 42; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:27-7:23]
- ³⁶¹ Americký velvyslanec Averell Harriman na návštěvě v Bonnu. [číslo: 13; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:48-3:12]

- ³⁶² Západoněmecko-americké manévry v blízkosti ČSSR. [číslo: 13; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-2:48]
- ³⁶³ Západoněmecký ministr zahr. věcí Heinrich von Brentano na návštěvě v Bílém domě v USA. [číslo: 13; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:12-3:43]
- ³⁶⁴ Starosta Západního Berlína Willy Brandt na návštěvě u Kennedyho. [číslo: 13; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:06-4:22]
- ³⁶⁵ Západoněmecký ministr války Strauss na námluvách v Pentagonu [Washington]. [číslo: 35; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:28-4:03]
- ³⁶⁶ Návštěva v Berlíně: americký viceprezident L. B. Johnson přiletěl podpořit západoněmecké válečné paliče. [číslo: 36; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:45]
- ³⁶⁷ Spolkový kancléř Adenauer na rokování v Londýně o připojení Británie k hospodářskému společenství. [číslo: 13; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:43-4:06]
- ³⁶⁸ Adenauer na návštěvě u de Gaulle. [číslo: 13; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:22-4:48]
- ³⁶⁹ Nacista von Kleist velí v Anglii [cvičení NATO ve Walesu]. [číslo: 42; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:27-7:23]
- ³⁷⁰ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 503
- ³⁷¹ Proces s vrahem [Hauptscharführer Wilhelm Schäfer]: z koncentračního tábora Buchenwald. [číslo: 25; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:06-7:41]
- ³⁷² Sudetoněmecké dny [v Kolíně nad Rýnem]: k čemu je vychovávána západoněmecká mládež? [číslo: 25; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:41-9:03]
- ³⁷³ Před 19 lety byly vypáleny Lidice: a dodnes nebyla s Německem uzavřena mírová smlouva. [číslo: 26; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:52-11:08]
- ³⁷⁴ Osvětimské dokumenty: nález plánů na přestavbu koncentračního tábora. [číslo: 27; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:36-5:18]
- ³⁷⁵ Setkání v Dachau: mládež z celé Evropy v bývalém koncentračním táboře. [číslo: 27; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:18-6:39]
- ³⁷⁶ Mnichov: reportáž z hlavního města Bavorska. [číslo: 27; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:39-7:38]
- ³⁷⁷ Po sjezdech revanšistů: následují v NSR sjezdy bývalých vojáků [Düsseldorf]. [číslo: 27; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:38-8:32]
- ³⁷⁸ Mnichov: kancléř Adenauer a starosta Brandt harašili zbraněmi na čtvrtém setkání německých navrátilců z druhé světové války. [číslo: 32; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:47-4:37]
- ³⁷⁹ Postupimská dohoda: a západoněmecký revanšismus [Cecilienhof, Potsdam]. [číslo: 33; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:41]
- ³⁸⁰ Západoněmecká tanková brigáda [v Augustdorfe]: pojmenovaná po hitlerovském maršálu Rommelovi. [číslo: 34; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:44-5:21]
- ³⁸¹ Smrt hrozí: ještě dnes po celé Evropě z nalezené hitlerovské válečné munice [Gdaňsk, Polsko]. [číslo: 36; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:45-2:33]
- ³⁸² Na našich hranicích s NSR [u Tachova]: jsme pozorovali živější pohyb revanšistických živlů. [číslo: 39; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:20-3:35]
- ³⁸³ Volby v NSR: kancléř Adenauer prohrál. Zvítězila demokratická strana Ericha Mendeho. [číslo: 39; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:35-4:14]
- ³⁸⁴ Mnichov - politika ústupků: které vedly ke světové válce. [číslo: 40; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:42]
- ³⁸⁵ V Norimberku před 15 lety: byli odsouzeni nacističtí váleční zločinci. [číslo: 41; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:18]
- ³⁸⁶ Výlov jezera Mamry: polští potápěči vytáhli vrak nacistického letadla. [číslo: 44; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:11-11:14]
- ³⁸⁷ Jak to vypadá: na okraji Hamburku. [číslo: 47; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:51-3:19]
- ³⁸⁸ Dělový král: a 150 let Kruppových závodů. [číslo: 49; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:01-4:35]
- ³⁸⁹ Sudetoněmecké dny [v Kolíně nad Rýnem]: k čemu je vychovávána západoněmecká mládež? [číslo: 25; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:41-9:03]
- ³⁹⁰ Proces s vrahem [Hauptscharführer Wilhelm Schäfer]: z koncentračního tábora Buchenwald. [číslo: 25; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:06-7:41]
- ³⁹¹ Po sjezdech revanšistů: následují v NSR sjezdy bývalých vojáků [Düsseldorf]. [číslo: 27; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:38-8:32]
- ³⁹² Osvětimské dokumenty: nález plánů na přestavbu koncentračního tábora. [číslo: 27; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:36-5:18]
- ³⁹³ Dělový král: a 150 let Kruppových závodů. [číslo: 49; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:01-4:35]
- ³⁹⁴ Před 19 lety byly vypáleny Lidice: a dodnes nebyla s Německem uzavřena mírová smlouva. [číslo: 26; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:52-11:08]

- ³⁹⁵ Postupimská dohoda: a západoněmecký revanšismus [Cecilienhof, Potsdam]. [číslo: 33; pořadí: 01].
Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:41]
- ³⁹⁶ Smrt hrozí: ještě dnes po celé Evropě z nalezené hitlerovské válečné munice [Gdaňsk, Polsko]. [číslo: 36; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:45-2:33]
- ³⁹⁷ Volby v NSR: kancléř Adenauer prohrál. Zvítězila demokratická strana Ericha Mendeho. [číslo: 39; pořadí: 04].
Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:35-4:14]
- ³⁹⁸ Po sjezdech revanšistů: následují v NSR sjezdy bývalých vojáků [Düsseldorf]. [číslo: 27; pořadí: 08].
Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:38-8:32]
- ³⁹⁹ Mnichov: kancléř Adenauer a starosta Brandt harašili zbraněmi na čtvrtém setkání německých navrátilců z druhé světové války. [číslo: 32; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:47-4:37]
- ⁴⁰⁰ KOPEČNÁ, Anna. *Vesmírný závod jako propaganda během studené války*. Praha, 2008.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, s. 11
- ⁴⁰¹ KOPEČNÁ, Anna. *Vesmírný závod jako propaganda během studené války*. Praha, 2008.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, s. 12
- ⁴⁰² PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 14
- ⁴⁰³ KOPEČNÁ, Anna. *Vesmírný závod jako propaganda během studené války*. Praha, 2008.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, s. 13
- ⁴⁰⁴ PACNER, Karel. *Kolumbové vesmíru. 1. díl, Souboj o měsíc*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006, s. 129
- ⁴⁰⁵ PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 14
- ⁴⁰⁶ PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 15
- ⁴⁰⁷ Opice pro vesmír: cvičí v lékařském ústavu raketového střediska v New Mexico. [číslo: 06; pořadí: 09].
Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:54-9:03]
- ⁴⁰⁸ Černuška-kosmonaut: se vrátila s korábem na zem. [číslo: 14; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník.
ČSSR, 1961 [stopáž: 4:20-4:43]
- ⁴⁰⁹ Americký astronaut [Alan Shepard]: vystoupil do výše 180 km [a následně přijetí prezidentem Kennedym]. [číslo: 21; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:43-6:55]
- ⁴¹⁰ Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]
- ⁴¹¹ Sputnik. [číslo: 16; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:16]
- ⁴¹² Lajka. [číslo: 16; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:16-1:24]
- ⁴¹³ Vanguard. [číslo: 16; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:24-2:40]
- ⁴¹⁴ Třetí Sputnik. [číslo: 16; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:40-2:55]
- ⁴¹⁵ Oběžnice slunce. [číslo: 16; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:55-3:06]
- ⁴¹⁶ Luna. [číslo: 16; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:06-3:46]
- ⁴¹⁷ Americká družice. [číslo: 16; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:46-4:30]
- ⁴¹⁸ Biologická kabina. [číslo: 16; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:30-4:37]
- ⁴¹⁹ Strelka, Belka. [číslo: 16; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:30]
- ⁴²⁰ Další rakety. [číslo: 16; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:30-6:34]
- ⁴²¹ Černuška-kosmonaut: se vrátila s korábem na zem. [číslo: 14; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník.
ČSSR, 1961 [stopáž: 4:20-4:43]
- ⁴²² Vanguard. [číslo: 16; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:24-2:40]
- ⁴²³ Černuška-kosmonaut: se vrátila s korábem na zem. [číslo: 14; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník.
ČSSR, 1961 [stopáž: 4:20-4:43]
- ⁴²⁴ Vanguard. [číslo: 16; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:24-2:40]
- ⁴²⁵ Sputnik. [číslo: 16; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:16]
- ⁴²⁶ Vanguard. [číslo: 16; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:24-2:40]
- ⁴²⁷ Oběžnice slunce. [číslo: 16; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:55-3:06]
- ⁴²⁸ Vanguard. [číslo: 16; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:24-2:40]
- ⁴²⁹ Luna. [číslo: 16; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:06-3:46]
- ⁴³⁰ Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]
- ⁴³¹ Luna. [číslo: 16; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:06-3:46]
- ⁴³² Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]
- ⁴³³ Strelka, Belka. [číslo: 16; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:30]
- ⁴³⁴ Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]
- ⁴³⁵ Strelka, Belka. [číslo: 16; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:30]
- ⁴³⁶ Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]
- ⁴³⁷ Strelka, Belka. [číslo: 16; pořadí: 09]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:30]
- ⁴³⁸ Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]

- ⁴³⁹ Další rakety. [číslo: 16; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:30-6:34]
- ⁴⁴⁰ Americký letec Grissom: byl [21.7.1961] vystřelen na vzdálenost necelých 500 km [mise Mercury-Redstone 4]. [číslo: 33; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:41-2:41]
- ⁴⁴¹ Další rakety. [číslo: 16; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:30-6:34]
- ⁴⁴² Americká družice. [číslo: 16; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:46-4:30]
- ⁴⁴³ Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁴⁴ Sovětský kosmonaut G.S.Titov: obletěl v kosmické lodi "Vostok 2" Zemi sedmnáctkrát a uletěl více jak 700 tis km [6.8.1961; Vnukovo, Rudé náměstí]. [číslo: 33; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:41-4:43]
- ⁴⁴⁵ Sovětský kosmonaut G.S.Titov: obletěl v kosmické lodi "Vostok 2" Zemi sedmnáctkrát a uletěl více jak 700 tis km [6.8.1961; Vnukovo, Rudé náměstí]. [číslo: 33; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:41-4:43]
- ⁴⁴⁶ Sovětský kosmonaut G.S.Titov: obletěl v kosmické lodi "Vostok 2" Zemi sedmnáctkrát a uletěl více jak 700 tis km [6.8.1961; Vnukovo, Rudé náměstí]. [číslo: 33; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:41-4:43]
- ⁴⁴⁷ PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 107
- ⁴⁴⁸ Třetí Sputnik. [číslo: 16; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:40-2:55]
- ⁴⁴⁹ Vanguard. [číslo: 16; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:24-2:40]
- ⁴⁵⁰ Americká družice. [číslo: 16; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:46-4:30]
- ⁴⁵¹ Americký astronaut [Alan Shepard]: vystoupil do výše 180 km [a následně přijetí prezidentem Kennedym]. [číslo: 21; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:43-6:55]
- ⁴⁵² Americká družice. [číslo: 16; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:46-4:30]
- ⁴⁵³ Sovětský kosmonaut G.S.Titov: obletěl v kosmické lodi "Vostok 2" Zemi sedmnáctkrát a uletěl více jak 700 tis km [6.8.1961; Vnukovo, Rudé náměstí]. [číslo: 33; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:41-4:43]
- ⁴⁵⁴ PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 17, 18
- ⁴⁵⁵ JENKS, Andrew L. *The Cosmonaut Who Couldn't Stop Smiling. The Life and Legend of Yuri Gagarin*. Northern Illinois University Press, 2012
- ⁴⁵⁶ PACNER, Karel. *Kolumbové vesmíru. 1. díl, Souboj o měsíc*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006, s. 181
- ⁴⁵⁷ PACNER, Karel. *Kolumbové vesmíru. 1. díl, Souboj o měsíc*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006, s. 183
- ⁴⁵⁸ PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 104
- ⁴⁵⁹ KLINGHOŘOVÁ, Adéla. *Realita a mediální obraz v kontextu sovětské mýtovotvorby (Příběh Jurije Aleksejeviče Gagarina)*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií, s. 6
- ⁴⁶⁰ JENKS, Andrew L. *The Cosmonaut Who Couldn't Stop Smiling. The Life and Legend of Yuri Gagarin*. Northern Illinois University Press, 2012, s. 15
- ⁴⁶¹ PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 105
- ⁴⁶² Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁶³ Gagarin jako hlavní událost roku. [číslo: 52; pořadí: 22]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:29-9:03]
- ⁴⁶⁴ Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁶⁵ Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁶⁶ Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁶⁷ Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁶⁸ Gagarin. [číslo: 16; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:34-9:09]
- ⁴⁶⁹ Oslavy 1. Máje: Vyznamenání nejlepších pracovníků [na Pražském hradě] a manifestace v Praze [Václavské nám.]. [číslo: 18; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:20-2:57]
- ⁴⁷⁰ Londýn přivítal prvního kosmonauta. [číslo: 31; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:20-2:20]
- ⁴⁷¹ Kosmonaut Jedna: Jurij Gagarin byl zase před nedávnem na Kubě. Ukážeme vám, jaký člověk je Gagarin a jací lidé jsou Kubánci. [číslo: 38; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:28-2:22]
- ⁴⁷² Oslavy 1. Máje: Vyznamenání nejlepších pracovníků [na Pražském hradě] a manifestace v Praze [Václavské nám.]. [číslo: 18; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:20-2:57]
- ⁴⁷³ Londýn přivítal prvního kosmonauta. [číslo: 31; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:20-2:20]
- ⁴⁷⁴ Londýn přivítal prvního kosmonauta. [číslo: 31; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:20-2:20]
- ⁴⁷⁵ Kosmonaut Jedna: Jurij Gagarin byl zase před nedávnem na Kubě. Ukážeme vám, jaký člověk je Gagarin a jací lidé jsou Kubánci. [číslo: 38; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 1:28-2:22]
- ⁴⁷⁶ Kosmonaut Dvě: G. S. Titov navštívil se svou ženou hlavní město NDR Berlín. [číslo: 38; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:28]

- ⁴⁷⁷ Kosmonaut Dvě: G. S. Titov navštívil se svou ženou hlavní město NDR Berlín. [číslo: 38; pořadí: 01].
Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:28]
- ⁴⁷⁸ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 126
- ⁴⁷⁹ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 127
- ⁴⁸⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 127
- ⁴⁸¹ TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/Art, 2005, s. 488, 489
- ⁴⁸² NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 127
- ⁴⁸³ GLEIJESES, Piero. Cuba and the Cold War, 1959-1980. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 329
- ⁴⁸⁴ COSTIGLIOLA, Frank. US foreign policy from Kennedy to Johnson. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 120, 121
- ⁴⁸⁵ DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004, s. 536
- ⁴⁸⁶ NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 128
- ⁴⁸⁷ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁸⁸ Usvědčující důkazy: lživého tvrzení delegáta USA [v politickém výboru OSN o invazi na Kubu]. [číslo: 19; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:23-7:35]
- ⁴⁸⁹ V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu. [číslo: 43; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:39-7:45]
- ⁴⁹⁰ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹¹ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹² Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹³ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹⁴ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹⁵ Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁴⁹⁶ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹⁷ Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁴⁹⁸ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁴⁹⁹ Usvědčující důkazy: lživého tvrzení delegáta USA [v politickém výboru OSN o invazi na Kubu]. [číslo: 19; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:23-7:35]
- ⁵⁰⁰ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁵⁰¹ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁰² Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁵⁰³ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁰⁴ Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁵⁰⁵ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁰⁶ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵⁰⁷ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁰⁸ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵⁰⁹ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵¹⁰ Kuba účtuje s minulostí. [číslo: 31; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:37-4:50]
- ⁵¹¹ Kuba účtuje s minulostí. [číslo: 31; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:37-4:50]
- ⁵¹² Kuba účtuje s minulostí. [číslo: 31; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:37-4:50]

- ⁵¹³ Usvědčující důkazy: lživého tvrzení delegáta USA [v politickém výboru OSN o invazi na Kubu]. [číslo: 19; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:23-7:35]
- ⁵¹⁴ NEW YORK TIMES. *Roa Charges U.S. Armed Invaders, April 18, 1961*. [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.latinamericanstudies.org/bay-of-pigs/NYT-4-18-61j.htm>
- ⁵¹⁵ UNIVERSAL-INTERNATIONAL NEWS. *Cuba Invaded. Foes of Castro Open Offensive 1961 Newsreel*. [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=XmIT7AwrWM>
- ⁵¹⁶ Usvědčující důkazy: lživého tvrzení delegáta USA [v politickém výboru OSN o invazi na Kubu]. [číslo: 19; pořadí: 07]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:23-7:35]
- ⁵¹⁷ V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu. [číslo: 43; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:39-7:45]
- ⁵¹⁸ NÁLEVKVA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002, s. 128
- ⁵¹⁹ V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu. [číslo: 43; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:39-7:45]
- ⁵²⁰ V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu. [číslo: 43; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:39-7:45]
- ⁵²¹ Revoluční Kuba: zmařila zločinné plány agresorů [invaze na Kubu]. [číslo: 17; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-2:15]
- ⁵²² V Latinské Americe [Punta del Este, Uruguay]: podporují boj kubánského lidu. [číslo: 43; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 6:39-7:45]
- ⁵²³ Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁵²⁴ Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁵²⁵ Manifestace solidarity: našeho lidu s hrdinnou Kubou [i v Praze]. [číslo: 17; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:15-4:37]
- ⁵²⁶ Tužkárnu pro Kubu: připravují v československém Koh-i-noru. [číslo: 23; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:59-9:03]
- ⁵²⁷ Tužkárnu pro Kubu: připravují v československém Koh-i-noru. [číslo: 23; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:59-9:03]
- ⁵²⁸ Tužkárnu pro Kubu: připravují v československém Koh-i-noru. [číslo: 23; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:59-9:03]
- ⁵²⁹ Festival čs. filmů na Kubě [v Havaně]. [číslo: 24; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 11:46-12:43]
- ⁵³⁰ Festival čs. filmů na Kubě [v Havaně]. [číslo: 24; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 11:46-12:43]
- ⁵³¹ President Dorticós v ČSSR: Sympatický představitel revoluční Kuby u nás stráví několik dní na státní návštěvě [závody V.I.Lenina v Plzni]. [číslo: 37; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:16-7:05]
- ⁵³² President Dorticós v ČSSR: Sympatický představitel revoluční Kuby u nás stráví několik dní na státní návštěvě [závody V.I.Lenina v Plzni]. [číslo: 37; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:16-7:05]
- ⁵³³ President Dorticós v ČSSR: Sympatický představitel revoluční Kuby u nás stráví několik dní na státní návštěvě [závody V.I.Lenina v Plzni]. [číslo: 37; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:16-7:05]
- ⁵³⁴ President Dorticós v ČSSR: Sympatický představitel revoluční Kuby u nás stráví několik dní na státní návštěvě [závody V.I.Lenina v Plzni]. [číslo: 37; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:16-7:05]
- ⁵³⁵ Na našich školách: budou studovat mladí Kubánci [Letisko Bratislava]. [číslo: 49; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:03-5:44]
- ⁵³⁶ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵³⁷ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵³⁸ Kuba účtuje s minulostí. [číslo: 31; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:37-4:50]
- ⁵³⁹ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁴⁰ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁴¹ Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁴² Havana těchto dnů: snímek našeho kameramana z Kuby. [číslo: 27; pořadí: 11]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 10:26-11:56]
- ⁵⁴³ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵⁴⁴ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]

- ⁵⁴⁵ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵⁴⁶ Kulturní revoluce na Kubě: pokračuje. [číslo: 29; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:19-1:39]
- ⁵⁴⁷ Kuba účtuje s minulostí. [číslo: 31; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:37-4:50]
- ⁵⁴⁸ Kuba účtuje s minulostí. [číslo: 31; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:37-4:50]
- ⁵⁴⁹ BRADLEY, Mark Philip. Decolonization, the global South, and the Cold War, 1919-1962. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 482
- ⁵⁵⁰ LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 258
- ⁵⁵¹ LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 260
- ⁵⁵² LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 258
- ⁵⁵³ LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 263
- ⁵⁵⁴ LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 265
- ⁵⁵⁵ LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 260
- ⁵⁵⁶ BRADLEY, Mark Philip. Decolonization, the global South, and the Cold War, 1919-1962. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 485
- ⁵⁵⁷ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 121
- ⁵⁵⁸ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 122
- ⁵⁵⁹ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 123
- ⁵⁶⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 126
- ⁵⁶¹ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 127
- ⁵⁶² NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 128
- ⁵⁶³ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 128
- ⁵⁶⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 129
- ⁵⁶⁵ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 129
- ⁵⁶⁶ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 130
- ⁵⁶⁷ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 131
- ⁵⁶⁸ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 132
- ⁵⁶⁹ Demontrace francouzských usídlenců v Alžírsku proti vládě de Gaullea. [číslo: 13; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:48-5:13]
- ⁵⁷⁰ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁷¹ Ve francouzském městě Evianu: se vedou jednání o budoucnosti Alžírka. [číslo: 23; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:19-3:22]
- ⁵⁷² Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]. [číslo: 46; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:06-5:59]
- ⁵⁷³ Stávka v Paříži: proti válce v Alžírsku. [číslo: 51; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:39-5:28]
- ⁵⁷⁴ Demontrace francouzských usídlenců v Alžírsku proti vládě de Gaullea. [číslo: 13; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:48-5:13]

- ⁵⁷⁵ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁷⁶ Ve francouzském městě Evianu: se vedou jednání o budoucnosti Alžírka. [číslo: 23; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:19-3:22]
- ⁵⁷⁷ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁷⁸ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁷⁹ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁸⁰ Ve francouzském městě Evianu: se vedou jednání o budoucnosti Alžírka. [číslo: 23; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:19-3:22]
- ⁵⁸¹ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁸² Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]. [číslo: 46; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:06-5:59]
- ⁵⁸³ Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]. [číslo: 46; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:06-5:59]
- ⁵⁸⁴ Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]. [číslo: 46; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:06-5:59]
- ⁵⁸⁵ Alžírští pučisté: znovu na scéně [v Évian-les-Bains i na americkém konzulátu v Alžírsku]. [číslo: 18; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:18-5:21]
- ⁵⁸⁶ Alžírský lid: už 7 let bojuje o svoji svobodu [+ alžírští uprchlíci v Paříži, Francie]. [číslo: 46; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:06-5:59]
- ⁵⁸⁷ Stávka v Paříži: proti válce v Alžírsku. [číslo: 51; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:39-5:28]
- ⁵⁸⁸ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 118
- ⁵⁸⁹ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 119
- ⁵⁹⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 120
- ⁵⁹¹ NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 120
- ⁵⁹² NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004, s. 120
- ⁵⁹³ K posledním událostem v Tunisu. [číslo: 31; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:20-3:37]
- ⁵⁹⁴ Bizerta [francouzská základna v Tunisu]. [číslo: 32; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:20]
- ⁵⁹⁵ Tunis: stále zůstává v popředí zájmů celého světa. [číslo: 38; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-3:05]
- ⁵⁹⁶ Bizerta [francouzská základna v Tunisu]. [číslo: 32; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:20]
- ⁵⁹⁷ Bizerta [francouzská základna v Tunisu]. [číslo: 32; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:20]
- ⁵⁹⁸ Tunis: stále zůstává v popředí zájmů celého světa. [číslo: 38; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-3:05]
- ⁵⁹⁹ K posledním událostem v Tunisu. [číslo: 31; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:20-3:37]
- ⁶⁰⁰ Tunis: stále zůstává v popředí zájmů celého světa. [číslo: 38; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-3:05]
- ⁶⁰¹ K posledním událostem v Tunisu. [číslo: 31; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:20-3:37]
- ⁶⁰² Bizerta [francouzská základna v Tunisu]. [číslo: 32; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:20]
- ⁶⁰³ Bizerta [francouzská základna v Tunisu]. [číslo: 32; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:20]
- ⁶⁰⁴ K posledním událostem v Tunisu. [číslo: 31; pořadí: 02]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:20-3:37]
- ⁶⁰⁵ Bizerta [francouzská základna v Tunisu]. [číslo: 32; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 4:37-5:20]
- ⁶⁰⁶ Tunis: stále zůstává v popředí zájmů celého světa. [číslo: 38; pořadí: 03]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 2:22-3:05]
- ⁶⁰⁷ V Tunisu [Matmata]: natočili reportáž pracovníci Dokumentárního filmu. [číslo: 47; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:19-4:42]

- ⁶⁰⁸ V Tunisu [Matmata]: natočili reportáž pracovníci Dokumentárního filmu. [číslo: 47; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:19-4:42]
- ⁶⁰⁹ V Tunisu [Matmata]: natočili reportáž pracovníci Dokumentárního filmu. [číslo: 47; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:19-4:42]
- ⁶¹⁰ V Tunisu [Matmata]: natočili reportáž pracovníci Dokumentárního filmu. [číslo: 47; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:19-4:42]
- ⁶¹¹ Netradiční koncert v pařížském Paláci sportu. [číslo: 13; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:17-1:30]
- ⁶¹² Nové modely klobouků z Francie. [číslo: 13; pořadí: 20]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:47-10:17]
- ⁶¹³ Sesuv půdy v Paříži: katastrofa v pařížském předměstí [Clamart]. [číslo: 26; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:48-6:27]
- ⁶¹⁴ Manifestace rolníků v Bretani. [číslo: 30; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:11]
- ⁶¹⁵ Katastrofa v Clamart: kde třicet domů se propadlo do země, byla zaviněna závalem v katakombách pod Paříží. [číslo: 37; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:17-9:20]
- ⁶¹⁶ Obrovský požár: na francouzském naftovém území v Africe [pole Gassi Touil, alžírská Sahara; přezdíváné Devil's Cigarette Lighter]. [číslo: 49; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:20-4:01]
- ⁶¹⁷ Sportovní stadion v Paříži: po zápase ctitelů rockenrollu. [číslo: 51; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:46-8:48]
- ⁶¹⁸ Netradiční koncert v pařížském Paláci sportu. [číslo: 13; pořadí: 01]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 0:17-1:30]
- ⁶¹⁹ Sportovní stadion v Paříži: po zápase ctitelů rockenrollu. [číslo: 51; pořadí: 08]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 7:46-8:48]
- ⁶²⁰ Nové modely klobouků z Francie. [číslo: 13; pořadí: 20]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:47-10:17]
- ⁶²¹ Umění z odpadu v Paříži. [číslo: 19; pořadí: 10]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 9:27-9:59]
- ⁶²² Sesuv půdy v Paříži: katastrofa v pařížském předměstí [Clamart]. [číslo: 26; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:48-6:27]
- ⁶²³ Katastrofa v Clamart: kde třicet domů se propadlo do země, byla zaviněna závalem v katakombách pod Paříží. [číslo: 37; pořadí: 06]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 8:17-9:20]
- ⁶²⁴ Obrovský požár: na francouzském naftovém území v Africe [pole Gassi Touil, alžírská Sahara; přezdíváné Devil's Cigarette Lighter]. [číslo: 49; pořadí: 05]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 3:20-4:01]
- ⁶²⁵ Manifestace rolníků v Bretani. [číslo: 30; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:11]
- ⁶²⁶ Manifestace rolníků v Bretani. [číslo: 30; pořadí: 04]. Československý filmový týdeník. ČSSR, 1961 [stopáž: 5:20-6:11]
- ⁶²⁷ DUBY, Georges (ed.). *Dějiny Francie. Od počátků po současnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 742
- ⁶²⁸ DUBY, Georges (ed.). *Dějiny Francie. Od počátků po současnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 742
- ⁶²⁹ DUBY, Georges (ed.). *Dějiny Francie. Od počátků po současnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 743
- ⁶³⁰ DUBY, Georges (ed.). *Dějiny Francie. Od počátků po současnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 747

Literatura

ATKINSON, Nathan S. Newsreels as Domestic Propaganda: Visual Rhetoric at the Dawn of the Cold War. *Rhetoric & Public Affairs*. Vol. 14, No. 1, 2011, s. 69-100. ISSN 1094-8392

BAUER, Šimon. *Československý filmový týdeník v období 50. let. Analýza a interpretace vývoje formální struktury filmového týdeníku*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav filmu a audiovizuální kultury

BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-2473-028-8

BENNETT, Todd. Culture, Power, and Mission to Moscow: Film and Soviet-American Relations during World War II. *The Journal of American History*. September 2001, s. 489-518. ISSN 0021-8723

BRADLEY, Mark Philip. Decolonization, the global South, and the Cold War, 1919-1962. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 464-485. ISBN 978-11-0760-229-8

BROŽ, Jaroslav; OLIVA, Ljubomír. *Film je umění. Sborník statí*. Praha: Orbis, 1963

COOPER, Richard N. Economic aspects of the Cold War, 1962-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 44-64. ISBN 978-11-0760-229-8

COSTIGLIOLA, Frank. US foreign policy from Kennedy to Johnson. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War:*

Volume II. *Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 112-133. ISBN 978-11-0760-229-8

DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Angloamerický okupační týdeník Svět ve filmu. K historicko-kritické analýze filmového týdeníku. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 107-125. ISSN 0862-397X

DOLEZEL, Stephan; BODENSIECK, Heinrich. Zur Historisch-kritischen Analyse von Kinowochenschauen am Beispiel Ausgewahler Beriche der anglo-amerikanischen Besatzungswochenschau „Welt im Film“. In: NITSCHKE, August (ed.). *Rapports I. Grand themes, methodologie, sections chronologiques (I)*. Stuttgart: Comite international des sciences historiques, 1985, s. 189-205

DUBY, Georges (ed.). *Dějiny Francie. Od počátků po současnost*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-7184-514-0

DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl I. Světová válka a nukleární mír, 1938-1964*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0697-6

FIELDING, Raymond. *The American Newsreel, 1911-1967*. University of Oklahoma Press: Norman, 1980

GADDIS, John Lewis. *The Cold War. A New History*. Penguin Books, 2005. ISBN 978-0-141-02532-2

GLEIJESES, Piero. Cuba and the Cold War, 1959-1980. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 327-348. ISBN 978-11-0760-229-8

HALLIN, Daniel; MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě. Tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-377-2

HAVELKA, Jiří. *Československé filmové hospodářství VI. Dokumentární film 1922-1962*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965

HAVELKA, Jiří. *Kronika našeho filmu 1898-1965*. Praha: Filmový ústav, 1967

HERZSTEIN, Robert E. Crisis on the Eastern Front, 1941-1942: A Comparative Analysis of German and American Newsreel Coverage. *Film & History: An Interdisciplinary Journal of Film and Television Studies*. Vol. 13, No. 2, May 1983, s. 34-42. ISSN 0360-3695

HOFFMANN, Kay. Propagandistic Problems of German Newsreels in World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 133-141. ISSN 0143-9685

HUGGINS, Mike. „And Now, Something for the Ladies“: representations of women's sport in cinema newsreels 1918-1939. *Women's History Review*. Vol. 16, No. 5, November 2007, s. 681-700. ISSN 0961-2025

JENKS, Andrew L. *The Cosmonaut Who Couldn't Stop Smiling. The Life and Legend of Yuri Gagarin*. Northern Illinois University Press, 2012. ISBN 978-0875804477

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3

JORDAN, Gunter. Defa's ‚Der Augenzeuge‘: The Newsreel in East Germany, 1946-1949. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 63-67. ISSN 0143-9685

KAPLAN, Karel; TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1994. ISBN 80-85270-38-2

KLINGOHOVÁ, Adéla. *Realita a mediální obraz v kontextu sovětské mýtovtorby (Příběh Jurije Aleksejeviče Gagarina)*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8

KOPAL, Petr. *Film a dějiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-667-2

KOPEČNÁ, Anna. *Vesmírný závod jako propaganda během studené války*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií

KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008. ISBN 978-80-86212-94-4

KOWALSKY, Daniel. The Soviet cinematic offensive in the Spanish Civil War. *Film History*. Vol. 19, 2007, s. 7-19. ISSN 0360-3695

LATHAM, Michael E. The Cold War in the Third World, 1963-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975*. Cambridge University Press, 2010, s. 258-280. ISBN 978-11-0760-229-8

MADDISON, Angus. *The World Economy. A Millennial Perspective*. Paris: OECD, 2001. ISBN 92-64-18998-X

MAIER, Charles S. The world economy and the Cold War in the middle of the twentieth century. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the Cold War: Volume I. Origins, 1945-1962*. Cambridge University Press, 2010, s. 44-66. ISBN 978-11-0760-229-8

MARGRY, Karel. Newsreels in Nazi-Occupied Czechoslovakia: Karel Peceny and his newsreel company Aktualita. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 69-111. ISSN 0143-9685

NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-495-0

NÁLEVKA, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2002. ISBN 80-7254-327-X

NAVRÁTIL, Antonín. *Cesty k pravdě či lži. 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta v Nakladatelství AMU, 2002. ISBN 80-7331-909-8

NEW YORK TIMES. *Roa Charges U.S. Armed Invaders, April 18, 1961*. [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.latinamericanstudies.org/bay-of-pigs/NYT-4-18-61j.htm>

PACNER, Karel. *Kolumbové vesmíru. 1. díl, Souboj o měsíc*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-651-7

PANÁK, Břetislav. *První lidé ve vesmíru očima československých sdělovacích prostředků*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta

PIŠTORA, Ladislav. Filmoví návštěvníci a kina na území České republiky. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 2 (26), s. 63-106. ISSN 0862-397X

PROKOP, Dieter. *Boj o média. Dějiny nového kritického myšlení o médiích*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0618-6

SAVRANSKAYA, Svetlana; TAUBMAN, William. Soviet foreign policy, 1962-1975. In: LEFFLER, Melvyn P.; WESTAD, Odd Arne (eds.). *The Cambridge History of the*

Cold War: Volume II. Conflicts and Crises, 1962-1975. Cambridge University Press, 2010, s. 134-157. ISBN 978-11-0760-229-8

SIEBERT, Fred; PETERSON, Theodore; SCHRAMM, Wilbur. *Four Theories of the Press. The Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility, and Soviet Communist Concepts of What the Press Should Be and Do.* University Illinois Press, 1956. ISBN 978-0-252-72421-3

SORLIN, Pierre. The French Newsreels of the First World War. *Historical Journal of Film, Radio and Television.* Vol. 24, No. 4, 2004, s. 507-515. ISSN 0143-9685

STAMM, Karl. The ‚Neue Deutsche Wochenschau‘ (1950): West German Newsreel coverage of Korea and the virtues of peace. *Historical Journal of Film, Radio and Television.* Vol. 13, Issue 1, 1993, s. 69-73. ISSN 0143-9685

TAUBMAN, William. *Chruščov. Člověk a jeho doba.* Praha: BB/Art, 2005. ISBN 80-7341-625-5

THOMPSONOVÁ, Kristin; BORDWELL, David. *Dějiny filmu. Přehled světové kinematografie.* Praha: Akademie múzických umění: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7331-207-7

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8

TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií.* Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4

UNIVERSAL-INTERNATIONAL NEWS. *Cuba Invaded. Foes of Castro Open Offensive 1961 Newsreel.* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=XmIT7AwrxWM>

VAN DE WINKEL, Roel. Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of Ufa's foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German's weekly newsreel

(Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television*. Vol. 24, No. 4, 2004, s. 5-27. ISSN 0143-9685

VÉRAY, Laurent. 1914-1918, the first media war of the twentieth century: The example of French newsreels. *Film History*. Vol. 22, Issue 4, 2010, s. 408-425. ISSN 1553-3905

VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav; TEJCHMAN, Miroslav. *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku, 1944-1989*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-82-6

ZEMAN, Pavel. Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. *Illuminace*. Ročník 9, 1997, č. 4 (28), s. 67-90. ISSN 0862-397X